T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ VE OTELCİLİK ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

İNANÇ TURİZMİNİN TURİSTİK DESTİNASYON PAZARLAMASINDAKİ YERİ VE ÖNEMİ: EDİRNE BAHAİ DİNİ ÖRNEĞİ

OZAN EKİN SÖZAL

TEZ DANIŞMANI

DOÇ. DR. EMEL GÖNENÇ GÜLER

EDİRNE 2018

T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TURİZM İŞLETMECİLİĞİ VE OTELCİLİK ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

İNANÇ TURİZMİNİN TURİSTİK DESTİNASYON PAZARLAMASINDAKİ YERİ VE ÖNEMİ: EDİRNE BAHAİ DİNİ ÖRNEĞİ

OZAN EKİN SÖZAL

TEZ DANIŞMANI
DOÇ. DR. EMEL GÖNENÇ GÜLER

EDİRNE 2018

ÖZET

Tezin Adı: İnanç Turizminin Turistik Destinasyon Pazarlamasındaki Yeri ve Önemi: Edirne Bahai Dini Örneği

Hazırlayan: Ozan Ekin SÖZAL

Son yıllarda turizm sektöründe ortaya çıkan yeni anlayışlar ve arayışlar sonucunda turizmde çeşitlenmeye gidildiği görülmektedir. İnanç turizmi de bunlardan biridir. Rekabetin yoğun olarak yaşandığı turizm endüstrisinde destinasyonlar turistik faaliyetlerden pay alabilmek için sahip oldukları potansiyelleri en doğru şekilde kullanmalıdır. Edirne İli, zengin tarihi ve kültürel değerlere, farklı dini inançlara ev sahipliği yapmaktadır. Edirne sahip olduğu önemli turizm potansiyeli ve ürünleriyle gelecek yıllarda daha büyük bir turistik taleple karşılaşacaktır.

Bu kente özellikle son yıllarda inanç turizmine yönelik ziyaretler artmıştır. Çeşitli ülkelerden gelen Bahai turist sayısı kent turizminde önemli bir yere sahiptir. Bahai Dininin Kurucu Peygamberi Hz. Bahaullah'ın 1863-1868 yılları arasında bu kentte sürgün hayatı yaşamış olması nedeniyle, kalmış olduğu mekânlar ve bu kentin sakinlerince "Beyaz Ev" olarak anılan bahçeli ev Bahailer açısından kutsal yer olarak kabul edilmekte ve dünyanın her tarafından gelen turistler burayı ziyaret etmektedir. İnanç turizminin her yıl artarak devam ettiği Edirne'de Bahailerin bu kente yaptıkları ziyaretler turizm hareketleri içerisinde önemli bir yer tutmaktadır. Bahailerin kente yaptıkları ziyaretler göz önüne alındığında bu günden turizm ile bağlantısını, destinasyon ve inanç turizmi açısından sağladığı yararları ortaya koymak, mevcut durumu ve gelecek dönemde yapılması gerekenleri tespit etmek açısından önem teşkil etmektedir.

Bu bağlamda çalışmanın amacı, mevcut potansiyelden pazarlama hususunda ne derece yararlanıldığı ve nasıl yararlanılması gerektiğinin bulunması ve mümkünse bu yargılar çerçevesinde Edirne'de bulunan diğer inanç turizmi yerleri için belirlemelerde bulunulmasıdır.

Anahtar Kelimeler: Destinasyon, Destinasyon Pazarlaması, İnanç Turizmi, Bahailik, Edirne.

ABSTRACT

Thesis Name: the position and significance of faith tourism in touristic destination marketing: The example of Baha'i holy places in Edirne

Author: Ozan Ekin SÖZAL

New approaches to the tourism sector and accompanying new pursuits we have witnessed in the recent years are proof of increased diversity in tourism. Faith tourism is just one of these new approaches. A highly competitive sector, the tourism sector motivates touristic destinations to use their potential properly and to the fullest in order to increase their share in touristic activities. The city of Edirne hosts historic structures, cultural values and different faith systems. Edirne will be receiving an increased touristic demand in the years to come with its significant tourism potential and products.

This city has hosted tourists as part of faith tourism in increasing numbers especially in the recent years. Arriving from several countries, the number of Baha'i tourists has an important share in the city's tourism. As Bahá'u'lláh, founder and prophet of the Baha'i religion, lived in this city on the exile between 1863 and 1868, the places he has been to and the "White House", a house with a yard called with this name by the residents of the city, are recognized as holy grounds by Baha'is and tourists from all over the world visit these holy places. Having been receiving ever-increasing number of tourists as part of faith tourism thanks to the visits of Baha'is, the city now has an important share of faith tourism among the other touristic facilities it has to offer. Considering the visits of Baha'is to the city, it is important to reveal the connection between Baha'i belief and tourism and its benefits on destination and faith tourism, while defining what is need to be done in order to improve for the future, having identified the current status.

In this context, the purpose of this study was to determine the extent the current potential is utilized in terms of marketing and how to better utilize this potential, and to make suggestions for other faith tourism destinations in Edirne using the conclusions of this study.

Keywords: Destination, Destination Marketing, Faith Tourism, Baha'i Religion, Edirne.

ÖNSÖZ

Öncelikle çalışmama olan katkıları ve desteği için tez danışmanım, çok Değerli Hocam Sayın Doç. Dr. Emel GÖNENÇ GÜLER' e teşekkürlerimi sunarım.

Öğrenciliğim boyunca her zaman desteklerini hissettiğim, değerli bilgi ve deneyimleriyle kendilerinden çok şey öğrendiğim Değerli Hocalarım Sayın Doç. Dr. Güney ÇETİN GÜRKAN' a, Sayın Dr. Öğr. Üyesi Elif ÜLKER DEMİREL' e, Sayın Doç. Dr. Gülsevim YUMUK GÜNAY' a ve Sayın Öğr. Gör. Dr. Tuğdem SAYGIN YÜCEL' e çok teşekkür ederim.

Çalışmama olan katkılarından dolayı Bahai Tarihini Araştırma, Koruma ve Yaşatma Derneği'ne, Türkiye Bahaileri Milli Mahfili'ne ve ilgiyle sorularımı yanıtlayan tüm katılımcılara teşekkürlerimi iletirim.

Tüm hayatım boyunca olduğu gibi çalışmam boyunca da sevgilerini, maddi manevi desteklerini esirgemeyen canım ailem, sevgili babam Ali SÖZAL, sevgili annem Melek SÖZAL ve biricik ablam Özlem SÖZAL' a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Bu çalışmayı İran' da sadece inançlarından dolayı tutuklanan YARAN' a ithaf ediyorum…

Edirne, 2018

Ozan Ekin SÖZAL

İÇİNDEKİLER

Sayfa No

ÖZET I

ABSTRACT II

ÖNSÖZ III

İÇİNDEKİLER IV

TABLOLAR VIII

ŞEKİLLER IX

KISALTMALAR X

GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM

İNANÇ TURİZMİ

1.1. İnanç Kavramı 3

1.2. İnanç Kavramının Seyahat ve Turizm İle İlişkisi 4

1.3. İnanç Turizmi 5

1.3.1. İnanç Turizminin Özellikleri 6

1.3.2. İnanç Turizmine Katılma Sebepleri 7

İKİNCİ BÖLÜM

TURİSTİK BİR DESTİNASYON OLARAK EDİRNE

2.1. Destinasyon Kavramı 8

2.1.1. Destinasyonların Özellikleri 9

2.1.2. Destinasyon ve Turizm İlişkisi 11
2.1.3. Destinasyon Türleri 12
2.1.4. Destinasyon Pazarlaması 14
2.2. Edirne Destinasyonu 16
2.2.1. Edirne'nin Genel Yapısı 17
2.2.1.1. Tarihsel Süreç 17
2.2.1.2. Coğrafi Yapı 18
2.2.1.3. Ekonomik Yapı 18
2.3. Edirne'nin Turizm Potansiyeli ve Ürünler 20
2.3.1. Camiler 26
2.3.2. Köprüler 28
2.3.3. Çarşılar 30
2.3.4. Kervansaraylar 30
2.3.5. Menhir ve Dolmenler 32
2.3.6. Kiliseler 32
2.3.7. Sinagog 33
2.3.8. Bahai Evi (Beyaz Ev) 33
2.3.9. Müzeler ve Anıtlar 34
2.3.10. Tarihi Kırkpınar Yağlı Güreşleri ve Kültür Ekinlikleri 36
2.3.11. Kırmızı Dipli Mum 37
2.3.12. Edirne Mutfağı 38
2.3.13. Edirne'nin Bazı Turistik Ürünleri 38

2.3.14. Enez Kalesi 41

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
EDİRNE'NİN BAHAİLER İÇİN ÖNEMİNİ VE EDİRNE DESTİNASYONUNUN PAZARLANMASINA ETKİSİNİ BELİRLEMEYE YÖNELİK GZFT ANALİZİ

3.1. Bahai Dini 42

3.1.1. Hz. Bahaullah, Ahit ve Misakı 44

3.1.1.1. Hz. Bab (1819-1850) 44

3.1.1.2. Hz. Bahaullah (1817-1892) 45

3.1.1.3. Hz. Abdülbaha (1844-1921) 46

3.1.1.4. Hz. Şevki Efendi (1897-1957) 47

3.1.1.5. Yüce Adalet Evi (Kuruluş 1963) 47

3.1.2. Bahai Dini' nin Bazı Temel Öğretileri 48

3.1.2.1. İnsanlığın Birliği 48

3.1.2.2. Önyargıların Terki 48

3.1.2.3. Gerçeğin Serbestçe Araştırılması 48

3.1.2.4. Evrensel Yardımcı Dil 49

3.1.2.5. Kadın ve Erkek Eşitliği 49

3.1.2.6. Genel Eğitimin Zorunluluğu 50

3.1.2.7. Gerçek Din ve Bilimin Uyum İçinde Olduğu 50

3.1.2.8. Ekonomik Sorunların Çözümü İçin Ruhani Yaklaşım 51
3.1.2.9. Dünya Barışı 51
3.1.3. Edirne'nin Bahailer İçin Önemi 52
3.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi 52
3.3. Araştırmanın Kapsamı 53
3.4. Araştırmanın Yöntemi 53
3.4.1. Araştırmanın Örneklemi 54
3.4.2. Veri Toplama Süreci 54
3.5. Araştırmanın Sınırları 55
3.6. Edirne'nin GZFT Analizi ile Değerlendirilmesi 55
3.6.1. Edirne'nin Güçlü Yönleri 67
3.6.2. Edirne'nin Zayıf Yönleri 68
3.6.3. Edirne'nin Fırsatları 69
3.6.4. Edirne'nin Tehditleri 70
3.7. Araştırma Bulguları 71
SONUÇ 74
KAYNAKÇA 77
EK 1: Görüşme Formu 84
EK 2: Görüşme Yapılan Kişiler 85
EK 3: Edirne İle İlgili Görseller 86
EK 4: Bahai Mabedleri 90

TABLOLAR

Tablo 2.1. Turizm Destinasyonlarının Özellikleri 10

Tablo 2.2. Destinasyon Tipleri- ana hedef pazarlar ve gerçekleştirilen faaliyetler 13

Tablo 2.3. DPT Araştırmalarına Göre İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sırası 18

(1996, 2003, 2011) 18

Tablo 2.4. Edirne'nin Tarımsal Üretim Değeri, (2009-2013) 19

Tablo 2.5. 2017 Yılında Aylara Göre Yerli ve Yabancı Turistlerin Edirne Merkez İlçe Giriş ve Geceleme Sayıları 20

Tablo 2.6. 2017 Yılında Aylara Göre Yerli ve Yabancı Turistlerin Edirne İli Giriş ve Geceleme Sayıları 21

Tablo 2.7. Edirne İlindeki Sınır Kapılarından Kara Yolu ve Demiryolu İle Giriş Yapan Yabancı Ziyaretçilerin Aylara Göre Dağılımı, 2017 22

Tablo 2.8. Edirne İlindeki Sınır Kapılarından Kara Yolu ve Demiryolu İle Giriş Yapan Yabancı Ziyaretçilerin Aylara Göre Dağılımı, 2017 22

Tablo 2.9. Edirne İli 2017 Yılı Genel Hudut Kapıları İstatistikleri 23

Tablo 2.10. Edirne İli 2018 Yılı Genel Hudut Kapıları İstatistikleri (İlk 6 Ay) 24

Tablo 2.11. T.Ü. Sultan II. Bayezid Külliyesi Sağlık Müzesi 2018 Yılı Ziyaretçi İstatistikleri (İlk 6 Ay) 27

Tablo 2.12. Edirne Kent Müzesi 2018 Yılı Ziyaretçi İstatistikleri (İlk 6 Ay) 35

Tablo 2.14. Vakıflar Müzesi 2018 Yılı Ziyaretçi İstatistikleri (İlk 6 Ay) 36

Tablo 2.15. T.Ü. İlhan Koman Heykel ve Resim Müzesi-Milli Mücadele ve Lozan Müzesi 2018 Yılı Ziyaretçi İstatistikleri (İlk 6 Ay) 36

ŞEKİLLER

Şekil 2.1. Turizm Paydaşlarının Dinamik Döngüsü 15

Şekil 2.2. Edirne ve İlçeleri 16

Şekil 2.3. Uzunköprü Kemer Duvarlarındaki Taş Süslemeler 29

Şekil 2.4. Ekmekçioğlu Ahmet Paşa Kervansarayı Giriş Kapısı 31

Şekil 2.5. Lalapaşa Dolmeni 32

Şekil 2.6. Şükrü Paşa Anıtı 34

Şekil 2.7. Lozan Anıtı 35

Şekil 2.8. Kırkpınar Logosu 36

Şekil 2.9. Kırmızı Dipli Mum 37

Şekil 2.10. Aynalı Süpürge 39

Şekil 2.11. Edirnekâri 40

Şekil 2.12. Edirne El Sanatlarından Çinicilik 40

Şekil 2.13. Enez Kalesi 41

Şekil 3.1. Bahai Dininin Sembolü 43

Şekil 3.2. Sürgün Haritası 45

KISALTMALAR

BIC : Baha'i International Community

BM : Birleşmiş Milletler

Doç. : Doçent

DPT : Devlet Planlama Teşkilatı

Dr. : Doktor

ECOSOC : The United Nations Economic and Social Council

Ed. : Editör

GZFT : Güçlü Zayıf Fırsatlar Tehditler

Hz. : Hazreti

km : Kilometre

m : Metre

TDK : Türk Dil Kurumu

UN : United Nations

UNESCO : United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization

UNICEF : United Nations International Children's Emergency Fund

UNEP : United Nations Environment Programme

vb. : ve benzeri

vd. : ve diğerleri

WHO : World Health Organization

WTO : World Tourism Organization

Yrd. : Yardımcı

GİRİŞ

Edirne, camileri, çarşıları, köprüleri, tarihi evleri, farklı inançlardan eserleri ve özellikle de fevkalade bir mimari eser olan muhteşem Selimiye ile ülkemize gelenleri ilk karşılayan bir sınır kenti olma özelliği taşımaktadır.

Edirne, tarihinde çeşitli unvanları hak etmiştir. Edirne, mutluluk dönemlerinde "Der-i Saadet (Mutluluk Kapısı)" bir "Şenlikler Şehri" dir. Edirne, her zaman kültürel faaliyetlerin yoğun olarak yaşandığı bir kent olmuştur. Mimari yenilikler bu kentin yapılarıyla gelmiş, hat ve süsleme sanatının en güzel örnekleri burada verilmiş, çok sayıda medresesi önemli tartışmalara tanık olmuş ve tıp tarihine geçen ilk uygulamalar burada başlamıştır.

Edirne, zengin tarihi ve kültürel değerlere, farklı dini inançlara ev sahipliği yapmaktadır. Bu nedenle, kültürel mirasın yoğun olarak hissedildiği bir şehirdir. Bundan dolayı, kente özellikle son yıllarda inanç turizmine yönelik ziyaretler giderek artmaktadır. İnanç turizminin her yıl artarak devam ettiği Edirne' de Bahailerin bu kente yaptıkları ziyaretler de bu hareket içinde önemli bir potansiyele ulaşmaktadır. Bahai Dininin Kurucu Peygamberi Hz. Bahaullah'ın 1863-1868 yılları arasında bu kentte sürgün hayatı yaşamış olması nedeniyle, kalmış olduğu mekânlar ve bu kentin sakinlerince "Beyaz Ev" olarak anılan bahçeli ev Bahailer açısından kutsal yer olarak kabul edilmekte ve dünyanın her tarafından gelen turistler burayı ziyaret etmektedir.

Çalışmanın birinci bölümünde, inanç kavramı irdelenerek, inanç kavramının insanları nasıl seyahate yönlendirdiği üzerinde durulmuş ve turizm ile olan bağlantısı açıklanmıştır. Devamında inanç turizminin özellikleri ve insanların inanç turizmine katılma nedenleri incelenmiştir.

Çalışmanın ikinci bölümünde, ilk olarak destinasyon kavramı açıklanarak özellikleri, turizm ile ilişkisi, türleri üzerinde durularak Edirne Destinasyonu ele alınmıştır. Edirne'nin tarihi ve kültürel değerleri, sahip olduğu turizm potansiyeli ve ürünleri ayrıntılı olarak anlatılmıştır.

Çalışmanın üçüncü ve son bölümünde ise Bahai Dini kısaca tanıtılarak Edirne'nin Bahailer için önemi belirtilmiştir. Bu kente Bahailerin yaptıkları ziyaretlerin il turizmine olan katkılarının neler olduğu ile ilgili konusunda uzman kişilerle görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerden hareketle GZFT analizi uygulanmış ve Edirne'nin güçlü ve zayıf yönleri ile fırsat ve tehditlerine vurgu yapılarak, Bahai turistlerin kente yaptıkları ziyaretlerin Edirne Destinasyonu için önemi üzerinde durulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

İNANÇ TURİZMİ

1.1. İnanç Kavramı

İnanç kavramı, Türk Dil Kurumu Sözlüğünde "bir düşünceye gönülden bağlı olma; birine duyulan güven, inanma duygusu; inanılan şey, görüş, öğreti ve din" şeklinde tanımlanmaktadır (http://www.tdk.gov.tr).

İnsanı diğer canlılardan ayıran bazı temel özellikler vardır. Bunlardan birisi de onun sahip olduğu inanma ihtiyacı ve bu ihtiyaç doğrultusunda davranışlarda bulunmasıdır. Genel olarak inanç kavramı, "bir şeyi kabul etmek, bir şeye bağlanmak ve doğrulamak" anlamlarını içinde barındırmaktadır. İman kelimesiyle aynı anlamda kullanılmasına karşın kapsamı daha geniştir. İnanç, genel olarak bilgi, kanaat ve imanı da içine alan bir kavramdır (Kaya ve Aydın, 2011: 16).

İnanç kavramından bahsedildiği zaman doğal olarak onunla ilişkili bazen de aynı anlama gelen "din kavramı" karşımıza çıkmaktadır. Din, geniş bir olgu olduğu için her bilim dalı kendi alanına göre dinin tanımını yapmıştır. Din, insanoğlunun hayatında her zaman bulunan bir olgu olmuştur. İnsanlık tarihinde ne kadar eskiye gidilirse gidilsin dini inanışları olmayan toplumlara rastlanmamıştır. Din kavramı, bireylerin ve toplumların yaşamlarına yön veren, emir ve telkinlerde bulunan geniş bir bölümü kapsamaktadır. Kısacası din, toplum hayatını önemli ölçüde etkileyen bir kavramdır (Şahiner, 2012: 26).

Din, eski ya da güncel, yeni ortaya çıkan dini ve yarı-dini hareketler ile ilkel toplumların geleneksel yaşam dinlerinden modern laik dinlere kadar oldukça geniş bir yelpazeyi kapsayan eski ve dinamik bir kavramdır. Başka bir tanıma göre de din, kendine özgü ibadet ve karmaşık duygusal tutumları ile birlikte, aşırı bir güç ve değer atfedilen doğaüstü bir varlık gerçeğine inancı içeren bir zihin durumudur (Raj ve Griffin, 2015: 3).

Dinin toplumsal düzen için vazgeçilmezliği, kanunlar ve ahlaka doğrudan tesir etmesi vasıtasıyla tarih boyunca tekrar tekrar ispatlanmıştır. Hz. Bahaullah'ın ifadesiyle "din lambası karartılacak olursa, kaos ve kargaşa başlayacak ve adalet ve insaf, sükunet ve barış ışığı parlamayacaktır". Hz. Abdülbaha ise dinden, "dünyanın ışığı" ve "dostluğu ve birliği yaratmanın en mükemmel aracı" olarak bahseder. Dinin insan ırkının huzur ve güvenliğinin nedeni olduğunu açıklayarak, dini, "dünyayı gözeten, insanlığın ruhani ve maddi mükemmelliklerini güvence altına alan ve toplumun mutluluğunu ve uygarlığını koruyan" kudretli ve dayanıklı bir yapı olarak adlandırır (Türkiye Bahai Toplumu Dış İlişkiler Temsilciliği Bahai Dini, 2016: 45).

1.2. İnanç Kavramının Seyahat ve Turizm İle İlişkisi

Din ile turizm arasındaki karşılıklı ilişkiye yaklaşmanın bir yolu da, her ikisinin de aynı anda ayrı oldukları, ancak örtüşen gerçeklikler olduğu fikridir. Dinin, modern ya da endüstri öncesi toplumların prototip bir özelliğini temsil ettiği görüşüne rağmen dinin, modern yaşam biçimlerini sembolize eden turizme yapısal olarak dönüşmesi fikri sosyal teoride ön plana çıkmıştır. Bununla birlikte, turizm kavramı modernleşmeyle beraber değişmiştir. Turizmden ve turistten tekil olarak bahsetmek günümüzde artık mümkün değildir. Turizmin çeşitlenmesi, postmodern sosyal teoride şeklin ve "turist" teriminin diğer yan anlamlarına karşılık gelmektedir (Stausberg, 2011: 19).

İnsanların seyahat etmesinin pek çok nedeni vardır ve bu motivasyonlar, coğrafyacılar, sosyologlar ve iş dünyası da dâhil olmak üzere toplumun pek çok kesimi tarafından geniş bir şekilde araştırılmaktadır. İnanç turizmi, özellikle hac turizmi olgusu, son yıllarda yaygın olarak kabul edilirken, literatürde yeterince üzerinde durulmamıştır. Belki de bu ihmalin nedeni "din" sözcüğünün sıklıkla modası geçmiş ve belki de biraz "geriye götüren" bir olgu olarak görülmesinden dolayı büyümekte olan seküler bir dünyada turizm endüstrisinin bu yönünü sınıflandırmanın güçlüğüdür (Raj ve Morpeth, 2007: 15).

Dini yolculuklar yeni bir olgu değildir. Dini seyahatler, geçmişten günümüze her zaman var olmuştur. Her yıl milyonlarca insan hem antik hem de modern kaynaklı çeşitli hac yerlerine gitmektedir. Dinsel ve manevi olarak motive edilmiş seyahat, hem orantılı hem de

mutlak anlamda önemli ölçüde büyüdükten sonra, son yıllarda yaygın ve popüler hale gelmiş, önemli bir uluslararası turizm dilimini kaplamıştır. Bu pazar diliminde devam eden bu artış gelecekte de öngörülebilir bir eğilim taşımaktadır (Timothy ve Olsen, 2006: 1).

İnanç turizminin ekonomik getirisinin bazı ülkelerin GSMH'de yadsınamayacak ölçüde önemli bir paya sahip olduğu görülmektedir. Suudi Arabistan'ın petrolden sonraki en önemli ekonomik kaynağını hac ziyaretinden elde edilen gelirler oluşturmaktadır. İnanç turizmi, İsrail, İtalya, İngiltere, İrlanda ve Yunanistan gibi ülkelerin de önemli gelir kaynaklarıdır. İnanç turizmi çerçevesinde belirli destinasyonları ziyaret eden turistlerin harcama oranlarının 1,500-3,000 dolar arasında değişim gösterdiği, konakladığı gün sayısının ise 8-14 gün arasında değişim gösterdiği bilinmektedir. İnanç turizminin sosyo-kültürel ve ekonomik etkilerinin yanı sıra önemli birtakım çevresel etkileri de bulunmaktadır. Kalabalık turist akını, uygun olmayan turist davranışları ve inanç ritüellerinin ticarileştirilmesi gibi temel nedenler, fiziksel ve sosyal olarak mekânın değerini kaybetmesine sebep olabilmektedir (Çiftçi ve Akova, 2016: 188).

1.3. İnanç Turizmi

İnanç turizmi, insanların sürekli yaşadıkları ve günlük gereksinimlerini karşıladıkları yerlerin dışında, dini gereksinimlerini yerine getirmek, manevi tatmin elde etmek, inanç çekim merkezlerini görmek amacıyla yaptıkları faaliyetlerin turizm olgusu içerisinde değerlendirilmesi olarak tanımlanabilir (Kaya, Cankül ve Demirci, 2013: 13).

Bir başka tanıma göre inanç turizmi, çeşitli dinlere mensup kişilerin, dini gereksinimlerini gerçekleştirmek amacıyla inanç çekim merkezlerine yaptıkları seyahatlerin turizm kavramı içerisinde değerlendirilmesidir. İnanç turizminin bir diğer amacı da farklı dinlere ait inanç sistemlerini tanımaktır (Çakır, 2014: 102).

Kozak (2009: 25) inanç turizmini, kutsal yerlere yönelik turizm etkinlikleri olarak tanımlamaktadır. Değişen turist istek ve ihtiyaçlarına bağlı olarak tüm dünyada gelişme

gösteren inanç turizmi kapsamında mevcut kültürel değerlerin koruması, tanıtılması ve turizme kazandırılması hedeflenmektedir.

İnanç turizmi, turistlere hoş bir seyahatin yanı sıra tarih, kültür ve dinlerine ait mirasların bugünün hayatını nasıl etkilediğini görebilme fırsatı verir. Dini seyahat, insanların ruhsal, zihinsel, fiziksel, sosyal ve duygusal her noktasına dokunmaktadır. İnsanları inanç turizmine yönelten sebepler şu şekilde sıralanabilir:

- Hac ziyaretinin yerine getirilmesinin sağlayacağı manevi tatmin
- İnsanların kendi dinlerine mensup kişilerle tanışma ve buluşma isteği
- İnsanların kendi dinlerine ait önemli merkezleri görme isteği
- Dini vazifesini yerine getirmek
- Tanrı'ya isteklerini bildirme isteği

Son yıllarda artan sayısı ve ekonomik hedefleri ile inanç turizmi, turizm pazarı içerisinde ciddi bir paya ulaşmıştır (Güzel, 2010: 90).

1.3.1. İnanç Turizminin Özellikleri

Diğer turizm çeşitlerinde olduğu gibi inanç turizminde de uygulamada birçok farklılık olduğu görülmektedir. Her dinin kendi kuralları içerisinde dini seyahatler farklı şekillerde düzenlenmiştir. Dini turizm genellikle üç şekilde ortaya çıkmaktadır:

- Hac gezisi olarak, kutsal yerlere yapılan bireysel ya da kolektif ziyaretler
- Belirli dini tarihlerde (önemli dini olayların yıldönümlerinde) gerçekleşen büyük ölçekli toplantılar
- Turistik bir rota üzerindeki önemli dini merkezleri ve yapıları tur süresi gözetmeksizin ziyaret etmek

İnanç turizmi tanımı gereği manevi bir amaç taşımaktadır. Dini zorunluluk olan bu tür seyahatlere katılanlar, hac görevini yerine getirmek, bir adağı yerine getirmek, şükranlarını

sunmak, manevi tatmin sağlamak, belirli dini olayları kutlamak, aynı dinden olanlarla beraber olmak, hakikati yaymak ve dini toplantılara katılmak gibi hedeflerden en az birine ulaşmayı amaçlamaktadır (Usta, 2005: 8).

1.3.2. İnanç Turizmine Katılma Sebepleri

Dini yolculukların birtakım ortak amaçları bulunmaktadır. Bunlar:

- Eğitim ve Öğretim
- Etkinlikler (Gospel Konserleri, Papa Ziyaretleri, vb.), Fuarlar ve sergiler
- Şölenler ve Şenlikler
- Çeşitli Faydalar Elde Etmek
- Dinî Bir Ortamda Tatil Yapmak (Kamplar vb.)
- Misyon veya Diğer Propaganda Biçimleri
- Hac Ziyareti
- Dini Bir Nesnenin Satın Alınması
- İnzivaya çekilme
- Dini Törenler
- Seminerler, Konferanslar, Toplantılar, Kongreler
- Manevi Tatmin, Kendini Keşfetme
- Dini Otoritelere Danışma, İtiraf, vb. Ziyaretler

Bunlar ve dini seyahatlerin diğer biçimleri birçok dinin ayrılmaz bir parçasıdır. Bu amaçlar özel olarak modern (eğlence) turizmi ile ilgili değildir. Aslında dini motifler, evden uzaklaşmak, dinlenmek, ailesi veya sevdikleri ile vakit geçirmek, keşfetmek, öğrenmek veya eğlenmek ve merakı tatmak gibi diğer motivasyonlarla birlikte bulunur (Stausberg, 2011: 14).

II. BÖLÜM

TURİSTİK BİR DESTİNASYON OLARAK EDİRNE

2.1. Destinasyon Kavramı

Fransızcadan dilimize geçmiş olan "destinasyon" sözcüğü, Türk Dil Kurumu Sözlüğü'nde "varılacak olan yer" olarak tanımlanmaktadır (www.tdk.gov.tr).

Bir destinasyon, rekreasyonel iş bölgesi, plaj, turistik alışveriş köyü ve turistik bölge gibi bir dizi turizm kaynağı kümesinin bulunduğu coğrafi bir alan olarak tanımlanabilir (Pike, 2008: 24).

Dünya Turizm Örgütü (WTO) destinasyonu bir ziyaretçinin en az bir gece geçirdiği fiziksel bir alan olarak tanımlamaktadır. Bu alan, ziyaretçilerin geçirdikleri süre boyunca yaptıkları faaliyetlerin ve edindikleri deneyimin kümesidir. Destinasyonlar, pazarın rekabet gücünü etkileyebilecek imaj ve çekiciliklere sahiptir. Ayrıca, destinasyonlar çeşitli paydaşları bir araya getirip daha büyük destinasyonlar oluşturmak için ağ kurabilirler.

Destinasyonlar, farklı öncelikleri ve pazarlama etkileri olan, bazıları büyüyen bazıları azalan çeşitli turistik alanlar, bölümler ve ürünler içerirler. Destinasyonların pazarın rekabet gücünü etkileyebilecek imaj ve çekiciliklere sahip olmaları çok önemlidir (Middleton, Fyall, Morgan ve Ranchhod, 2009: 344).

Kozak'a göre destinasyonlar (2009:45), turizm ürünlerinin bir karışımı niteliğinde olup, müşterilere entegre edilmiş bir deneyim sunarlar. Bu ürünler, ilgili turizm bölgesi adı altında tecrübe edilen ve yerel ölçekte sunulan mal hizmet ve tatil deneyimlerinin bileşiminden oluşmaktadır. Dolayısıyla destinasyonlar, ziyaretçiler için cazip kabul edilebilecek farklı doğal güzellikleri, çekicilikleri ve özellikleri barındıran yerlerdir. Geleneksel olarak destinasyonlar çok iyi tanımlanmış coğrafi alanlardır. Örneğin, bir ada ya da kasaba durumundadırlar. Giderek yaygınlaşan görüşe göre de destinasyonlar, tüketicilerin

ziyaret amaçlarına, kültürel geçmişlerine, seyahat türüne, eğitim seviyelerine ve geçmiş deneyimlerine göre göreceli olarak yorumlanan algısal bir kavramdır. Örneğin, Londra Alman işadamları için bir turizm bölgesiyken, Avrupa ülkelerini gezmek için gelen Japon turistler için Avrupa bir turizm bölgesidir.

Destinasyon olarak adlandırdığımız turistik bölge, bir bütün olarak ele alınmalıdır. O destinasyon içindeki her bir turistik öğe, destinasyonu tercih edecek olan potansiyel turistler için birer cazibe merkezi olmalıdır. Bir ülke destinasyon olarak tanımlanabileceği gibi, turistik çekiciliğe sahip bir bölge ya da kentte destinasyon olarak tanımlanabilmektedir (Ülker, 2010: 9).

2.1.1. Destinasyonların Özellikleri

Bir bölgenin turistik destinasyon olabilmesi ve turizm yönünden gelişebilmesi için belli başlı birtakım özellikleri bünyesinde barındırması gerekir. Bu özellikler; ulaşılabilirlik, imaj çekicilikler, uygun fiyat, turistik mal ve hizmetler gibi özellikler ile yeme-içme, konaklama, müze, ören yerleri gibi rekreasyon olanaklarının varlığından oluşan ürün ve hizmetlerin bileşimi şeklinde ifade edilebilir. Bu şekilde destinasyonların özellikleri altı başlık halinde sıralanabilir:

- Çekicilikler (Attractions): Doğal mimari, kültürel miras, özel olaylar ve diğer çekim unsurları
- Erişilebilirlik (Accessibilty): Her türlü ulaşım sistemi, bölgeye ulaşım, bölge içi ulaşım, araçlar
- Olanaklar (Amenities): Konaklama, yeme-içme, eğlence ve seyahat işletmeleri, diğer ek hizmetler
- Uygun Paketler (Available Packages): Tur operatörleri ve seyahat acenteleri tarafından organize edilmiş turların varlığı
- Faaliyetler (Activities): Ziyaretleri sırasında müşterilerin katılabileceği destinasyondaki bütün aktiviteler
- Yardımcı Hizmetler (Ancillary Services): Posta, bankacılık, iletişim araçları, sağlık hizmetleri gibi turistin yararlanacağı tüm hizmetleri ifade eder.

İklim, bölgeye kolay ulaşım, fiyat-kalite uyumu, etkinliklerin sunumu ve tesislerdeki çeşitlilik iyi bir destinasyonun ortak özellikleridir. Günümüzde ise destinasyonun kültürel veya doğal mirasa olan yakınlığı destinasyonun önemini arttırmaktadır (Bardakoğlu, 2011: 30).

Buhalis'e göre çoğu destinasyon (2000:1), aşağıdaki tabloda gösterildiği gibi bileşenler içerir. Bu nedenle, bir destinasyon, yerel olarak sağlanan tüm ürün, hizmet ve nihai deneyimin bir kombinasyonu hatta bir markası olarak görülebilir. Aynı zamanda turistik bir destinasyon, turizmin bölgesel olarak etkisinin değerlendirilmesinin yanı sıra tüm paydaşlar için fayda sağlamak için arz ve talebin yönetilmesini de sağlar.

Tablo 2.1. Turizm Destinasyonlarının Özellikleri

- Çekicilikler (doğal mimari, yapay eser, kültürel miras, özel olaylar)
- Ulaşılabilirlik (rotalar, terminaller ve araçlar içeren tüm ulaşım sistemi)
- Aktiviteler (konaklama ve ikram tesisleri, perakende ticaret, diğer turistik hizmetler)
- Mevcut paketler (aracılar ve müdürler tarafından önceden düzenlenmiş paketler)
- Faaliyetler (tüketicilerin ziyaret etmek isteyecekleri destinasyonda mevcut olan tüm etkinlikler)
- Yardımcı hizmetler (turistlerin yararlanabilecekleri bankalar, telekomünikasyon, posta, gazete bayileri, hastaneler vb. hizmetler)

Kaynak: Buhalis, Dimitrios (2000), Marketing the Competitive Destination of the Future, *Tourism Management Special Issue: The Competitive Destination*, England: 35 Marylebone Road London, NW1 5LS, s. 2.

2.1.2. Destinasyon ve Turizm İlişkisi

Endüstriyel ürünler önce üretilmekte, sonra aracılarla müşteriye en yakın perakendeci işletmeye götürülmekte ve müşteri ürünü perakendeci işletmeden temin etmektedir. Endüstriyel ürünlerin aksine turistik ürün ise üretildiği yerde tüketilir ve turistik tüketimin gerçekleştirilmesi için turistin ürünün üretildiği yere gelmesi gerekmektedir. Bu durum, turizm pazarında turistin seyahat ettiği destinasyonun, yani turistik mal ve hizmetlerin sunulduğu yerin önemini arttıran bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır (Tekin, 2012: 28).

Dünya turizminde meydana gelen son gelişmeler, bütün ülkeleri yeni faaliyetlere ve arayışlara yönlendirmiştir. Turizm pazarlaması konusunda yeni anlayışlar ortaya çıkmıştır. Genel ve ülkesel tanıtım faaliyetlerinin yerini daha özel, destinasyon ya da şehir temelli turizm pazarlaması anlayışı almıştır. Risklerin azaltılması ve daha etkin destinasyon pazarlaması için bir ülkenin sadece tek destinasyon ya da tek turistik ürün olarak pazarlanması anlayışı terk edilerek, ülkelerin çeşitli bölgeleri ve belirli şehirlerinin turistik ürün kimlikleri daha fazla öne çıkarılarak bölgesel ve şehir temelli turistik tanıtım ve pazarlama anlayışı gittikçe artmaktadır (Kavacık, Zafer ve İnal, 2012: 171).

Tatil yerini seçmek günümüzün bilinçli tüketicileri için önemli bir yaşam biçimi göstergesidir. Turistlerin hoş vakit geçirmek ve zor kazanılmış gelirlerini harcamak için seçtikleri destinasyonların artan bir şekilde duygusal çekicilikleri, yüksek imajları ve hatta marka değerleri olmalıdır. Dünya Turizm Örgütü de 21. yüzyılın moda aksesuarları olarak turizm destinasyonlarının ortaya çıkacağını öne sürerek bu görüşü destekliyor. Gerçekten de, stil sembolleri gibi destinasyonlar, oldukça markalı yaşam tarzı ürünlerine benzer tüketici avantajları sunabilirler (Morgan, Pritchard ve Pride, 2004: 4).

Bir destinasyonda turizmin hâkim bir sektör durumunda olmasının iki önemli sonucu vardır. Bunlar:

1. Turizmin o destinasyonda yaratacağı olumlu ve olumsuz etkileri söz konusudur.
2. Turizm ağırlıklı olan destinasyonun, gelecek gelişmelere yön verme özelliği vardır.

Turizmin çok baskın bir rol oynadığı destinasyonun gelişimi yine turizm çerçevesinde gelişirken, daha az belirgin olduğu bir destinasyonun pek çok gelişim strateji seçeneği söz konusudur. Bununla birlikte aynı destinasyon alanları farklı nedenlerle turistlerin dışında yerel halk tarafından da kullanılmaktadır (spor, kültür, eğitim, eğlence vb.). Örneğin; bir destinasyonda turizmin doğası ve fonksiyonu destinasyonun kendisi tarafından şekillendiği gibi, o destinasyonunun doğası ve fonksiyonu da bir derece turizm tarafından şekillenmektedir (Demir, 2011: 25).

2.1.3. Destinasyon Türleri

Turistik destinasyonların sınıflandırılmasında pek çok etken dikkate alınmaktadır. Zira, literatürde çok çeşitli kriterlere göre yapılmış sınıflandırmalara rastlamak mümkündür. Batchelor'a göre (1999:183), turistler ve onlar için sorumluluk üstlenen idari organlar tarafından tanımlanan birçok destinasyon türü vardır. Bunlar:

- Bağımsız tatil beldeleri (örneğin kır evleri, tatil köyleri)
- Köyler, Kasabalar ve Şehirler
- İdari sınırların ötesine uzanan fakat ulusal parklar gibi belirli bir temayla uyumlu bir kimliğe sahip alanlar (örneğin Snow-donia, Shakespeare Country)
- İdari sınırlar ile tanımlanan bölgeler (örneğin Norfolk, Toskana) veya marka isimleri (the Highlands, the Riviera)
- Ülkeler
- Ülke grupları (örneğin Güney Afrika, Karayipler) ve kıtalar (Avustralya)

Destinasyonları, farklı kategorilere göre sınıflandırabilmek mümkündür. Bunlardan, en yaygın olanı turizmin bir sahil beldesi çevresinde büyüdüğü destinasyonlardır. Diğer tatil köyü türü destinasyonlar, belirli bir etkinlik tabanlı deneyim için hizmet sunulan turizm merkezleridir. Örneğin, kayak merkezleri, öncelikli olarak kırsal alanlardaki destinasyonların bir unsurunu temsil etmektedir. Diğer yandan destinasyonlar, turizme katılan nüfus oranının, turizmin kentsel bağlamda oynadığı role bağlı olarak büyük veya küçük olabilecekleri büyük kent merkezleri olabilirler. Ayrıca, turizmin küçük bir rol oynadığı uzmanlaşmamış köylerden ana geçim kaynağı turizm olan zanaat ve turistik alışveriş köyleri olarak en iyi tanımlanan

köylere kadar kırsal bağlamda destinasyonlar da vardır. Turizmin yerli gruplarıyla ilişkili olarak kentsel ya da kırsal sayılabilecek başka destinasyon türleri de bulunmaktadır (Singh, Timothy ve Dowling, 2003: 19).

Buhalis'e göre (2000:6), destinasyonları türlere göre ayırmak çok zordur çünkü destinasyonları ziyaret eden turistlerin her birinin farklı bir amacı vardır. Bununla birlikte destinasyonlar Tablo 2.2.'de gösterildiği gibi yapılan aktivitelere göre sınıflandırılabilir. Destinasyon türünü anlama ve değerlendirme, pazarlamacıların uygun bir hedef pazarlama karması geliştirmelerini ve bunları uygun hedef pazarlara ulaştırmalarını sağlar.

Tablo 2.2. Destinasyon Tipleri- ana hedef pazarlar ve gerçekleştirilen faaliyetler

Destinasyon Türü	Tüketiciler	Faaliyetler
Kentsel	İş	Toplantılar-Teşvikler-Konferans-Sergiler-Eğitim-Din-Sağlık
	Boş zaman	Gezi-Alışveriş-Gösteriler-Kısa molalar
Kıyı	İş	Toplantılar-Teşvikler-Konferans ve Sergiler
	Boş zaman	Deniz-Güneş-Kum-Seks-Spor
Dağ	İş	Toplantılar-Teşvikler-Konferans-Sergiler
	Boş zaman	Kayak-Dağ Sporları-Sağlık
Kırsal	İş	Toplantılar-Teşvikler-Konferans-Sergiler
	Boş zaman	Gevşeme-Tarım-Eğitici faaliyetler-Spor
Otantik Üçüncü Dünya	İş	İş fırsatlarını keşfetmek - Teşvikler
	Boş zaman	Macera-Otantik-Bağışlar-Özel ilgi
Eşsiz-Egzotik-Özel	İş	Toplantılar-Teşvikler-Kafa Dinlemek
	Boş zaman	Özel Günler- Balayı

Kaynak: Buhalis, Dimitrios (2000), Marketing the Competitive Destination of the Future, *Tourism Management Special Issue: The Competitive Destination*, England: 35 Marylebone Road London, NW1 5LS, s. 6.

2.1.4. Destinasyon Pazarlaması

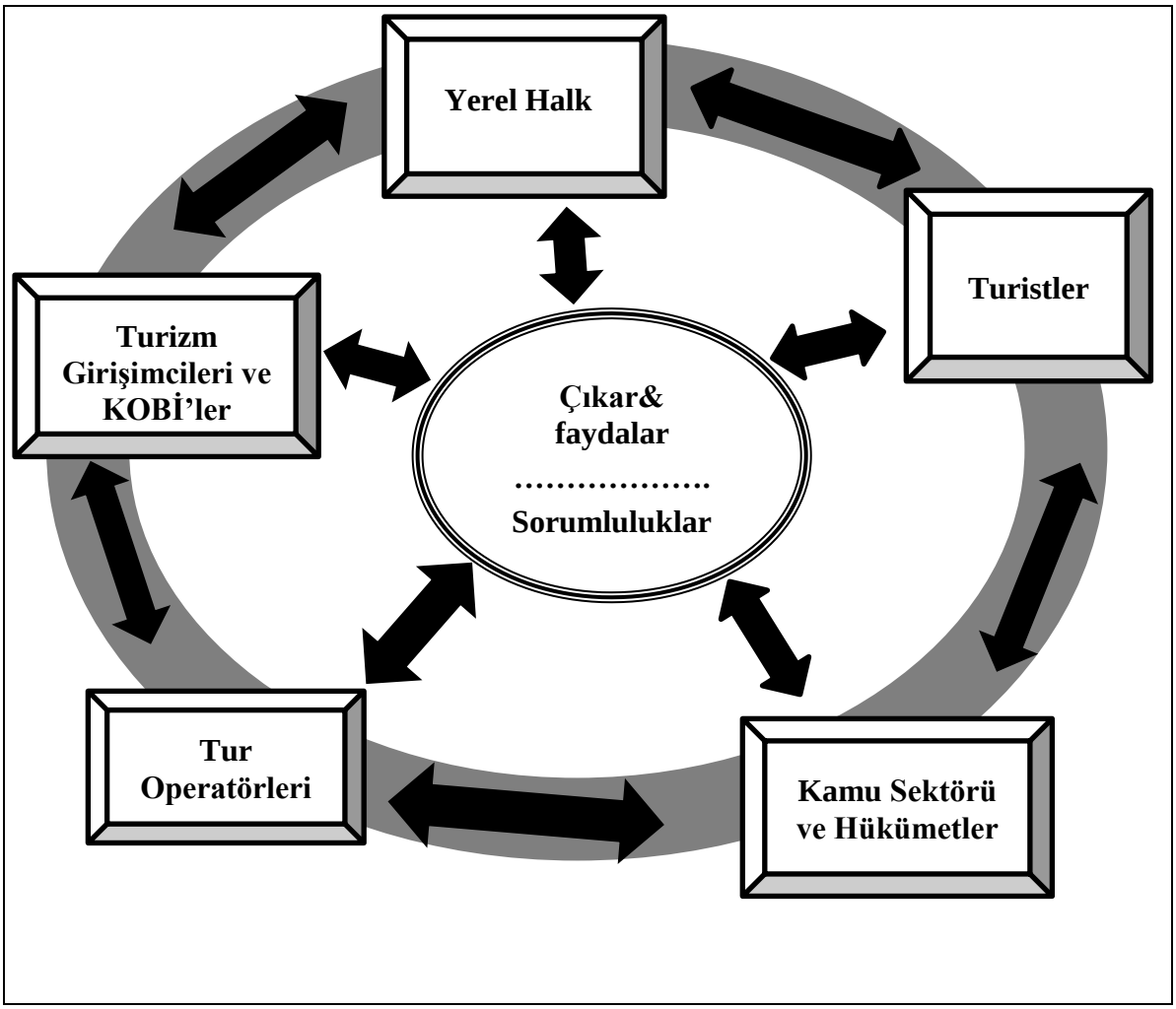
Ülkelerin, bölgelerin ve kıta bölgelerinin destinasyon olarak pazarlanması son yıllarda genişleyen bir çalışma alanıdır. Yerel paydaşların karmaşık bir bağlantısı olduğundan, destinasyonları pazarlamak ve yönetmek kolay değildir. Destinasyonların, ziyaretçiler için tarih, kültür, sanat etkinlikleri, spor müsabakaları, eğlence ve alışveriş fırsatları gibi temel çekici kaynakları vardır. Destinasyon pazarlamasında vurgulanması gereken dört stratejik amaç vardır. Bunlar:

- Bölgede yaşayan yerel halkın uzun vadeli zenginliğini sağlamak
- Destinasyona gelen ziyaretçilerin memnuniyetini sağlamak
- Yerel girişimcilerin kârlarını en üst düzeye çıkarmak
- Sosyo-kültürel ve çevresel maliyetler ile ekonomik avantajlar arasında sürdürülebilir denge kurarak turizmin etkilerini en iyi duruma getirmek

Bunlara ek olarak iletişim, elektrik, hastane, posta ve ulaşım ziyaretçiler için yeterli olmalıdır. Destinasyonda yaşayan yerel halk turizmin ve turistlerin öneminin farkında olmalıdır. Destinasyonlar misafirler için çeşitli programlar ve paketler içermelidir. Etkinlikler, karnavallar ve festivaller ziyaretçileri cezbetmek için etkili olup dikkatli ve iyi bir şekilde tasarlanmalıdır. Destinasyonların "süper-uzun vadeli" hedefleri, vizyonları ve stratejileri olmalıdır (Köseoğlu, 2016: 5).

Destinasyonlarda, stratejik amaçların uygulaması turizm paydaşları arasındaki ilişkiyle doğru orantılıdır. Turizm paydaşları; yerel halk, ziyaretçiler, turizm işletmeleri, kamu sektörü ve tur operatörleri olarak sıralanabilmektedir. Destinasyon pazarlamasının stratejik amaçlarının uygulanması, aşağıda Şekil 2.1.'de gösterilen turizm paydaşları döngüsündeki aktörlerin dinamikleri tarafından belirlenecektir. Doğal olarak, her paydaş kendi kârını maksimize etmeyi hedeflemekte, bazı paydaşların çıkarları diğerleriyle çatışabilmekte ve dört temel stratejik amacın bazıları tehdit altında bulunabilmektedir (Karabıyık ve İnci, 2012: 3).

Şekil 2.1. Turizm Paydaşlarının Dinamik Döngüsü

Kaynak: Buhalis, Dimitrios (2000), Marketing the Competitive Destination of the Future, *Tourism Management Special Issue: The Competitive Destination*, England: 35 Marylebone Road London, NW1 5LS, s. 4.

Destinasyon pazarlaması, bölgesel kalkınma stratejik planıyla koordine edilmesi gereken turizm politikasının başarılmasını kolaylaştırır. Ayrıca, turizm etkilerinin optimizasyonu ve bölgedeki faydaların maksimize edilmesine rehberlik eder (Buhalis, 2000:1).

Destinasyon pazarlaması, destinasyonu rakiplerinden farklılaştırmak için daha hızlı, esnek ve yaratıcı çözümler üretebilme ve olası riskleri minimuma indirebilme potansiyeline sahip sürdürülebilir bir stratejidir. Bununla beraber destinasyon pazarlaması, mikro düzeyde ve tek yer bazında yapıldığından dolayı destinasyonun sahip olduğu turistik ürünlerin kaynaklarını, temel ve yardımcı işlevleri konusunda tüketiciyi daha fazla bilgilendirerek,

tüketicinin satın alma kararı üzerinde daha etkili olabilmektedir. Destinasyon pazarlama stratejisi ile ülkenin bir bölgesi ile ilgili ortaya çıkan herhangi olumsuz bir durumun, diğer bölgelere de sıçramasının önüne geçilebilmektedir (Gönenç Güler, 2010: 9).

Bu doğrultuda destinasyon pazarlama örgütleri, hükümet fonlarını bir araya getirerek turizmin ekonomik ve sosyal faydalarını bir yerel halka tanıtmalı, turizmin büyümesini ve gelişmesini teşvik etmeli, olumsuz çevresel ve sosyo-kültürel etkileri rapor etmelidir (Pike, 2011: 8).

2.2. Edirne Destinasyonu

Edirne İli, doğusunda Kırklareli, Tekirdağ, güneyinde Çanakkale ve Ege Denizi kuzeyinde Bulgaristan, batısında Yunanistan ile çevrilidir. Komşu ülkelerle toplam sınır uzunluğu 296 km'dir. İstanbul'a karayolu ile uzaklığı 225 kilometre, demiryolu ile 284 km'dir. İl sınırları içinde Merkez İlçe'nin dışında 8 ilçe, 17 kasaba ve 248 köy bulunmaktadır. İlçeleri Lalapaşa, Süloğlu, Havsa, Uzunköprü, Keşan, İpsala, Enez ve Meriç'tir. Edirne altı sınır kapısıyla Türkiye'yi Avrupa'ya bağlar. Karayolu ve demiryoluyla Bulgaristan'a açılan Kapıkule dışında, Uzunköprü demiryoluyla Yunanistan'a, Pazarkule ve İpsala karayoluyla Yunanistan'a, Hamzabeyli de karayoluyla Bulgaristan'a açılan sınır kapılarıdır (Kar, 2012: 3).

Şekil 2.2. Edirne ve İlçeleri

Kaynak: https://edirne.csb.gov.tr/

2.2.1. Edirne’nin Genel Yapısı

2.2.1.1. Tarihsel Süreç

Edirne, Trak soylarından olan Odris’ler tarafından M.Ö. 5. Yüzyılda ilk defa kent olarak kurulmuştur. Meriç, Tunca ve Arda Nehirlerinin kesiştiği bir noktada yer alan Odrysai, Roma Dönemi’nde (M.Ö. 342-341) Makedonya ile yapılan savaşta yenilip Makedon Krallığı’na dahil olmuştur. M.S. 2. Yüzyılda Roma İmparatorluğu’nun egemenliğine girmiş ve Roma Kralı Hadrianus şehre kendi adını vermiştir. Roma' nın M.S. 395 yılında ikiye ayrılmasıyla Doğu Roma topraklarına dâhil edilmiştir. Daha sonra sırasıyla Hunların, Avarların, Gotların, Bulgarların ve Peçeneklerin akınına uğramıştır. Sultan I. Murat tarafından 1361 yılında fethedilmiş ve bu tarihten sonra Osmanlı kenti kimliğine bürünmüş ve Edrinus/Endrune/Endriye isimleriyle anılmıştır. Osmanlı Devleti’nin Bursa’dan sonra ikinci başkenti olmasıyla beraber kentte birçok eser inşa edilmeye başlamıştır. Kent, 17. yüzyılda en geniş sınırlarına ulaşmış, 19. yüzyılda ise yaşanan Rus İşgali ile sosyo-ekonomik açıdan zayıflamış, kentin demografik yapısında değişmeler meydana gelmiştir. 20 Ocak 1978 tarihinde Osmanlı Rus Savaşı sonrasında imzalanan Ayastefanos Antlaşmasıyla “Serhad Şehri” unvanını alarak sınır kenti olmuştur. I. ve II. Balkan Savaşları ve I. Dünya Savaşı sonrası 1920-1922 döneminde Yunanlıların işgaline uğramış ve 25 Kasım 1922 tarihinde Bağımsızlığını kazanmıştır. 1923 yılında Cumhuriyetin ilan edilmesiyle yeni döneme girmiştir (Er, 2016: 74).

2.2.1.2. Coğrafi Yapı

Marmara Bölgesinin Trakya Bölümü’nde bulunan Edirne İli 40 30 ve 42 00 kuzey enlemleri ile 26 00, 27 00 doğu boylamları arasında yer alan 6,276 km²’lik alanıyla Türkiye topraklarının %08 ‘ini kaplar. İl topraklarının denizden yüksekliği 41 m’dir. Edirne İli, genel olarak düzlüklerin, basık tepelerin yer aldığı bir coğrafi konuma sahiptir. Edirne’de kış aylarında Akdeniz iklimi etkisini gösterdiği zamanlarda hava ılık ve yağışlı, kara iklimi etkisini gösterdiğinde ise hava oldukça sert ve yağışlıdır. Yaz aylarında hava sıcak ve kurak, bahar dönemi ise yağışlıdır. İlin sıcaklık ortalaması 13.5 derece ve ortalama yıllık yağış miktarı da 600 mm. civarındadır (İl Turizm ve Tanıtma Müdürlüğü, 2017: 3).

Genel olarak düzlüklerin hâkim olduğu kentin en yüksek noktası 385 metreye ulaşan doruğuyla Hisarlık Dağı'dır. Kentin sularını toplayan Meriç Nehrinin başlıca kolları Arda, Tunca ve Ergene ırmaklarıdır. Verimli alüvyonlu topraklarla kaplı Kazanova ve İpsala Ovaları, Meriç Nehri boyunca yer alır. Akdeniz ikliminin etkisinde olan Edirne'nin güney kesimlerinde kışlar yumuşak geçse de, kuzeye doğru gidildikçe Balkanlardan gelen karasal iklimin etkileri görülür. Bu kesimlerde kışlar oldukça soğuk ve yağışlıdır (Aslan, 2014: 5).

2.2.1.3. Ekonomik Yapı

Edirne ekonomisinde tarım ve tarım kaynaklı sanayi başta olmak üzere sınır ticareti ve turizm önemli bir yer tutmaktadır. Edirne İli, Türkiye'nin orta düzeyde gelişmiş illerinden biridir. Aşağıda Tablo 2.3.'te de görüldüğü gibi DPT'nin 2011 de açıkladığı illerin sosyo-ekonomik gelişmişlik tablosuna göre 12. sıradadır. Yurt içi ve yurt dışı ulaşım olanaklarının fazlalığı, İstanbul'a yakın olması Edirne'nin büyük sanayi şirketleri için çok önemli bir çekim merkezi olmasını sağlamaktadır. Edirne'nin Gayri Safi Yurt İçi Hâsıla içinde tarım sektörünün payı yaklaşık yüzde %33, sanayi sektörünün payı yaklaşık %12, ticaret sektörünün payı yaklaşık %13, inşaat sektörünün payı %5 ve hizmet sektörünün payı %37'dir (Çolak, 2014: 22).

Tablo 2.3. DPT Araştırmalarına Göre İllerin Sosyo-Ekonomik Gelişmişlik Sırası (1996, 2003, 2011)

İller	Araştırma Yılı				
	1996 (76 il)	2003 (81 il)			2011 (81 il)
	Sıra	Sıra	Gelişmişlik Grubu	Gelişmişlik Endeksi	
Edirne	18	16	2	0,56234	12
Kırklareli	14	11	2	0,86287	15
Tekirdağ	8	7	2	1,05893	9
İstanbul	1	1	1	4,80772	1
Ankara	2	2	1	3,31483	2
İzmir	3	3	1	2,52410	3
Ağrı	74	80	5	-1,28116	79
Hakkari	70	77	5	-1,13956	80
Muş	76	81	5	-1,43956	81

Kaynak: Edirne Valiliği, İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü, Sayılarla Edirne, 2012: 1.

Edirne İlinin ekonomisi tarım ağırlıklıdır. Edirne'nin Türkiye toplam ayçiçeği üretimindeki payı yüksektir. Ayçiçeği alımı, işlenmesi ve pazarlanmasıyla uğraşan 59 bini aşkın üyeli Trakya Birliğin merkezi Edirne'dedir. Edirne İlinin Türkiye'nin toplam çeltik, buğday ve kanola üretimindeki payı da yüksektir. Edirne'nin 2013 yılı toplam tarımsal alanı 292 011 hektardır. Edirne, toplam tarımsal alan bakımından Türkiye'de 35. sıradadır. Bu alanın 286 228 hektarı toplam işlenen tarım alanı, geri kalanı ise uzun ömürlü bitkiler, süs ve yem bitkileri alanıdır. Edirne İlinin Avrupa'yı İstanbul ve Ortadoğu'ya bağlayan yol üzerinde olması, tarım dışı diğer sektörlerinde gelişmesini sağlamıştır. İlde mevcut tüm fabrikalarda üretilen mallar gerek yurt içinde gerekse yurt dışında (tekstil ürünleri gibi) ihraç edilmektedir. Buna ek olarak tarım ürünleri satılıp dayanıklı tüketim malları alınmaktadır. İl genelinde en çok maden olarak linyit kömürü ve kimya sanayiinde kullanılan bentonit çıkarılmaktadır. 1982 yılında kurulan Trakya Üniversitesi de eksikliklerini tamamlama ve diğer alanlarda büyüme yolunda ciddi adımlar atmaktadır (TUIK, 2014: 13).

Tablo 2.4. Edirne'nin Tarımsal Üretim Değeri, (2009-2013)

(Bin TL)

Edirne	Toplam	Bitkisel Üretim Değeri	Canlı Hayvan Değeri	Hayvansal Ürünler Değeri
2009	1 757 243	1 086 491	386 552	284 200
2010	2 220 872	1 327 241	549 934	343 697
2011	2 116 490	1 196 722	705 522	214 246
2012	2 120 690	1 202 840	677 210	240 640
2013	2 193 590	1 249 705	644 040	299 845

Kaynak: TUIK, *Seçilmiş Göstergelerle Edirne*, 2014: 141, Yayın No: 4186.

2.3. Edirne'nin Turizm Potansiyeli ve Ürünler

Edirne İli, turizm konusunda önemli avantajlara sahiptir. Trakya Bölgesi'nde en fazla turist çeken yerleşim yeridir. Yunanistan ve Bulgaristan sınır kapılarına sahip, eski bir Osmanlı başkenti, dünyanın en eski spor organizasyonlarından biri olan Kırkpınar Yağlı Güreşleri ve saray mutfağından kalan yiyecekleri ile turizm konusunda önde gelen kentlerden birisidir. Birçok tarihi alanının hâlen toprak altında olması ve kentin turizm konusunda rakiplerine göre daha az tanınması gibi birtakım temel sorunlarının giderilmesi turizm potansiyelinin geliştirilmesi konusunda önemli katkılar sağlayacaktır. Son yıllarda kentin görsel ve yazılı basında daha fazla yer alması ve beraberinde inanç turizmi çerçevesinde paket turlara dâhil edilmesi, Yunanistan ve Bulgaristan gibi komşu ülkelerle giriş çıkışlarda sağlanan kolaylıklar, Edirne'nin turizm arzı kapasitesinin hem kalite hem de sayıca arttırılması gerekliliğini ortaya koymuştur. Bu konuda, il bazında talebi karşılayacak konaklama tesislerinin sayılarının arttırılması eğilimine girmiştir (Eriş, 2013: 117).

Aşağıda Tablo 2.5. ve 2.6. da 2017 yılında aylara göre yerli ve yabancı turistlerin Edirne Merkez İlçe giriş ve geceleme sayıları ile yerli ve yabancı turistlerin Edirne İli giriş ve geceleme sayıları gösterilmiştir.

Tablo 2.5. 2017 Yılında Aylara Göre Yerli ve Yabancı Turistlerin Edirne Merkez İlçe Giriş ve Geceleme Sayıları

AYLAR	Edirne Merkez İlçe Giriş		Edirne Merkez Giriş Toplam	Edirne Merkez İlçe Geceleme		Edirne Merkez Geceleme Toplam
	Yerli	Yabancı	TOPLAM	Yerli	Yabancı	TOPLAM
Ocak	10135	908	11043	14363	1762	16125
Şubat	9535	1682	11217	13907	2650	16557
Mart	16009	2406	18415	22723	3806	26529
Nisan	19055	2804	21859	26717	3947	30664
Mayıs	19362	2292	21645	25877	3303	29180
Haziran	12665	2941	15606	17122	4162	21284

Temmuz	30081	5973	36054	39498	7760	47258
Ağustos	29499	5012	34511	36194	7119	43313
Eylül	18283	3741	22024	25777	5735	31512
Ekim	16497	4855	21352	21066	6752	27818
Kasım	14896	5329	20225	20787	7207	27994
Aralık	10954	3955	14909	15524	5413	20937

Kaynak: Edirne İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2018.

Tablo 2.6. 2017 Yılında Aylara Göre Yerli ve Yabancı Turistlerin Edirne İli Giriş ve Geceleme Sayıları

AYLAR	Edirne İli Giriş		Edirne İli Giriş Toplam	Edirne İli Geceleme		Edirne İli Geceleme Toplam
	Yerli	Yabancı	TOPLAM	Yerli	Yabancı	TOPLAM
Ocak	17475	1187	18662	27847	2126	29973
Şubat	18443	1903	20346	28313	3166	31479
Mart	26554	2804	29358	42670	4518	47188
Nisan	30495	3291	33786	44613	4631	49244
Mayıs	31666	2715	34381	45514	3898	49412
Haziran	22097	3301	25398	33275	4734	38009
Temmuz	44130	6700	50830	62117	8702	70819
Ağustos	41157	5961	47118	53819	8358	62177
Eylül	27420	4187	31607	39535	6322	45857
Ekim	25249	5159	30408	35918	7357	43275
Kasım	23896	5772	29668	36990	7870	44860
Aralık	20358	4193	24551	29893	5756	35649

Kaynak: Edirne İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2018.

Tablo 2.7. ve Tablo 2.8. de ise 2017 yılında Edirne ilindeki sınır kapılarından kara yolu ve demiryolu ile giriş yapan yabancı ziyaretçilere yönelik istatistikler aylara göre verilmiştir. Bunlara ek olarak, Tablo 2.9. da "Edirne İli 2017 Yılı Genel Hudut Kapıları

İstatistikleri" ve Tablo 2.10.' da ise "Edirne İli 2018 Yılı Genel Hudut Kapıları İstatistikleri" ilk 6 ayı giriş-çıkışları gösterilmiştir.

Tablo 2.7. Edirne İlindeki Sınır Kapılarından Kara Yolu ve Demiryolu İle Giriş Yapan Yabancı Ziyaretçilerin Aylara Göre Dağılımı, 2017

	Sınır Kapıları ve Vasıta Cinsi		Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran
EDİRNE	Hamzabeyli (K)	Kara	20 676	24 740	29 314	34 000	39 128	40 044
	İpsala (K)	Kara	30 572	26 074	36 745	44 434	46 553	41 731
	Kapıkule (K)	Kara	77 127	93 479	101 206	116 381	128 368	129 521
	Pazarkule (K)	Kara	14 881	10 995	19 037	20 833	20 682	18 872
	Kapıkule (T)	Tren	370	156	281	529	599	508
	Uzunköprü (T)	Tren						
	TOPLAM		**143 626**	**155 444**	**186 583**	**216 177**	**235 330**	**230 676**

Kaynak: http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,9851/turizm-istatistikleri.html

Tablo 2.8. Edirne İlindeki Sınır Kapılarından Kara Yolu ve Demiryolu İle Giriş Yapan Yabancı Ziyaretçilerin Aylara Göre Dağılımı, 2017

	Sınır Kapıları ve Vasıta Cinsi		Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	TOPLAM
EDİRNE	Hamzabeyli (K)	Kara	51 219	44 560	50 197	38 112	29 949	30 736	432 675
	İpsala (K)	Kara	92 754	63 171	53 952	46 526	38 729	37 955	559 196
	Kapıkule (K)	Kara	373 864	165 409	129 915	109 132	95 727	102 307	1 622 436
	Pazarkule (K)	Kara	19 818	16 427	19 323	23 214	20 635	20 263	224 980
	Kapıkule (T)	Tren	962	999	550	361	358	368	6 041
	Uzunköprü (T)	Tren		24					24
	TOPLAM		**538 617**	**290 590**	**253 937**	**217 345**	**185 398**	**191 629**	**2 845 352**

Kaynak: http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,9851/turizm-istatistikleri.html

Tablo 2.9. Edirne İli 2017 Yılı Genel Hudut Kapıları İstatistikleri

AY	Kapıkule Kara Hudut Kapısı		İpsala Kara Hudut Kapısı		Pazarkule Kara Hudut Kapısı		Hamzabeyli Kara Hudut Kapısı		Kapıkule Gar Hudut Kapısı		Uzunköprü Gar Hudut Kapısı		Genel Toplam	
	Giriş	Çıkış	Giriş	Çıkış	Giriş	Çıkış	Giriş	Çıkış	Giriş	Çıkış	Giriş	Çıkış	Giriş	Çıkış
Ocak	113.371	127.646	41.990	43.690	16.696	19.626	23.820	25.210	405	353	0	0	196.282	216.525
Şubat	136.866	126.695	53.780	48.854	24.029	26.610	32.269	30.948	441	400	0	0	247.385	233.507
Mart	156.777	156.976	57.535	56.028	25.110	29.177	45.009	45.684	679	708	0	0	285.110	288.573
Nisan	173.193	165.016	69.712	72.386	28.061	16.236	46.372	49.251	997	867	0	0	318.335	303.756
Mayıs	188.488	172.799	81.228	75.050	28.305	30.938	51.596	49.534	1.644	991	0	0	351.261	329.312
Haziran	215.421	176.990	81.286	85.545	26.963	30.409	57.938	59.757	1.610	601	0	0	383.218	353.302
Temmuz	643.750	225.271	191.047	118.383	46.778	33.894	80.795	63.054	2.856	1.651	0	0	965.226	442.253
Ağustos	317.211	477.608	131.242	225.515	31.332	81.219	67.546	130.364	2.139	3.085	0	0	549.470	917.791
Eylül	217.282	311.962	107.908	115.063	32.730	45.388	69.356	69.527	1.513	2.160	0	0	428.789	544.100
Ekim	191.020	209.524	76.488	75.944	34.411	37.040	53.508	53.174	893	1.669	0	0	356.320	377.351
Kasım	163.550	170.049	66.935	66.516	33.575	35.390	47.272	43.305	1.225	1.644	0	0	312.557	316.904
Aralık	186.868	165.197	72.006	70.540	37.261	40.334	46.172	44.240	644	776	0	0	342.951	321.087
TOPLAM	2.703.797	2.485.733	1.031.157	1.053.514	365.251	426.261	621.653	664.048	15.046	14.905	0	0	4.736.904	4.644.461

Kaynak: Edirne İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2018.

Tablo 2.10. Edirne İli 2018 Yılı Genel Hudut Kapıları İstatistikleri (İlk 6 Ay)

AY	Kapıkule Kara Hudut Kapısı		İpsala Kara Hudut Kapısı		Pazarkule Kara Hudut Kapısı		Hamzabeyli Kara Hudut Kapısı		Kapıkule Gar Hudut Kapısı		Uzunköprü Gar Hudut Kapısı		Genel Toplam	
	Giriş	Çıkış	Giriş	Çıkış	Giriş	Çıkış	Giriş	Çıkış	Giriş	Çıkış	Giriş	Çıkış	Giriş	Çıkış
Ocak	156.968	177.165	64.087	64.274	31.335	34.244	33.924	35.334	981	1.018	0	0	287.295	312.035
Şubat	148.463	140.339	58.229	53.157	26.081	26.896	33.077	31.817	743	665	0	0	266.593	252.874
Mart	183.156	173.045	62.602	60.323	16.608	18.999	41.097	40.446	955	946	0	0	304.418	293.759
Nisan	219.094	212.161	82.916	82.348	20.958	22.874	55.981	57.180	1.511	1.459	0	0	380.460	376.022
Mayıs	214.420	207.850	70.381	67.227	20.298	21.909	56.269	55.573	1.917	1.210	0	0	363.285	353.769
Haziran	293.269	217.704	88.067	84.512	22.022	22.992	74.134	67.786	2.121	1.112	0	0	479.613	394.106
Temmuz														
Ağustos														
Eylül														
Ekim														
Kasım														
Aralık														
TOPLAM	1.215.370	1.128.264	426.282	411.841	137.302	147.914	294.482	288.136	8.228	6.410			2.081.664	1.982.565

Kaynak: Edirne İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2018.

2.3.1. Camiler

Edirne' de Osmanlı döneminden kalan birçok tarihi camii bulunmaktadır. Aşağıda bunlar arasında öne çıkanlardan bazıları hakkında kısaca bilgiler verilecektir.

Selimiye Camii

Padişah II. Selim'in isteği üzerine 1569-1575 tarihleri arasında Mimar Sinan tarafından inşa edilmiştir. Kesme taştan yapılan camii, çini, sedef, ahşap süsleme uygulamaları, özgün kalem işleri Osmanlı mimarisinin en iyi uygulamaları olup, mihrap ve mermer işçiliği, çini süslemeleri 16. yy. çiniciliğinin en güzel örneklerindendir. Yüksekliği 43,28 m ve 31,30 m çapındaki kubbesiyle de ilgi çekmektedir. Kubbe 6 m genişliğindeki kemerlerle birbirine bağlanan 8 büyük payeye oturur. 2011 yılında UNESCO Dünya Kültür Mirası listesine girmiştir (Trakya Kalkınma Ajansı, 2017: 14).

Eski Camii

Eski Camii, Edirne'de bulunan mimarisinden bugüne kadar gelmiş en eski abidevi yapılarından biridir. Bunun yanı sıra, Edirne'nin kale duvarları dışında inşa edilen ilk sultan camisi olma özelliği taşır. Osmanlı dönemi Türk mimarisinin "çok kubbeli ulu camiler" tipinin bir örneği olan camii, bir külliye şeklinde inşa edilmiştir. Birçok hususta Bursa Ulu Camii'ni (1396-1400) örnek aldığı görülen camii, dört fil paye (iri ayak) üzerine oturmuş ve dokuz kubbe ile örtülmüştür. Camii, planı açısından, Selçukluların Ulu Camii tipinin son aşaması olarak da kabul edilir (Baysal, 2014: 17).

Üç Şerefeli Camii

Mimar Müslihiddin tarafından, Sultan II. Murat döneminde 1438-1447 yılları arasında inşa edilen camii, çok kubbeli ulu camilerden merkezi plana yönelişin ilk örneğidir. Enine dikdörtgen planlı harim ve şadırvan avlusundan oluşan camii Osmanlı'nın Balkanlardaki simgesidir. 24.10 m çapında kubbenin yanlarına ikişer küçük kubbe konularak uygulanan örtü

sistemi kemerlerle altı köşeli iki pâye ile duvar pâyelerine oturmaktadır. Camiye adını veren üç şerefeli minare 67.62 m boyuyla Selimiye'den sonra en yüksek minaredir. Her şerefeye ayrı yollardan çıkılması tekniğiyle Selimiye minarelerine de ilham kaynağı olmuştur. Şadırvanlı avlusu, Osmanlı mimarisindeki ilk şadırvanlı avlu olmasına rağmen tasarımı ve ayrıntılarıyla şaşırtıcı ustalıktadır. Buna ek olarak, gerek taç kapının taş işçiliği gerekse pencere kanatlarının ahşap işçiliği ve özgün kalem işleri, erken Osmanlı sanatının önemli örneklerindendir (Kar, 2002: 17).

Muradiye Camii

Çinileriyle ünlü olan Muradiye Camii (Mevlevihane), Muradiye Mahallesi'nde yer alır. Sultan II. Murat'ın (1404-1451) yaptırmış olduğu camii, vakfiyesine dayanılarak 1426 yılına tarihlenir. Mimari hakkında kesin bir bilgi yoktur. Günümüze kadar ulaşamayan imaret ve Mevlevi tekkesiyle birlikte bir külliye içinde yer alan Muradiye Camii, sade dış görünümüne karşın şaşırtıcı derecede zengin çinilerle kaplı bir iç mekâna sahiptir. Yapının mihrap önü, kubbeli mekânın duvarları, çiçek motifleri ile işlenmiş mavi ve beyaz çini levhalarla kaplanmış duvarları, Türk çiniciliğinin en değerli örneklerindendir. Caminin çini mihrabı ise, Türk sanatının 15. yüzyılda çinicilikte ulaştığı en yüksek seviyeyi yansıtmaktadır (Aslan, 2014: 33).

Dar'ül Hadis Camisi

1435 yılında II. Murat tarafından Tunca Nehri kıyısında inşa edilmiştir. Yapının bir cami olarak mı yoksa bir medrese olarak mı yaptırıldığı kesin olarak bilinmemektedir. Ağırlıklı kabul edilen görüş, hadis okutulmak için medrese olarak yapıldığı sonradan camiye çevrildiği yönündedir. Kuzey-güney doğrultusunda uzanan ve iki bölümden oluşan yapı, dikdörtgen bir alanı kaplamaktadır. Harimin üstündeki kubbe, iki sütuna oturmaktadır. Kuzeydeki dikdörtgen bölüm üç birimden oluşmakta ve ortadaki birim beyzi bir kubbeyle, iki yanındakiler ise birer çapraz tonozla örtülüdür. Bu bölümde ahşap destekler üzerine oturan, ahşap bir kadınlar mahfili bulunmaktadır. Yapının mihrap nişi içinde, pencerelerin üst kesimlerinde, pandatiflerde, kubbe göbeğinde ve kubbe eteğinde kalem işi süslemeler göze çarpmaktadır. Mihrap nişinin üst kesiminde, detaylı bir biçimde işlenmiş bir perde motifi; köşeliklerinde, doğal görünümlü birer çiçekli dal motifi görülmektedir. Mihrap çerçevesi

üzerinde, bitkisel unsurlu süslemeler yer almaktadır. Caminin üç kitabesi mevcuttur. Giriş aralığını örten basık kemerin üzerinde yer alan iki kitabeden üstteki, ilk inşa kitabesidir. Çevre düzenlemesiyle ilgi gören cami çok sayıda "En Çevreci Cami" ödülü almıştır. Camii, günümüzde ibadete açıktır (Çolak, 2014: 52).

II. Bayezid Külliyesi

Edirne'nin en önemli yapıtlarından biri olan II. Bayezid Külliyesi Tunca Nehri kıyısındadır. Camii, tıp medresesi, imaret, hamam, darüşşifa, mutfak, erzak depoları, değirmeni ve diğer bölümleriyle geniş bir alana yayılmıştır. Mimar Hayreddin tarafından Sultan II. Bayezid'in emriyle 1484-1488 yılları arasında inşa edilmiştir. Osmanlının en büyük sosyal kurumlarından biridir. Darüşşifa ve tıp medresesi bölümleri Trakya Üniversitesi tarafından "Sağlık Müzesi" olarak düzenlenmiştir. 2004 yılında "Avrupa Konseyi Yılın Müzesi" ödülü almıştır (Trakya Kalkınma Ajansı, 2017: 15).

Aşağıdaki tabloda görüldüğü üzere II. Bayezid Külliyesi Sağlık Müzesini 2018 yılının ilk 6 ayında toplam 238.839 kişi ziyaret etmiştir.

Tablo 2.11. T.Ü. Sultan II. Bayezid Külliyesi Sağlık Müzesi 2018 Yılı Ziyaretçi İstatistikleri (İlk 6 Ay)

AYLAR	ÜCRETSİZ	ÜCRETLİ	YABANCI	TOPLAM
OCAK	**3.213**	**4.471**	**338**	**7.684**
ŞUBAT	**2.594**	**4.113**	**858**	**6.707**
MART	**5.440**	**6.090**	**713**	**11.530**
NİSAN	**17.874**	**16.167**	**657**	**34.041**
MAYIS	**15.388**	**19.121**	**230**	**34.509**
HAZİRAN	**14.643**	**9.196**	**359**	**238.839**

Kaynak: Edirne İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2018.

2.3.2. Köprüler

Edirne'de çok sayıda tarihi köprü bulunmaktadır. Bunların en önde gelenleri şunlardır:

- Uzunköprü (Cizr-i Ergene): Ergene Nehri üzerinde yer alan köprü, II. Murat tarafından 1426-1443 yılları arasında dönemin baş mimarı Müslihiddine yaptırılmıştır. Dünya'nın en uzun ikinci taş köprüsü olduğu söylenmektedir. Köprü, 1392 m uzunluğunda, yer yer 6.80-6.90 metre genişliğinde ve 174 gözlüdür. Köprünün kemer duvarlarında taş süslemeler vardır.
- Tunca (Ekmekçizade Ahmet Paşa) Köprüsü: Padişah II. Mehmet zamanında defterdar olan Ekmekçizade Ahmet Paşa tarafından 1607-1615 tarihleri arasında inşa edilmiştir. Köprü 11 ayak üzerine 10 kemerli bir yapıdır.
- Meriç (Mecidiye/Yeni) Köprüsü: Padişah II. Mahmut, Edirne ziyareti sırasında daha önce burada var olan ahşap köprünün kâgir hale getirilmesini ister ve yapının inşaatı oğlu Sultan Abdülmecid tarafından 1847 yılında bitirilir. Edirne-Karaağaç yolunda, Meriç Nehri üzerinde bulunan köprünün uzunluğu 263 metre, genişliği ise 7 metredir. Köprü, 13 ayak üzerinde, 12 sivri kemerli bir taş olup, yanlara doğru eğimlidir. Ayaklar arasında boşaltma gözleri bulunmaktadır. Ortasındaki yazıtlı köşkü mermerdendir.

Ayrıca Edirne'de bu köprülerin dışında Gazimihal (Hamidiye) Köprüsü, Saraçhane (Şahabettin Paşa) Köprüsü, II. Beyazıt Köprüsü, Fatih (Bönce) Köprüsü, Yıldırım Köprüsü, Kanuni (Sultan) Köprüsü, Fatih Köprüsü ve Yalnızgöz (Tekgöz) Köprüsü bulunmaktadır (Aslan, 2014: 44).

Şekil 2.3. Uzunköprü Kemer Duvarlarındaki Taş Süslemeler

Kaynak: http://www.kulturvarliklari.gov.tr/

2.3.3. Çarşılar

Selimiye Arastası (Kavaflar Çarşısı)

Selimiye Camii'ne gelir sağlamak amacıyla III. Murad tarafından Mimar Sinan'ın kalfası Davut Ağa'ya yaptırılmıştır. 225 m uzunluğunda olup, 73 kemerlidir. İçinde, karşılıklı sıralı olan 124 tane dükkân vardır. XIX. yy sonundaki onarımda, kurşun örtü yerine kiremitle kaplanmıştır (Gönenç Güler, 2007: 84).

Bedesten

Eski Cami'nin yanında, Rüstem Paşa Kervansarayının karşısında yer alan yapı, 1417-1418 yılları arasında Osmanlı Padişahı Çelebi Mehmet tarafından Mimar Alâeddin'e yaptırılmıştır. Eski Camiye vakıf olarak inşa edilen bedestenin duvarları, kırmızı ve beyaz iki renkli kesme taş ve tuğladan örülmüş, üzeri 14 kubbe ile örtülmüştür. Bunun yanında bedestenin dış cephelerine dükkânlar yapılmıştır. Bedesten 18. yüzyıla kadar alışveriş merkezi olarak kullanılmıştır. 1965 yılında restore edilen yapı, günümüzde de kapalı çarşı olarak kullanılmaktadır (Çolak, 2014: 46).

Ali Paşa Çarşısı

Vezir Hersekli Semiz Ali Paşa tarafından 1569 yılında Mimar Sinan'a yaptırılmıştır. Edirnelilerin genel olarak "Kapalı Çarşı" olarak adlandırdıkları bu yapının altı kapısı bulunmaktadır. İlk ikisi iki ucunda olup, ortadaki iki yöne açılır ve "Orta Kapı" adıyla anılır. Dış duvarları kesme taşla örülü olup üstü tuğladır. 300 m uzunluğundadır ve giriştekilerle birlikte 130 dükkânı vardır. 26 Eylül 1992 tarihinde önemli bir yangın geçiren çarşı, aslına uygun bir şekilde restore edilip, 1997 yılında tekrar hizmete açılmıştır. Günümüzde giyim mağazaları, turistik eşya satan dükkânlar ve kuyumcular bulunmaktadır (Tunca, 2010: 243).

2.3.4. Kervansaraylar

Rüstem Paşa Kervansarayı

Sadrazam Rüstem Paşa tarafından 1560-1561 yılları arasında Mimar Sinan'a yaptırılmış olan yapı klasik Osmanlı mimarisinin en görkemli kervansaraylarından birisidir. Dikdörtgen şeklinde açık bir avlunun etrafında yerleştirilmiş iki katlı odalardan oluşan yapının ön cephesinde 21 dükkân bulunmaktadır. Büyük avlunun bulunduğu "Büyük Han" bölümünün ikinci katında alttan ısıtmalı tipik Türk Hamamı yapılmış, devrin özelliğini yansıtan uygun çinilerle kaplanmıştır. Kent merkezindeki Eski Cami'nin güneyinde yer alan Rüstem Paşa Kervansarayı, 1972 yılında restore edilerek "otel" haline getirilmiş ve bu restorasyon sonrası Ağa Han Mimarlık Ödülü'nü almıştır (Aslan, 2014: 36).

Devecihan Kervansarayı

Osmanlı hanlarının erken örneklerinden olan yapıda kesme taş ve tuğla kullanılmıştır. Yapının üst katında 31 oda bulunmaktadır. Çeşitli zamanlarda farklı şekillerde kullanılan han Vali Rüstem Paşa zamanında (1846) tamir ettirilerek 1949 yılına kadar cezaevi olarak kullanılmıştır. Hanın güney cephesinde Mustafa Razi (Çirpanlı Razi) tarafından yazılmış bir kitabe bulunmaktadır. Günümüzde önemli kültürel faaliyetlere ev sahipliği yapan bir "Kültür Merkezi" olarak hizmet veren yapıda iki sanat galerisi ve bir tane çok amaçlı salon bulunmaktadır (Aslan, 2014: 37).

Ekmekçioğlu Ahmet Paşa Kervansarayı

Edirne Defterdarı Ekmekçioğlu Ahmet Paşa tarafından 1609 yılında yaptırılmıştır. Eski İstanbul Caddesi üzerinde yer alan kervansaray, 17. yüzyılda başkentten gelen kervanların konaklamasını sağlamak amacıyla yaptırılmıştır. Günümüzde bazı zamanlarda içerisinde çeşitli sergiler açılmaktadır (Aslan, 2014: 37).

Şekil 2.4. Ekmekçioğlu Ahmet Paşa Kervansarayı Giriş Kapısı

Kaynak: http://www.kulturvarliklari.gov.tr/

2.3.5. Menhir ve Dolmenler

Edirne'nin Lalapaşa ilçesinde M.Ö. 2000 sonları ile M.Ö. 1000 başlarından kalma "Dolmenler (Menhir, Taş Mezarlar)" yer almaktadır. Dolmenlerin büyük taşlardan oluşan odalar şeklinde düzenlendiği görülmektedir. Bir, iki ve en fazla üç odalı olarak yapılmışlardır. Odalardan birbirine geçiş ruh deliği ile olur. En üstteki kapak taşı iki-üç ton aralığında olup göz çukuru bulunmaktadır. Dolmenlerin oda dizilişi kıbleye doğru olup bir tepe üzerine inşa edilmişlerdir. Kimlerin yaptığı kesin olarak bilinmemekle birlikte bunların gerçekten bir mezar olduğu bilinmekte ve bir kral ya da ailesine ait olduğu tahmin edilmektedir (Gönenç Güler, 2007: 90).

Şekil 2.5. Lalapaşa Dolmeni

Kaynak: http://www.kulturvarliklari.gov.tr/

2.3.6. Kiliseler

Kentin farklı dini inançlara sahip cemaatleri bir arada tutan kozmopolit yapısı, dini yapılardaki çeşitliliğiyle de kendini göstermektedir. Kıyık' ta bulunan ve restore edilerek günümüze kadar ulaşan Sweti Georgi (Bulgar) Kilisesi (1880), Kirişhanede bulunan Konstantin-Helena Kilisesi (1869), Kaleiçi'ndeki İtalyan Katolik Kilisesi Edirne'de bulunan kiliselerdir (Aslan, 2014: 50).

2.3.7. Sinagog

Edirne' ye Portekiz ve İspanya'dan göç eden Yahudiler, kendi toplumları için sinagoglar inşa etmişlerdir. Sinagoglardan birçoğu yangın gibi sebeplerden dolayı günümüze ulaşamamıştır. Adı "Büyük Sinagog" olan sadece bir tanesi restore edilip günümüzde hizmet vermektedir. Sinagogun yanında bir haham lojmanı ve okul vardır (Gönenç Güler, 2007: 92).

2.3.8. Bahai Evi (Beyaz Ev)

Dış rengi nedeniyle Edirne'deki yerel halkın "Beyaz Ev" olarak adlandırdıkları, ilk sahibi nedeniyle Rıza Bey'in Evi olarak da anılan Bahai Evi, Bahailer için kutsal sayılır. Çünkü Bahai Dininin kurucusu Hz. Bahaullah ve ailesi bu evde kalmışlardır. Burası Hz. Bahaullah'ın Edirne'de kaldığı beş evden biridir ve günümüze tek ulaşan evdir. Dünya'nın her tarafından gelen Bahailer burayı ziyaret etmektedir. Ev 1992 yılında restore edilmiştir (Gönenç Güler, 2007: 92).

2.3.9. Müzeler ve Anıtlar

Edirne Arkeoloji ve Etnografya Müzesi

Edirne Arkeoloji ve Etnografya Müzesi ilk olarak Mustafa Kemal Atatürk'ün emriyle 1925 yılında Selimiye Camisi Darül' Hadis Medresesi'nde Arkeoloji Müzesi olarak

kurulmuştur. 1936 senesinde Dar'ül Sıbyan medresesi restore ettirilerek "Etnografya" adı altında ikinci bir bölüm açılmıştır. Müzeye, Ankara Etnografya Müzesi ile Topkapı Müzesi'nden bazı değerli eserler getirilmiştir. II. Dünya Savaşı yıllarında Edirne müzelerindeki eserler savaş tehdidi nedeniyle İstanbul ve Anadolu'da yer alan diğer müzelere gönderilmiştir. Savaşın ardından Edirne'de kalan eserler bir süre Dar'ül Tedris Medresesi'nde sergilenmiştir. 13 Haziran 1971 yılında Dar'ül Tedris Medresesi'nde sergilenen eserler yeni bir binaya taşınmış ve "Arkeoloji ve Etnografya Müzesi" adı ile ziyaretçilere kapılarını açmıştır. Günümüzde Selimiye Camii ve Külliyesi'nin hemen güneyinde, modern binasında hizmet veren müze "Arkeoloji" ve "Etnografya" bölümü olmak üzere iki bölüme ayrılmaktadır (Çolak, 2014: 40).

Türk İslam Eserleri Müzesi

Selimiye Camii Külliyesi'nin Dar'ül Tedris Medresesi'nde yer alan müzenin avlusu etrafındaki odalarında, ahşap eserler, silahlar, tekkelere ait eşyalar, pehlivan eşyaları, Osmanlı çini ve seramikleri yer almaktadır (Aslan, 2014: 57).

Vakıf Eserleri Müzesi

Selimiye Külliyesinin mekanlarından "Dar-ül Kurra Medresesi" yapılan restorasyon çalışmalarından sonra "Selimiye Vakıf Müzesi" olarak bölgedeki camilerden toplanan ve onarılan eserlere ev sahipliği yapmaktadır (Aslan, 2014: 57).

Şükrü Paşa Anıtı ve Balkan Savaşı Müzesi

Balkan Savaşları sırasında Edirne'nin savunmasında kullanılan tabyalardan biri olan "Kıyık Tabya" 26 Mart 1913 yılında "Balkan Savaşları ve Şehitleri" nin anısına müze olarak tanzim edilmiş bir komplekstir. Çok zor şartlarda Edirne'yi savunan "Şükrü Paşa" nın anısına mezarı buraya getirilmiş ve bir anıt yaptırılmıştır. Anıtla birlikte burada bulunan tabyada Balkan Savaşlarını anlatan ve o dönemde Edirne halkı tarafından kullanılmış eşyalardan oluşan bir müze yer almaktadır (Trakya Kalkınma Ajansı, 2018).

Şekil 2.6. Şükrü Paşa Anıtı

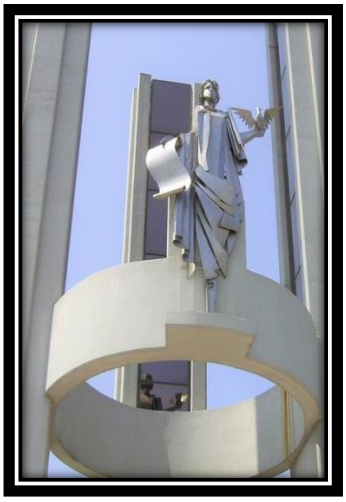

Kaynak: http://www.kulturvarliklari.gov.tr/

Lozan Anıtı ve Müzesi

Edirne'nin Karaağaç İlçesi'nde, Trakya Üniversitesi'nin Güzel Sanatlar Fakültesi'nin bahçesinde yer alan Lozan Anıtı, Lozan antlaşmasıyla kazanılan diplomatik zaferi ve dünya barışını simgelemektedir. Anıtın hemen yanındaki müzede bu tarihi antlaşmanın anlam ve önemini yansıtan belge, fotoğraf ve kitaplar, İsmet İnönü'ye ait belgeler bulunmaktadır (Aslan, 2014: 60).

Şekil 2.7. Lozan Anıtı

Kaynak: http://www.kulturvarliklari.gov.tr/

Aşağıdaki tablolarda Edirne'de bulunan bazı müzelere ait 2018 yılının ilk 6 ayına ait ziyaretçi istatistikleri gösterilmiştir.

Tablo 2.12. Edirne Kent Müzesi 2018 Yılı Ziyaretçi İstatistikleri (İlk 6 Ay)

AYLAR	YABANCI ÜCRETLİ	YABANCI ÜCRETSİZ	ÜCRETLİ	ÜCRETSİZ	TOPLAM
OCAK-HAZİRAN	48	53	3.322	5.411	8.834

Kaynak: Edirne İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2018.

Tablo 2.13. Uzunköprü Kent Müzesi 2018 Yılı Ziyaretçi İstatistikleri (İlk 6 Ay)

AYLAR	TOPLAM
OCAK	243
ŞUBAT	166
MART	264
NİSAN	360
MAYIS	408
HAZİRAN	201

Kaynak: Edirne İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2018.

Tablo 2.14. Vakıflar Müzesi 2018 Yılı Ziyaretçi İstatistikleri (İlk 6 Ay)

AYLAR	YERLİ	YABANCI	TOPLAM
OCAK	13.575	248	13.823
ŞUBAT	10.457	262	10.719
MART	14.653	335	14.998
NİSAN	26.534	494	27.028
MAYIS	21.775	443	22.218
HAZİRAN	18.617	396	19.013

Kaynak: Edirne İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2018.

Tablo 2.15. T.Ü. İlhan Koman Heykel ve Resim Müzesi-Milli Mücadele ve Lozan Müzesi 2018 Yılı Ziyaretçi İstatistikleri (İlk 6 Ay)

AYLAR	YERLİ	YABANCI
OCAK	17.460	681
ŞUBAT	15.706	2.746
MART	24.062	4.200
NİSAN	26.595	3.307
MAYIS	23.000	750
HAZİRAN	17.500	850
TOPLAM	124.323	12.534

Kaynak: Edirne İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2018.

2.3.10. Tarihi Kırkpınar Yağlı Güreşleri ve Kültür Ekinlikleri

Kırkpınar Yağlı Güreşleri her sene Haziran ayının sonu Temmuz ayının ilk haftasında, Tunca Nehri'nin yanında bulunan Sarayiçi' nde düzenlenmektedir. Tarihi Kırkpınar Yağlı Güreşleri ve Kültür Etkinlikleri bir hafta sürmektedir. Çeşitli konserler, folklor gösterileri, sergiler, fuarlar, güzellik ve yöresel yemek yarışlarıyla devam eden festivalin son üç gününde Yağlı Güreş müsabakaları yapılır. Tarihi Kırkpınar Yağlı Güreşleri ve Kültür Etkinleri, 2008 yılında Avrupa'nın Seçkin Destinasyonu (EDEN) unvanını almış, 2010 yılında ise UNESCO tarafından İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirası Listesi'ne eklenmiştir (İl Turizm ve Tanıtma Müdürlüğü, 2017: 26).

Tarihi Kırkpınar Yağlı Güreşleri ve Kültür Etkinleri dışında kentteki diğer yerel etkinlikler şunlardır:

- Lalapaşa Yağlı Güreşleri (Ağustos Ayının İlk Haftası)
- İpsala Çeltik Kültür ve Sanat Festivali (Eylül Ayının İlk Haftası)
- Kel Aliço Yağlı Güreşleri (Eylül Ayının İlk Haftası)
- Keşan Kültür ve Turizm Festivali (Ağustos Ayının İlk Haftası)
- Erikli Turizm Festivali ve Türkiye Wind Surf Şampiyonası (Temmuz Ayının Son Haftası)
- Mimar Sinan'ı Anma Günü (5 Nisan)
- Uzunköprü Dallık Şenliği (Mayıs Ayının İkinci Haftası)
- Nasuh Baba Şenlikleri (Mayıs Ayının İkinci Haftasında)
- Bocuk Gecesi Kutlamaları (Ocak Ayının İlk Haftasında)
- Nefesli Sazlar Bando ve Ciğer Festivali (Mayıs Ayı İçerisinde)

Son olarak kentin en önemli festivallerinden biri olan ve her yıl 5 Mayıs'ta kutlanan "Kakava Şenliği" ile 6 Mayıs'taki "Hıdırellez Şenliği" renkli danslara ve yöresel müziklere sahne olmaktadır. Edirne Hıdırellez (Kakava) Şenlikleri UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültür Mirası Listesi adayı olmuştur (Aslan, 2014: 79).

Şekil 2.8. Kırkpınar Logosu

Kaynak: http://www.edirne.bel.tr/s/kirkpinar-logosu-18.html

2.3.11. Kırmızı Dipli Mum

Kırmızı dipli mum parafin mumların dip tarafına kırmızı boya sürülmüş olanıdır. Kırkpınar Ağalığını üstlenen kişiler Mart ayının başından itibaren şehirlere, kasabalara ve köylere "Mühürlü Kırmızı Dipli Mumları" göndererek festivalin ne zaman başlayacağını, güreşlerin hangi tarihlerde yapılacağını bildirirlerdi. Bu mumlar, köy ve kasaba kahvelerinin yüksekçe bir yerine konulur, böylece herkes Kırkpınar'a davet edildiklerini anlarlardı (Edirne Valiliği, 2017).

Şekil 2.9. Kırmızı Dipli Mum

Kaynak: http://www.edirne.gov.tr/kultur

2.3.12. Edirne Mutfağı

Edirne mutfağına özgü bazı lezzetler şunlardır:

- Badem Ezmesi: Edirne Osmanlı döneminde başkentken saray mutfağında yapılan tarihi lezzetlerde biri olmuştur. Tatlı badem, bal ve şeker kullanılarak yapılır.
- Deva-i Misk: Osmanlı döneminde rahatsızlığı olan kişilere yapılmış lezzetli bir şifa kaynağıdır. İçerisinde 41 adet baharatın bulunması sonucu kansızlık, halsizlik, iştahsızlık gibi sorunlara iyi gelmektedir.
- Gaziler Helvası: Gaziler helvası Edirne'nin geleneksel mutfak ürünlerinden birisidir. Badem ezmesi, Kavala kurabiyesi gibi ürünlerde olduğu gibi, Edirne'nin meşhur bademleri bu tatlıda da öne çıkar. Şerbeti, bal kullanılarak tatlandırılır. Bu nedenle bazı yörelerde "Ballı Badem Helvası" olarak da adlandırılmaktadır.
- Ciğer Sarması: Ciğer, pirinç, soğan ve nane gibi malzemeler kullanılarak yapılır. Edirne'nin önde gelen yemekleri arasındadır.
- Mamzana: Edirne mutfağının çok rağbet gören iştah açısı bir salatasıdır. Közlenmiş sebzelerin, çiğ doğranmış sebzeler ve yoğurtla hoş bir uyumu olan salata, taze sebzelerle hazırlanır.

Bunların dışında meşhur Edirne Tava Ciğeri, Kaz Akıtması, Etli Marul Sarması, Katmerli Pazı Böreği, Zirva, Dilber Dudağı, Aşure, Oturtma ve günümüze kadar gelen Saray Yemekleri de Edirne' de bulunabilecek diğer turistik ürünleri oluşturmaktadır (Çolak, 2014: 101).

2.3.13. Edirne'nin Bazı Turistik Ürünleri

Meyve Sabunculuğu

Meyve Sabunculuğu, Edirne'ye özgü bir sembol olarak özgün bir yer edinmiştir. 17. yüzyıldan beri Edirne'de üretilen meyve sabunları evlerde süs eşyası olarak kullanılmaktadır.

Günümüzde renk renk çeşitli meyve şekilleriyle üretilen meyve sabunları hediyelik eşya olarak satışa sunulmaktadır (Gönenç Güler, 2007: 92).

Aynalı Süpürge

Edirne'nin bir diğer el zanaatı da süpürgeciliktir. Edirne süpürge yapımcılığında çok önemli bir merkez olmakla birlikte bu işi yapan ustaların sayısı yıldan yıla azalmaktadır. Ayrıca, Edirne'nin evlenme geleneklerinde önemli bir yer tutan süpürgeyi kızlar çeyizlerinde bulundururlar (Gönenç Güler, 2007: 93).

Şekil 2.10. Aynalı Süpürge

Kaynak: http://www.kulturvarliklari.gov.tr/

Edirnekâri

Edirnekari, Edirne'ye özgü bir üslup ve teknikle çeyiz sandıkları, yazı çekmeceleri, cilt kapakları ve para kutuları gibi dekoratif eserler üzerine boya ile yapılan süsleme işidir. Edirnekari, karton, ahşap ve deri gibi malzeme üzerine motif ve kompozisyonlar halinde uygulanır (Gönenç Güler, 2007: 93).

Şekil 2.11. Edirnekâri

Kaynak: http://www.kulturvarliklari.gov.tr/

Edirne Çinisi

Edirne'nin çini ve seramik üretiminin geçmişi çok eskilere dayanmaktadır. Selimiye ve Muradiye Camilerinde kullanılan tek renkli kabarma çiniler ile halk arasında lülecilik çanak çömlekçilik günümüze kadar ulaşmıştır (Gönenç Güler, 2007: 93).

Şekil 2.12. Edirne El Sanatlarından Çinicilik

Kaynak: http://www.kulturvarliklari.gov.tr/

2.3.14. Enez Kalesi

İlk olarak Antik Çağ'da Balkanlardan gelen saldırıları önlemek için amacıyla ilçeye hâkim bir tepeye yapılmış, 6. yüzyılda Bizanslılar tarafından onarılmıştır. Kalenin ana girişi kuzeyde olup, doğu-batı doğrultusunda uzanmakta, güneyinde sur duvarı ile birleşmektedir. Kalenin denize bakan tarafında iki tane çok köşeli kule yer almaktadır. Bu kulelerden sağdaki günümüze ulaşamamıştır. Yapı malzemesi olarak kesme taş, tuğla ve antik mimari parçalar kullanılan kale çeşitli dönemlerde onarımlar geçirmiştir. Kalenin içerisinde mozaik döşemeli küçük bir kilise, şapel olarak kullanılmış bir mağara ve "Enez Ayasofyası" vardır. Kalenin anıtsal giriş kapısının yanındaki duvarda beyaz mermerden bir Trak süvarisinin tasviri bulunmaktadır. Osmanlı Dönemi'nden de izler taşıyan Enez Kalesi'nde sivri kemerlere rastlamak mümkündür (Çolak, 2014: 92).

Şekil 2.13. Enez Kalesi

Kaynak: http://www.kulturvarliklari.gov.tr/

III. BÖLÜM

EDİRNE'NİN BAHAİLER İÇİN ÖNEMİNİ VE EDİRNE DESTİNASYONUNUN PAZARLANMASINA ETKİSİNİ BELİRLEMEYE YÖNELİK GZFT ANALİZİ

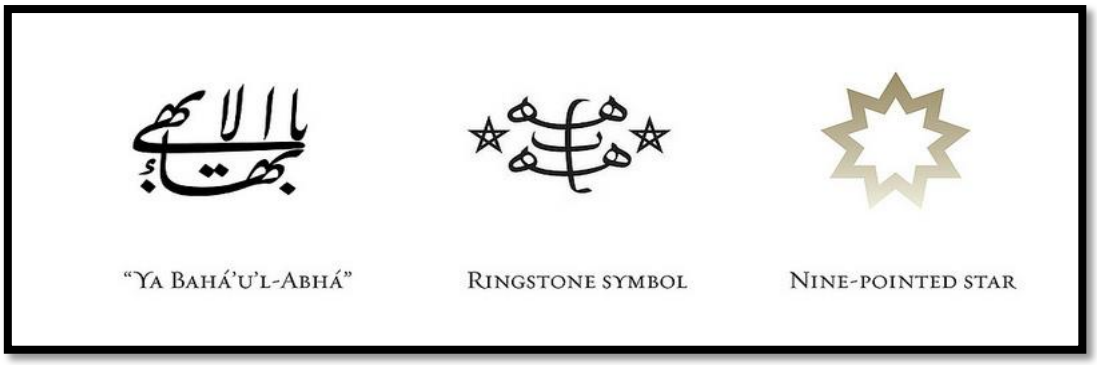
3.1. Bahai Dini

Öğretilerinin ekseni "insan âleminin birliği" olan Bahai Dininin amacı, tüm insanlığın evrensel değerler etrafında birleşerek ortak bir hedefe ulaşmak için birlikte çabalamasıdır. Bu hedef barışın, refahın ve adaletin egemen olduğu, kadın erkek eşitliğinin tam anlamıyla sağlandığı, hiçbir sınıf, milliyet, zümre, ırk veya ülkenin herhangi bir ayrıcalığı olmadığı, din ve bilimin uyum içinde olduğu yeni bir dünya medeniyetidir. Bahai Dini' ne inanan bireylere "Bahai" ve bu bireylerin oluşturduğu topluma "Bahai Toplumu" adı verilir. Bahailer kâinatta var olan her şeyi yaratan Allah'ın tekliğine inanırlar. Hz. Bab ve Hz. Bahaullah'ı bu çağın İlahi Mazharları olarak kabul ederler. Hz. Abdülbaha'nın, Hz. Şevki Efendi'nin ve Yüce Adalet Evi'nin yetkisini tanır; itaat etmeleri gereken ilahi kaynaklı yasaların ve öğretilerin varlığını kabul ederek bunları hayatlarında tatbik etmeye çaba gösterirler (Türkiye Bahai Toplumu Dış İlişkiler Temsilciliği Bahai Dini, 2016: 10).

Bahai Dini, gayesi tüm ırkları ve tüm insanları evrensel bir amaçta ve ortak bir inançta birleştirmek olan bir dünya dinidir. Bahailer, tüm çağların vaat edileni olduğuna inandıkları Hz. Bahaullah' ın takipçileridir (Sözal, 2013: 38).

Bahai Dini, günümüzde dünyanın her yerine yayılmıştır. Dünyanın iki yüzden fazla ülkesinde, 10.000'i aşkın yerel bölgede çeşitli kültür ve geçmişe sahip milyonlarca Bahai bulunmaktadır. Bahai toplumlarının etkinliklerini seçim yoluyla oluşturulan Ruhani Mahfil adı verilen kurumlar yönetmektedir. Bahai Dininin resmen tanındığı birçok ülkede, bu kurumlara yasal haklar verilmiştir. Bahai evliliklerinin resmiyeti birçok yerde kabul edilmiştir (Türkiye Bahai Toplumu Dış İlişkiler Temsilciliği Bahai Dini, 2016: 133).

Şekil 3.1. Bahai Dininin Sembolü

Kaynak: Bahai's of The United States, https://www.bahai.us/ , (12.11.2017).

Kısa adı BIC (Baha' i International Community) olan Bahai Uluslararası Toplumu, Birleşmiş Milletler (BM) ile yakın işbirliği içindedir. 1947 yılında önce ABD ve Kanada Bahai toplumları, 1948' de ise BIC, Birleşmiş Milletler Halkla İlişkiler Departmanı tarafından uluslararası sivil toplum kuruluşu olarak resmen tanındı. Günümüzde Bahai Uluslararası toplumu, Birleşmiş Milletler' in Ekonomik ve Sosyal Konsey' i (ECOSOC) ve Çocuklara Yardım Fonu'nda (UNICEF) sivil toplum örgütü olarak danışmanlık statüsüne sahiptir. Ayrıca, Çevre Programı (UNEP) ve Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ile işbirliği içindedir. Bu çalışmalara paralel olarak yerel Bahai toplumları tarafından dünyanın birçok noktasında başlatılan toplumsal ve ekonomik projelerin sayısı son yıllarda hızla artmaktadır (Türkiye Bahai Toplumu Dış İlişkiler Temsilciliği Bahai Dini, 2016: 134).

3.1.1. Hz. Bahaullah, Ahit ve Misakı

Bahai Dini, Hz. Bab ve Hz. Bahaullah'ın bu çağın İlahi Mazharları olarak Emirlerini ilan etmesiyle başlamıştır. Bu iki Tanrı Mazharının kurmuş oldukları Dinin dikkat çeken birlik ve bütünlüğü, Hz. Bahaullah'ın, kılavuzluğun Kendisinin vefatından sonra da devamlılığını güvence altına alan açık talimatlarından kaynaklanmaktadır. Ahit ve Misak olarak isimlendirilen yönetim yetkisi, Hz. Bahaullah'ın ardından oğlu Hz. Abdülbaha'ya ve Hz. Abdülbaha'dan sonra da Kendisinin torunu olan Hz. Şevki Efendi' ye ve Hz. Bahaullah tarafından emredildiği şekilde Yüce Adalet Evi adlı kuruma geçmiştir. Bahailer; Hz. Bab ve

Hz. Bahaullah'ın yanı sıra atanmış bu yönetim organının ilahi yetkisini de kabul ederler (Türkiye Bahai Toplumu, 2017).

3.1.1.1. Hz. Bab (1819-1850)

Bahai Dini'nin temeli, 1844' te Şiraz'da, beklenen "Kaim" olduğunu ilan eden, Müjdeci Seyyid Ali Muhammed Bab tarafından atılmıştır. "Bab" Arapçada "Kapı" anlamına gelmektedir. O'nun çağrısı karşısında İran' da binlerce insan Hz. Bab' a iman etmiştir. Hz. Bab'ın Emrinin İran'da hızla yayılması üzerine bazı devlet yetkilileri ve din adamları Bâbileri yok etmek üzere harekete geçmiştir. Binlerce insanın, münferit ve toplu idamlarının ardından; Seyyid Bâb da, Tebriz de olağanüstü koşullarda halka açık olarak idam edilmiştir (Diriöz, 2012: 1).

Bu hadise 1266 Hicri Senesinin 27 Şaban ayında (Miladi 9 Temmuz 1850) vuku bulmuştur. Bu zamanda Hz. Bâb'ın yaşı otuz bir sene yedi ay ve yirmi yedi gün idi. Hicri takvimi ile zuhurundan, 6 sene, 3 ay ve 20 gün geçmişti (Zerendi, 1973: 276).

3.1.1.2. Hz. Bahaullah (1817-1892)

Asıl adı Mirza Hüseyin Ali olan Hz. Bahaullah, 12 Kasım 1817 (1233 hicri yılının ikinci Muharrem günü) İran'ın başkenti Tahran'da dünyaya gelmiştir. Hz. Bahaullah, birçok devlet adamı yetiştiren ve Mazenderan' ın Nur bölgesinde oturan şöhretli bir aileye mensuptu. Babası Cenabı Mirza Abbas' dır. Fakat daha fazla Mirza Buzurg-i Nuri diye tanınmaktaydı ve İran Şahı'nın sarayında yüksek mevkii olan, varlıklı bir vezirdi. Bu soylu ailenin kökleri, İran İmparatorluğu' nun geçmişine uzanıyordu (Özşuca, 1987: 41).

Hz. Bahaullah, genç yaşında maddi bağlardan koparak, servet ve dünya nimetlerini ve yüksek mevkileri bir kenara bırakarak Hz. Bâb'ın Emrini kabul etmiştir. Kendini mazlum Bâbilerin koruyucusu saymış ve Hz. Bâb'ın Emrini yaymaya çalışmıştır. Bâbi hareketinin Kurucusu Hz. Bab'ın idamından sonra Hz. Bahaullah tutuklanıp Tahran'a getirilmiştir. Hz.

Bahaullah, Farsçada “Siyah Çukur” anlamına gelen Siyah Çal zindanına hapsedilmiş ve bu zindanda dört ay kalmıştır (Özşuca, 1980: 9).

Şekil 3.2. Sürgün Haritası

Kaynak: Türkiye Bahai Toplumu, , http://www.bahaitr.org/index.php/tr/, (12.11.2017).

Hz. Bahaullah, zindandan serbest bırakılınca, 1853 yılının Ocak ayında ailesi ile birlikte Bağdat’a sürgüne gönderilmiştir. Bu, kırk yıl sürecek olan sürgün hayatının başlangıcıdır. Hz. Bahaullah Bağdat şehrinde on sene yaşamıştır. 1863 yılında Bağdat’tan ayrılmadan hemen önce Hz. Bahaullah, yakınındaki küçük bir topluluğa tüm geçmiş dinlerde Vaat Edilen Kimse’ nin Kendisi olduğunu ilan etmiştir. 03 Mayıs 1863 günü Hz. Bahaullah ve ailesi, onlara eşlik eden bir grup inananla birlikte İstanbul’a doğru yola çıkmıştır. Yaklaşık dört ay İstanbul’da kaldıktan sonra Edirne’ ye doğru tekrar sürgüne gönderilmiştir. Hz. Bahaullah, 12 Aralık 1863’te Edirne’ye varmış ve bu kentte yaklaşık dört buçuk yıl kalmıştır. Hz. Bahaullah’a karşı olanların kışkırtmaları sonucunda Osmanlı Devleti Hz. Bahaullah ve ailesini Edirne’den bugünkü İsrail devletinde bulunan hapishane şehri Akka’ ya sürgün etmiştir. Hz. Bahaullah, 31 Ağustos 1868 tarihinde Akka’ ya varmıştır. Akka, Hz. Bahaullah ve ailesinin sürgün hayatının son yeriydi (Türkiye Bahai Toplumu, 2017).

Hz. Bahaullah 29 Mayıs 1892 tarihinde, güneşin batışından sekiz saat sonra Akka’da suud etmiştir (Hofman, 1992: 179).

3.1.1.3. Hz. Abdülbaha (1844-1921)

Hz. Abdülbaha, Hz. Bahaullah'ın en büyük oğludur. Hz. Abdülbaha, Hz. Bâb'ın Şiraz'da Emrini açıkladığı tarih olan 23 Mayıs 1844'te İran'ın başkenti Tahran'da doğmuştur (Balyuzi, 1987: 9).

Hz. Bahaullah, yazılı bir Vasiyetname bırakarak, eserlerinin yorumcusu, açıklayıcısı ve Kendisinden sonra Bahai Toplumu'nun yöneleceği tek kişi olarak Hz. Abdülbaha'yı tayin etmiştir (Arıbaş, 2009: 26).

Hz. Abdülbaha 28 Kasım 1921'de, 77 yaşındayken suud etmiştir (Marufi, 1992: 13).

3.1.1.4. Hz. Şevki Efendi (1897-1957)

Hz. Şevki Efendi, 1 Mart 1897 tarihinde, Akka' da doğmuştur. Hz. Şevki Efendi, Hz. Abdülbaha'nın torunudur ve O'nun gözetiminde yetişmiştir (Marufi, 1992: 14).

Hz. Abdülbaha Vasiyetnamesinde, en büyük erkek torunu olan Şevki Efendi'yi Tanrı Emri'nin Velisi ve Bahailerin rehberlik ve otoritesine yönelmesi gereken Kişi olarak tayin etmiştir. Hz. Şevki Efendi bu görevi, Hz. Abdülbaha'nın vefatından sonra üstlenmiştir (Johnson, 2008: 26).

Hz. Abdülbaha'dan sonra Hz. Şevki Efendi de Dinin İdari Düzenini sağlamlaştırmaya devam etmiştir (McMullen, 2000: 194).

Hz. Şevki Efendi, 1957 senesinde Uluslararası Bahai Arşiv Binasının dekorasyonu için gittikleri Londra da suud etmiştir (Marufi, 1992: 15).

3.1.1.5. Yüce Adalet Evi (Kuruluş 1963)

Hz. Şevki Efendi'den sonra Bahai Dünya Merkezi'nde yer alan en yüce Bahai Kurumu, Yüce Adalet Evi, seçimle göreve gelen 9 kişilik üyeden oluşur. Her ülkenin belirli bölgelerinden seçilen delegeler, senede bir kez, 9 kişiyi o ülkenin Milli Mahfili olarak seçmektedir. Her 5 yılda bir, tüm dünyadaki Milli Mahfil üyeleri bir araya gelerek 9 kişiyi Yüce Adalet Evi üyesi olarak seçmektedirler (Marufi, 2013: 12).

3.1.2. Bahai Dini' nin Bazı Temel Öğretileri

3.1.2.1. İnsanlığın Birliği

Bahai Dininin ilk öğretisi, bütün insanların insanlık ailesinin üyeleri olduğudur. Hz. Bahaullah bütün insanlığa karşı şöyle der: " Siz hepiniz bir ağacın meyveleri ve bir dalın yapraklarısınız". Bu sözle, Hz. Bahaullah insanlık dünyasını bir ağaca, ırklarını onun dallarına, kadın ve erkekleri de bu ağacın meyve ve çiçeklerine benzetmektedir. Hz. Bahaullah, dünyanın tek bir vatan olduğunu ve onun içindeki bütün insanların bir aileye mensup olduğunu açıklamıştır. O, bazı insanların uykuda olduklarını, uyandırılmaları gerektiğini; kimilerinin hasta olduğunu, iyileştirilmeleri gerektiğini; kimilerinin de çocuk gibi olduklarını, eğitilmeleri gerektiğini; fakat hepsinin Tanrı'nın cömertliğini ve armağanlarını aldıklarını söylemiştir (Johnson, 1998: 3).

3.1.2.2. Önyargıların Terki

Bahai Dini, körü körüne taklidi uygun bulmaz ve önyargı ve bağnazlığı da reddeder. Bahailikte din adamı sınıfı yoktur. Bahai Dini'ne göre bireyin ailesi Bahai bile olsa ergenlik çağına geldiğinde inancını özgürce araştırıp seçmesi gereği vardır. Bahai inancına göre bireyin, dini gerçeklere ulaşabilmesi için önyargıları terk edip gerçeği serbestçe araştırması gerekir (Marufi, 2013: 14).

3.1.2.3. Gerçeğin Serbestçe Araştırılması

Bahai öğretilerinden birisi de gerçeğin bağımsızca araştırılmasıdır. Dünyadaki birçok insan atalarını taklit ederler. Bir çocuk Hıristiyan bir ailede doğmuşsa Hıristiyan olur. Eğer

ebeveynleri Müslümansa, çocukları da Müslüman olur. Bu körü körüne taklit devam ettiği sürece insanlar birleşemezler. Taklitleri yüzünden birbirleriyle savaşırlar. Çünkü herkes kendi inancının doğru olduğunu ve diğerlerinin ise yanlış inançta olduklarını ileri sürer. İnsanlar başka bir ülkede değişik bir inançta doğmuş olsalardı, şu anda doğru yol olarak inandıklarından değişik fikirlere sahip olacaklarını çok az düşünürler. Hz. Bahaullah, gerçeğin tek olduğunu öğretir. Hz. Bahaullah'ın bu öğretisine göre insanlar atalarını taklitten vazgeçip gerçeği özgürce araştırsalardı hepsi de aynı sonuca varıp birleşeceklerdi (Fatheazam, 1995: 70).

3.1.2.4. Evrensel Yardımcı Dil

Bugün dünyadaki anlaşmazlıkların sebeplerinden biri de insanların birbirlerinin dillerinden anlamamalarıdır. Her ülkenin değişik bir dili vardır ve birey kendi ülkesi dışında başka bir yere gittiğinde yabancılar arasında olduğunu hisseder. Hz. Bahaullah, dünyanın bütün insanlarını birleştirmek ve onları aynı ailenin mensupları yapmak için gelmiştir. Kanunlarından biri de evrensel yardımcı bir dilin dünyanın her ülkesinde öğretilmesidir. Böylece her insan kendi ana dili yanında bir de evrensel dili öğrenecektir. Bu durumda birey herhangi bir ülkeye gittiği zaman orada iletişim kurma konusunda sorun yaşamayacaktır (Fatheazam, 1995: 73).

3.1.2.5. Kadın ve Erkek Eşitliği

Hz. Bahaullah'ın en temel prensiplerinden biri olan kadın ve erkek eşitliği halâ evrensel bir uygulama alanı bulmak durumundadır. Bu öğreti insan ırkının birliği ve bütünlüğü için çok önemlidir. Bu kutsal prensibin yayılmasında öncülük yapma görevi Bahailere düşmektedir (Yüce Adalet Evi Araştırma Bölümü, 1990: 5).

Kadın ve erkek eşitliğiyle ilgili olarak Yüce Adalet Evi'nin Ekim 1985 tarihli bir mektubunda şöyle yazmaktadır: "Kadınların özgürlüğü ve cinsiyetler arasında tam bir eşitliğin sağlanması, pek az anlaşılmış olmakla birlikte, barış için gerekli en önemli şartlardan bir tanesidir. Böyle bir eşitliğin inkârı, dünya nüfusunun yarısına karşı bir haksızlıktır ki, bu da aileden iş yerine, oradan politikaya ve nihayet beynelmilel ilişkilere kadar yansımakta ve

erkeklerde zararlı itiyat ve davranışların gelişmesine yol açmaktadır. Böylesine bir inkârın haklı gösterilebileceği hiçbir ahlaki, biyolojik, pratik dayanak ve bahane mevcut değildir. Beynelmilel barış, hanımların beşeri etkinliklerin tümüne ve tam olarak iştirak etmeleriyle oluşacak psikolojik ve moral atmosfer içerisinde ancak kendini gösterebilecektir." (Yüce Adalet Evi Araştırma Bölümü, 1990: 48).

Bahai yazılarına göre gerçek yaşam ruhun yaşamıdır ve ruhun cinsiyeti yoktur. Bahai Dininin en önemli öğretilerden biri olan kadın ve erkek eşitliği konusunda Bahai toplumu gerek yerel düzeyde gerekse uluslararası düzeyde çalışmalar yapmaktadır. Bahai Uluslararası Toplumu'nun BM Ofisi, son altmış yıldır kadınların gelişimi ve cinsiyet eşitliği konusunda özel çalışmalar yürütmektedir. Bu amaçla BM'nin Kadının Statüsü Komisyonu'nun oturumlarına fiilen katılan Bahailer, yapılan tartışmalara katkılarda bulunmakta, BM'nin cinsiyet eşitliğini destekleyici mekanizmalarını geliştirmektedir. BM bünyesindeki Bahai Ofisi'nin bu alandaki katkıları günümüzde de devam etmektedir. Kadınların görüş ve taleplerinin BM gündemine alınmasında öncü rol oynayan bu Ofis, kadınların ve kız çocuklarının sağlığı, eğitimi ve güvenliği ile kadına yönelik şiddet gibi konularda UNICEF ve BM Kadın Kuruluşlarıyla yakın işbirliği içindedir (Türkiye Bahai Toplumu Dış İlişkiler Temsilciliği Bahai Dini, 2016: 157).

3.1.2.6. Genel Eğitimin Zorunluluğu

Hz. Bahaullah'ın öğretilerinden birisi de genel ve zorunlu eğitimdir. Dünyanın ileri gelen ülkelerinde bile kitlesel eğitimin bilinmediği bir çağda Hz. Bahaullah, inananlarına çocuklarını eğitmelerini öğütlemiştir. Geleceğin anneleri olarak kendi çocuklarının eğitiminde büyük etkileri olacağı için özellikle kız çocuklarının öğrenimi üzerinde özel bir önemle durmuştur. Hz. Bahaullah, bu eğitimin sadece akademik bilgi kazanmaktan ibaret olmadığını açıklamıştır. Çocukların eğitiminin ruhani ve ahlaki değerlerle desteklenmesi gerekliliğine dikkat çekmiştir (Faizi, 1994: 65).

3.1.2.7. Gerçek Din ve Bilimin Uyum İçinde Olduğu

Hz. Bahaullah'ın getirdiği prensiplerden biri de din ile bilim arasında daima uyum olmasıdır. Bahai Dini' ne göre, bilim ve din insanlığın iki kanadı gibidir. Her iki kanatta

kuvvetli olmadığı sürece yükselme gerçekleşemez. Bilim, insanlığa gerekli olan araç ve gereçleri sağlar, din ise bunları en faydalı nasıl kullanacağını öğretir. Din olmadan bilim materyalizme ve yok olmaya götürür, bilim olmadan din bağnazlığa ve batıl inançlara sevk eder (Faizi, 1994: 68).

3.1.2.8. Ekonomik Sorunların Çözümü İçin Ruhani Yaklaşım

Servetin düzenlenmesi ile ilgili sosyal yasalar zorunlu olmakla beraber, Hz. Bahaullah, ekonomik sorunun gerçekte ruhani bir mesele olduğuna dikkat çekmiştir. İnsanlar, hayatın ruhani değerlerini idrak edip, diğer insanlarla kendi aralarında gerçek bir birlik bağı hissettiklerinde, başkaları ihtiyaç halinde iken, servet biriktirmeyi arzu etmeyecektir. Hz. Abdülbaha bu konuyla ilgili olarak şöyle söylemiştir: "İnsanların ilerde başkalarının emeği sayesinde büyük servetler biriktirmeleri mümkün olmayacaktır. Zenginler isteyerek paylaşacaktır. Bu noktaya yavaş yavaş ve doğal olarak kendi istekleriyle geleceklerdir. Bu, asla savaşarak ve kan dökerek olmayacaktır." (Faizi, 1994: 70).

Bahai iktisadı, milli menfaatlerin ötesindedir, yani evrenseldir. Bu anlayış, genelin ekonomik sorunlarının çözümüne yöneliktir. Tüm doğal zenginlik kaynaklarının korunması ve kullanımı, bütün beşere ait olmalı ve uluslararası yasalarca korunmalıdır. Bahai Dini' ne göre doğa, ölçülü ve planlı bir şekilde kullanılmalıdır (Marufi, 1992: 152).

3.1.2.9. Dünya Barışı

Bahai öğretilerinde "Genel Barış" vaat edilmiştir. Bu Genel Barış, Hz. Bahaullah'ın prensipleri yerine getirildiği takdirde gerçekleşecektir. Barış, bütün insanlara, ırklara, dinlere, uluslara, hükümetlere ve insanlığın bütün bölümlerine gelmelidir. Bu Hz. Bahaullah'ın özel öğretilerinden biridir (Johnson, 1998: 4).

Bahai Dini' ne göre dünya insanları, Tanrı Haberinin doğruluğunu kabul edip, Tanrı'nın bu çağ için koymuş olduğu ruhani ve toplumsal yasalar üzerine kurulu yeni bir dünya toplumunu meydana getirmek için bilinçli olarak çalıştıkları zaman "En Büyük Barış" kurulacaktır (Faizi, 1994: 72).

3.1.3. Edirne'nin Bahailer İçin Önemi

İran Büyükelçisinin baskıları sonucunda Sultan Abdülaziz tarafından verilen yeni bir sürgün fermanı ile Hz. Bahaullah' ın üç buçuk ay süren İstanbul dönemi bitmiştir. Çıkarılan fermanda yeni sürgün yeri Edirne'ydi. Hz. Bahaullah "Sır Diyarı" olarak adlandırdığı Edirne'de yaklaşık dört buçuk yıl kalmıştır (Türkiye Bahai Toplumu Dış İlişkiler Temsilciliği Bahai Dini, 2016: 129).

İstanbul'dan Edirne'ye olan bu uzun ve tehlikeli yolculukla ilgili yetkililer, Hz. Bahaullah ve beraberindekilere hazırlık için yeterli zaman tanımamışlardır. Çok zor koşullar altında gerçekleşen bu yolculukla ilgili Hz. Şevki Efendi şöyle söylemiştir: "Yağmur ve fırtınada yol alan, bazen geceleri de yola devam eden yorgun yolcular, Küçükçekmece, Büyükçekmece, Silivri, Çorlu ve Babaeski'de kısa molalar vererek, 1280 Recep ayının birinci günü (12 Aralık 1863) hedeflerine vardılar. İzzet Ağa'nın evinin civarındaki iki katlı bir kervansaray olan Arap Hanına yerleştirildiler. Üç gün sonra Hz. Bahaullah ve ailesi, Mevlevi Tekkesine yakın Muradiye mahallesinde bir yazlık eve, bir hafta sonra aynı mahallede bir cami yakınındaki bir başka eve nakledildiler. Altı ay kadar sonra Selimiye Camiinin kuzeyinde Emrullah Evi olarak bilinen daha geniş bir binaya geçtiler." (Efendi, 1995: 168).

Hz. Bahaullah' a eşlik edenler, oraya vardıktan hemen sonra, kendilerine kalacak bir başka yer bulmuşlar ve Hz. Bahaullah' ın emirleri gereği, şehirde ticaret ve diğer mesleklerle meşgul olmuşlardı. Hz. Bahaullah' ın Edirne'ye varışından sonra yerli halk kendisine büyük bir ilgi göstermiştir. Hz. Bahaullah, halk arasında "Şeyh Efendi" diye bilinirdi. Hz. Bahaullah, Bağdat'ta olduğu gibi, Edirne'de de çok fazla dışarı çıkmazdı. Kendisinin yerine bu işi oğlu Hz. Abdülbaha'nın yapmasına izin verirdi. Fakat Kendileri, zaman zaman Muradiye ve Selimiye Camilerine bir de Mevlevi Tekkesi' ne giderdi ve orada âlimlerle görüşürdü (Taherzadeh, 1998: 77).

Ağustos 1868'de Hz. Bahaullah ve Kendisiyle birlikte olanlar, Edirne'den ayrılarak yeni sürgün yerleri olan Akka' ya doğru yol aldılar. Uzunköprü ve Keşan'da verdikleri kısa molaların ardından, dört gün sonra Gelibolu'ya geldiler. Üç gece Gelibolu' da konaklayan yaklaşık yetmiş kişilik kafile buradan Akka' ya doğru hareket etti. 21 Ağustos 1868 günü

İskenderiye'ye doğru gitmek üzere olan vapura bindiler. Önce Midilli Adasına, son olarak da vapurun iki gün demirlediği İzmir'e uğrayarak Türkiye'nin bugünkü sınırlarından ebediyen ayrıldılar (Türkiye Bahai Toplumu Dış İlişkiler Temsilciliği Bahai Dini, 2016: 131).

Bahai tarihi açısından Edirne çok önemli bir kenttir. Bahailere göre bir Tanrı Elçisi ilk defa Avrupa kıtasına ayak basmıştır. Bahai Dini açısından Edirne'nin önemi Hz. Bahaullah'ın 1867 yılında, ülkelerin krallarına ve önde gelen yöneticilerine gönderdiği mektuplarla İlahi Misyonunu evrensel ölçekte ilk defa bu kentten ilan etmiş olmasından kaynaklanır. Hz. Bahaullah Edirne'de İngiltere Kraliçesi Victoria'ya, Prusya Kralı I. William'a, Fransız İmparatoru III. Napolyon'a, Avusturya İmparatoru Francis Joseph'e, Rus Çarı II. Alexander'e, İran Şahı Nasreddin'e, Osmanlı Padişahı Sultan Abdülaziz'e, Amerika'nın yöneticilerine ve eyalet başkanlarına, Papa IX. Pius' a ve Hıristiyan kilisesinin bütün rahiplerine hitaben mektuplar yazmıştır. Hz. Bahaullah'ın Edirne'deyken Emrini bütün dünyaya ilan etmiş olması Bahailer için çok önem taşımaktadır, zira Bahailere göre ilk defa bir Tanrı Elçisi vahyini Avrupa kıtasından dünyaya ilan etmiştir (Türkiye Bahai Toplumu Dış İlişkiler Temsilciliği Bahai Dini, 2016: 23).

Bugün Edirne'de bulunan Bahai Kutsal Yerlerini yılda yaklaşık 5,000 e yakın yerli ve yabancı turist ziyaret etmektedir. Dünya'nın 200'den fazla ülkesinden ve adalarından gelen yabancı turistler bu yerleri ziyaret etmektedir (Türkiye Bahai Toplumu Dış İlişkiler Temsilciliği, 2018).

3.2. Araştırmanın Amacı ve Önemi

İnanç turizminin her yıl artarak devam ettiği Edirne' de Bahailerin bu kente yaptıkları ziyaretler bu hareket içinde önemli bir yer tutmaktadır. Araştırmanın amacı mevcut potansiyelden pazarlama hususunda ne derece yararlanıldığı ve nasıl yararlanılması gerektiğinin bulunması ve mümkünse bu yargılar çerçevesinde Edirne'de bulunan diğer inanç turizmi yerleri için belirlemelerde bulunulmasıdır.

Edirne sahip olduğu önemli turizm potansiyeli ve ürünleriyle gelecek yıllarda daha büyük bir turistik taleple karşılaşacaktır. Bu kente özellikle son yıllarda inanç turizmine

yönelik ziyaretler artmıştır. Çeşitli ülkelerden gelen Bahai turist sayısı kent turizminde önemli bir yere sahiptir. Bahai Dininin Kurucu Peygamberi Hz. Bahaullah'ın 1863-1868 yılları arasında bu kentte sürgün hayatı yaşamış olması nedeniyle, kalmış olduğu mekânlar ve bu kentin sakinlerince "Beyaz Ev" olarak anılan bahçeli ev Bahailer açısından kutsal yer olarak kabul edilmekte ve dünyanın her tarafından turistler burayı ziyaret etmektedir. İnanç turizminin her yıl artarak devam ettiği Edirne' de Bahailerin bu kente yaptıkları ziyaretler bu hareket içinde önemli bir yer tutmaktadır. Bahailerin kente yaptıkları bu ziyaretler göz önüne alındığında bu günden turizm ile bağlantısını, destinasyon ve inanç turizmi açısından sağladığı yararları ortaya koymak, mevcut durumu ve gelecek dönemde yapılması gerekenleri ortaya koyması açısından önem teşkil etmektedir.

3.3. Araştırmanın Kapsamı

Bu araştırma, Edirne ve Edirne'deki Bahai Kutsal Yerleri konusunda donanımlı yöneticileri, bölgedeki turizm hareketliliklerine hâkim otelleri, akademisyenleri ve kent turizmiyle ilgili diğer uzman kişi ve kuruluşları kapsamaktadır.

3.4. Araştırmanın Yöntemi

Bu tez çalışmasında nitel araştırmalarda en çok kullanılan yöntemlerden biri olan görüşme tekniği kullanılmıştır. Görüşme tekniği, toplumbilimcilerin sık sık başvurdukları bir teknik olup bilgi alınacak kişilerle diyalog şeklinde yapılır. Konuyu daha fazla aydınlatmak için yeni sorular sorma imkânı sağlar. Bunun yanı sıra yüz yüze bir ilişkiye dayanması da verilerin elde edilmesinde açıklık ve kesinlik kazandırır (Seyidoğlu, 1992: 64).

Bilimsel araştırmalarda gittikçe yaygınlaşan görüşme tekniğinin başlıca avantajları şunlardır (Arseven, 1993: 123):

- Görüşme tekniği ile veri toplama, araştırmacıya ve görüşme yapılan kişiye, anket yöntemiyle veri toplamaya göre daha fazla esneklik sağlamıştır.
- Görüşme tekniğinde görüşülen kişi anlayamadığı bir soru hakkında açıklama isteyebilir. Bu sebeple de elde edilen bilgilerin geçerliği arttırılmış olur.

- Yüz yüze soru sorarak veriler toplandığı için verilerin geçerliliğini ve güvenirliğini kontrol etmek mümkündür.
- En önemli avantajı ise, anket tekniğinde görüldüğü gibi, soruların cevapsız bırakıldığı anket olmaz ve örnekleme giren kişilerin tamamından veri toplama mümkün olur.

Araştırma, Ek 1'de sunulan görüşme formu aracılığıyla yapılmış olup görüşmeler yüz yüze gerçekleştirilmiştir. Araştırmacı, uygun gördüğü yerlerde, görüşme yapılan kişilerin uzmanlık alanlarıyla ilgili farklı sorular yöneltmiş böylece araştırmayla ilgili daha kapsamlı bilgilere ulaşılması hedeflenmiştir.

3.4.1. Araştırmanın Örneklemi

Araştırmanın örneklemini belirlemede tesadüfi olmayan örnekleme yöntemlerinden kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kartopu örnekleme tekniği, bir kartopu gibi araştırma süreci devam ederken eklenen olay ve deneklerden oluşmaktadır. Birbirini etkileyen örneklem olarak da isimlendirilen bu örnekleme genelde teorik temellidir (Özen ve Gül, 2007: 413). Bu yöntem kullanılarak çalışmada görüşülmesi gereken uzmanlar da saptanmıştır.

Edirne'de turizm alanında kararlar veren, uygulayan, çeşitli turizm faaliyetlerinde bulunan kamu ve özel sektör yöneticileri başta olmak üzere turizm konusunda yetkin diğer üst düzey uzmanlardan oluşan 19 kişi ile görüşme talebinde bulunulmuştur. Ancak, görüşme isteği gönderilen 2 kişiyle yurtdışında olmalarından dolayı görüşülememiş, olumlu yanıt alınan diğer 17 kişi ile gerek yüz yüze gerekse telefonla görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Ek 2'de görüşme yapılan kişilerin isimleri, çalıştıkları kurumlar ve bu kurumlardaki görevlerinin sıralandığı liste bulunmaktadır.

3.4.2. Veri Toplama Süreci

Bu çalışmada veriler yarı yapılandırılmış görüşme yöntemi kullanılarak toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinde görüşmelerin ana hatları belirlenmiştir. Görüşme anında ortaya çıkan yeni bilgiler ışığında, başka sorular üretebilme esnekliğine sahiptir.

Ayrıca bu yöntemde, gerekli görülen durumlarda bazı sorular atlanabilir ya da soruların sıralaması da değiştirilebilir. Araştırmacının konuya olan hâkimiyeti en önemli etkendir (Çakmak, 2014: 66).

Bu araştırmada, Ek 1'de (Çakmak, 2014: 108) sunulan sorular sırası ile sorulmaya gayret edilmiş ancak bazı görüşmelerde bu sıralama görüşmenin seyrine göre değişmiştir. Yapılan görüşmeler 25 Haziran-5 Temmuz tarihleri arasında gerçekleşmiş olup, görüşülen kişilerin iş yoğunluğundan dolayı randevu almada birtakım sıkıntılar yaşanmış ve görüşmeler yaklaşık 10 günlük bir süre içerisinde tamamlanabilmiştir.

3.5. Araştırmanın Sınırları

Araştırmada görüşme tekniği kullanıldığından dolayı en önemli sınırlama zaman konusunda yaşanmıştır. Ayrıca görüşme yapılan kişilerin iş yoğunluğundan dolayı randevu almada birtakım sorunlar yaşanmıştır. Görüşülen bazı uzmanların İstanbul'da olması nedeniyle ulaşım ve iletişim gibi maliyet unsurları da sınırlamalar içerisindedir. Uzmanlar ile yapılan görüşmeler yaklaşık 1 saat sürmüş ve kendilerine yöneltilen sorularda mümkün olduğunca araştırmanın amacı ve önemi üzerinde durulmuştur.

3.6. Edirne'nin GZFT Analizi ile Değerlendirilmesi

Araştırma kapsamında yapılan görüşmelerin sunulup ardından Bahai Kutsal Yerlerini de kapsayacak şekilde Edirne'nin GZFT analizi ile değerlendirileceği bu bölümde, görüşülen kişilerin hem Bahai Kutsal Yerlerinin Edirne destinasyonunun inanç turizmi içerisindeki yeri ve önemi hususunda hem de genel anlamda Edirne'nin turizm potansiyeli konusundaki görüş ve değerlendirmeleri ele alınmıştır. Görüşmeye katılan 17 kişinin isimleri, rastgele bir şekilde 1 den 17 ye kadar kodlanmış, Katılımcı 1 den Katılımcı 17 ye kadar aralıksız devam eden bir dizi halinde değerlendirilmiştir. Yapılan kodlamanın amacı görüşmelerde kişilerin fikirlerinin saklı kalmasını sağlayarak araştırmanın objektif olmasına ve bireylerin fikirlerini daha özgür bir şekilde dile getirmelerine yardımcı olmaktır. Araştırma süresince toplanan bilgiler ve değerlendirmeler şu şekilde gerçekleşmiştir:

- **Edirne Turizminin Mevcut Durumunun Değerlendirilmesi**

Yapılan görüşmelerde katılımcılardan öncelikli olarak Edirne turizminin mevcut durumuna ilişkin bir değerlendirme yapmaları istenerek bu değerlendirme kapsamında şehrin alt yapısı, turizm potansiyeli, turistik tesisleri ve imajı gibi konuları dikkate almaları istenmiştir.

Katılımcılardan bazıları sorulara olumlu yanıtlar verirken diğerleri olumsuz değerlendirmelerde bulunmuştur. Verilen cevaplar incelendiğinde ortak noktanın Edirne'nin mevcut turizm potansiyelinin çok yüksek olmasına rağmen tam anlamı ile değerlendirilemediği vurgusu olduğu dikkat çekmektedir. Katılımcılar, ilin mevcut turizm potansiyelini değerlendirirken, istenildiği üzere pek çok farklı konuda fikirlerini dile getirmişlerdir.

Edirne'nin tarihsel geçmişinin çok eskilere kadar dayanması, Osmanlı Devleti'ne başkentlik yapmış olması, çok fazla sayıda tarihi eser bulunması, birçok dine ev sahipliği yapması, Avrupa'ya açılan bir köprü görevi görmesi ve çeşitli kültürleri bünyesinde barındırması gibi birçok özelliğiyle kentin bir cazibe merkezi olması için yeterli olduğu görüşü hâkimdir. Katılımcıların özellikle vurguladığı diğer bir konuda, kentte turizmin gelişmesi için doğal, kültürel ve tarihsel yönden son derece yüksek bir potansiyel olmasına rağmen Edirne'nin gerek ulusal gerek uluslararası olarak turizm destinasyonu bazında hak ettiği yerde olmadığıdır. Ayrıca katılımcıların belirttiği diğer bir hususta toplantı turizmi, doğa turizmi gibi alternatif turizm türlerinden yeterince yararlanılamamasıdır.

Şehrin turizmine yönelik tutumunu olumsuz olarak belirten katılımcılar özellikle şu konulardaki sıkıntılara değinmişlerdir.

Katılımcı 1: "Edirne turizmi hakkında genel bir değerlendirme yapacak olursak olması gerekenin çok altındadır. Öncelikle kültürel mekânlar iyi işletilememektedir. Edirne kentinin kültür ekonomisinin endüstrileşememesi diğer bir sıkıntıdır. Otel ve yatak kapasitesi yeterli değildir. Ayrıca otel dışı konaklama imkânlarında çeşitlilik yoktur. Edirne' de yatırım

motivasyonu ve girişken sermaye eksikliği vardır. Dilenciler çok fazladır. Turizm konusunda yerel halk bilinçsizdir. Havalimanının olmaması yine bir sıkıntıdır."

Katılımcı 9: "Turizm sektöründe çalışanların İngilizceleri yetersizdir. Aynı şekilde kente dair bilgileri de istenilen düzeyde değildir. Yerel halk turizm konusunda bilinçsizdir. Havalimanı yoktur."

Katılımcı 16: "Altyapı yetersizdir. Trafik giderek sorun olmaya başlamıştır. Ayrıca otopark sorunu da vardır. Havalimanı yoktur. Bununla beraber ulaşım konusunda birtakım problemler yaşanmaktadır. Şehir planlaması gereklidir. Edirne gibi turizm potansiyeli yüksek bir destinasyonun sistematik bir tanıtım çalışmasının olmaması çok üzücüdür. Yerel halk turizm konusunda bilinçsiz olup esnafta da turisti kazıklayayım ne de olsa biri gider biri gelir anlayışı vardır. Bu da bir diğer üzücü durumdur."

Katılımcı 17: "Edirne'nin belediyeciliği istenilen düzeyde değildir. Altyapı yetersizdir. Tuvalet, yol ve otopark gibi sorunlar vardır. Belediye yeterince çalışmamaktadır."

Katılımcı 5: "Neolitik dönemden Osmanlı'nın son dönemlerine kadar birçok tarihi ve kültürel yapıyı barındırması ve kültürel turizm açısından büyük avantaj olmasına rağmen korumacılık ve restorasyon açısından yeterli çalışmanın yapılmadığı bir şehirdir. Altyapısı yetersizdir. Diğer bir sorun ulaşımın sadece otobüsle sağlanmasıdır. Şehrin daha temiz olması gerekiyor. Turistler sadece Kırkpınar ve Kakava Şenlikleri gibi belirli haftalarda hatırlanmaktadır. Sistematik bir tanıtım çalışması gereklidir. Yerel halk turizm konusunda bilinçlendirilmeli ve üniversitede bu konuda çalışmalar yapılmalıdır."

Katılımcı 11: "Şehri turist açısından daha cazibeli hale getirebilmek için daha çok faaliyet yapılabilir. Turizm konusunda potansiyeli çok yüksek bir şehir ancak bu konuda yapılan yatırımlar yetersizdir. Şehirlerarası ulaşım, altyapı ve nehirlerin çevre düzenlemesi gibi konularda sıkıntılar vardır. Meriç ve Tunca Nehirlerinin çevre düzenlemeleri yapılmalıdır. Destinasyon bazında imajı iyi olmasına rağmen tanıtım çalışmaları yetersizdir. Özellikle Bulgar ve Yunan turistlerin sıkça uğradığı bir şehirdir. Son 2-3 yıldır esnaf bu turist akımına yavaş yavaş adapte olmaktadır. Sağlık turizmi, doğa turizmi gibi alternatif turizm

çeşitlerine de önem verilmelidir. Şehirlerarası ulaşım yetersizdir. Hızlı tren ve havalimanı gereklidir."

Yapılan olumsuz değerlendirmeler şu konular üzerinde yoğunlaşmıştır:

- Belediyeciliğin yetersiz olması katılımcıların özellikle altını çizdiği konuların başında gelmektedir. Altyapı eksikliği, otopark sorunu, çevre düzenlemesinin olmayışı ve tuvalet sayılarının azlığı gibi sorunlar vurgulanarak uygulanan belediyecilik politikasının istenilen düzeyde olmadığı belirtilmiştir.
- Katılımcıların ulaşım konusunda değindiği sıkıntıların başında ise havalimanı ve hızlı trenin olmayışı gelmektedir. Ayrıca, kısmen şehir içi hatlarda aksamalar olduğuna değinilmiştir.
- Yerel halkta ve işletmecilerde turizm konusunda yeterli bir bilinç olmadığı vurgulanarak turizm sektöründe çalışanların İngilizcelerinin yetersiz olduğu gözlenmiştir.
- Bunlara ek olarak Edirne ile ilgili yeterli tanıtım ve reklam çalışmalarının yapılmaması katılımcıların hemfikir olduğu konular arasında en önde gelenidir.

Bunların dışında olumlu yönde yanıt veren katılımcılar şehrin gelişmekte olan yapısına dikkat çekip gelecek dönemde çok daha iyi bir tablonun oluşacağını açıklamışlardır. Bunu son dönemlerde yapılan yatırımlara ve açılan yeni turizm işletmelerine dayandırmışlardır. Her geçen sene turist sayısında yaşanan artışa bağlı olarak gelecekte Edirne'de turizm konusunda çok büyük bir sıçrama yaşanacağını belirtmişlerdir.

Katılımcı 8: "Edirne'nin sahip olduğu doğal, kültürel ve inanç değerleri bölgenin önemli bir turistik destinasyon olması için yeterlidir. Hatta fazladır bile."

Katılımcı 4: "Şu anda bazı eksiklikleri olsa da yeterli tanıtım çalışmalarıyla Edirne'nin gelecekte çok daha büyük bir turistik taleple karşılaşacağına inanıyorum. Bunun için şimdiden turizm paydaşlarının ne yapılabileceği konusunda oturup düşünmeleri gerekir. Kano turizmi alternatif turizm çeşitlerinin değerlendirilmesi gerekir. Şimdiden gerekli arz kaynaklarının yaratılması gerekiyor."

Katılımcı 15: "Edirne'nin turizmi yıldan yıla hızlı bir şekilde artış göstermektedir. Bunu son dönemlerde Edirne'ye gelen yerli ve yabancı ziyaretçilerin artışına bakarak kolayca anlayabiliriz. Ben gelecekte Edirne'nin turizm destinasyonu olarak gerek ulusal gerekse uluslararası düzeyde hak ettiği yere geleceğine inanıyorum. Kısaca belirtmek gerekirse Edirne turizmi konusunda iyimser düşünüyorum."

Katılımcı 2: "Marka değerinin altında yatırımlara sahip olmakla birlikte turizm potansiyeli bilinmekte ancak yerelde örgütlü ve güçlü bir turizm sektörü olmadığından dolayı sinerji yakalanamamaktadır."

- **Bahai Kutsal Yerlerinin Edirne'deki Turizm Hareketliliklerine Etkisi**

Bahai kutsal yerlerinin Edirne'deki turizm hareketliliklerine etkisi konusunda katılımcıların tamamı olumlu yanıtlar vermişlerdir. Katılımcılar inanç turizmi kapsamında Bahai kutsal yerlerinin Edirne'nin turizm hareketliliklerine etkisinin kesinlikle olduğunu fakat bunun tek başına değil inanç turizmi kapsamında Edirne'yi ziyaret eden diğer turistlerle birlikte ele alınmasının daha uygun olduğunu özellikle vurgulamışlardır. Yani kısaca belirtmek gerekirse katılımcıların hemfikir olduğu konu Bahai kutsal yerlerinin bütünün sadece bir parçası olduğudur.

Katılımcı 1: "Bahai İnancının Kutsal Yerlerinin Edirne'nin dinsel açıdan imajına bir değer kattığını düşünüyorum. Yeri geldiğinde Edirne dört dinin buluşma noktası olarak anılmaktadır. Eğer yeterli bir tanıtım çalışması yapılırsa gelecekte şu anda olduğundan çok çok daha fazla turist geleceğine inanıyorum."

Katılımcı 15: "İnanç turizmi önemli bir turizm çeşididir. Edirne inanç turizmi yönünden önemli bir potansiyele sahiptir. Bunun nedeni çeşitli inanç ve kültürlere ait birçok eserin bu şehirde olmasıdır. Bu açıdan bakarsak Bahai Kutsal Yerleri de bunlardan biridir. Edirne'nin dinsel açıdan imajına bir değer katmaktadır. Fakat ben burada Bahailerin kendilerini ön plana çıkarmadıklarını düşünüyorum. Tanıtım çalışmalarıyla Bahai Kutsal Yerlerinin Edirne'nin turizm pazarlamasında etkin bir rol oynayacağına inanıyorum. Edirne'ye artı bir değer katmaktadır."

Katılımcı 17: "İnanç turizmi kapsamında Bahai Kutsal Yerleri Edirne turizmine katkı sağlayabilir. Fakat tek başına mümkün değildir. İnanç turizmi kapsamında Edirne'ye gelen diğer inançlara mensup ziyaretçilerle birlikte değerlendirilmelidir. Tanıtım konusuna gelince Bahai Toplumunun bununla ilgili proje üretmeleri gerektiğini düşünüyorum."

- **Bahai Kutsal Yerlerinin Turist Çekme Niteliği**

Yukarıda belirtildiği gibi katılımcıların çoğu Bahai kutsal yerlerinin turist çekme niteliğinin olduğunu fakat bunun tek başında değil inanç turizmi kapsamında destinasyonu ziyaret eden diğer turistlerle birlikte değerlendirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Katılımcılar sistematik bir tanıtım çalışmaları ve sürdürülebilir politikalarla desteklenirse bu yerlerin ilerde daha fazla turist çekeceğini vurgulamışlardır. Konu ile ilgili bazı yorumlar şu şekildedir:

Katılımcı 5: "Edirne, inançlar ve dinler tarihi açısından birçok kültüre sahip olduğu gibi, Bahai Kutsal Mekânlarının da Edirne'de yer alması avantajdır ve önemsenmelidir. Sistematik bir tanıtım çalışmasıyla inanç turizmine katkısı ilerde daha fazla olacaktır."

Katılımcı 13: "Bu yerler Edirne için din ve kültürel değerlerdir. Dünya'nın hemen hemen her ülkesinden buraya yabancı turistler gelmektedir. Sistematik bir tanıtım çalışmasıyla gelecekte çok daha fazla turist çekecektir. Bunu Bahai turistler açısından söylemiyorum çünkü onlar zaten Edirne'nin öneminin farkında ve geliyorlar."

Katılımcı 8: "Tek başına turist çekebilecek potansiyele sahiptir demek çok abartılı olur. Diğer inanç merkezleriyle beraber değerlendirilmelidir. Çünkü çok sayıda Bulgar ve Yunan turist inanç turizmi kapsamında kiliseleri ziyaret etmektedir. Ayrıca Edirne'de bulunan tarihi camileri çok daha fazla sayıda turist ziyaret etmektedir. Bu açıdan bakıldığında katkı sağlar mı diye soracak olursanız evet derim fakat biraz önce belirttiğim gibi tek başına değil Edirne'de bulunan diğer inanç turizm merkezleriyle birlikte değerlendirilmelidir."

Katılımcı 17: "Bahai Kutsal Yerlerinin tek başına Edirne'ye turist çekebileceğini düşünmüyorum. Sadece katkı sağlar. Edirne'deki diğer inanç turizm merkezleriyle beraber ele alınırsa daha sağlıklı olacağını düşünüyorum."

Katılımcı 9: "Tek başına katkı sağlar sadece, Edirne'deki diğer inanç merkezleriyle beraber ele alınmalıdır. Edirne'deki inanç yerlerini bir bütün olarak düşünürsek Bahai Kutsal Yerleri de bu bütünün bir parçasıdır."

- **Yerel Halkın Davranış ve Farkındalığı**

Turizm destinasyonlarında bölge halkı ile turist ilişkisi, turizm sosyolojisi içerisinde çok önemli bir konudur. Yerel halkın turistlere olan olumlu ya da olumsuz tepkileri pek çok araştırmaya konu olmuştur. Bu açıdan incelendiğinde yerel halkın turizme bakış açısı ve içerisinde yaşadıkları destinasyonun öneminin farkında olması önemlidir.

Yapılan görüşmelerde katılımcıların neredeyse tamamına yakını yerel halkın Bahai kutsal yerlerinin öneminin farkında olmadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların hemfikir olduğu nokta yerel halka Edirne destinasyonu ve turizmin önemi ile ilgili seminerler verilmesi ve bu konuda da üniversitenin öncü rol üstlenmesi gerekliliğidir.

Katılımcı 10: "Ne yazık ki bölge halkı Bahai kutsal yerlerinin öneminin farkında değildir. Hatta kentte böyle bir yerin varlığından bile haberi olmayan kişi sayısı çok fazladır."

Katılımcı 7: "Tam olarak farkında değildir. Bu konuda önyargıların kırılması gerekiyor. Bahai inancının içeriği tanıtılmalı halkta güven duygusu oluşturulmalıdır. Ayrıca Edirne inanç turizmi kapsamında okullarda derslerde bu konuya değinilebilir, tanıtım amaçlı broşürler hazırlanabilir. Kamu kurumları da tanıtım faaliyetlerinde bu değerlere yer vermelidir."

Katılımcı 13: "Ne yazık ki bölge halkı bu yerlerin farkında bile değildir. Üzülerek söylemeliyim ki Edirne halkının çoğunluğu Bahai Kutsal Yerlerinin varlığından bile haberdar değilken dünyanın öbür ucundaki bir turist Bahailiğin Edirne'ye kattığı dinsel imajın farkındadır. Bu konuda acilen sistematik tanıtım çalışmalarının yapılması gerekiyor. Yerel halkın da şehir efsanelerini bırakıp doğru bilgiyi yine Bahai toplumundan almaları gerekir."

Katılımcı 14 : " Maalesef bölge halkı Bahai Kutsal Yerlerinin farkında değildir. Hatta Beyaz Ev'i Hristiyanlara ait zannedenler bile var. Acil olarak bu yerler hakkında yerel halka ve esnafa doğru bilgiler verilmelidir. Bilgi kirliliği temizlenmelidir. Bilgi bizzat kaynağından öğrenilmelidir."

Katılımcı 5: "Tam olarak farkında olmadıklarını düşünüyorum. Dünya'da sevgi, dürüstlük, güven ortamının yerleşmesi gerektiğine inanan Bahai İnancının tanıtılması gerekir."

- **Bahai Kutsal Yerlerinin Edirne'deki İnanç Turizmi İmajına Kattığı Değer**

Edirne destinasyonuna inanç turizmi kapsamında baktığımızda dört dini inanca ev sahipliği yapması, zengin tarihi ve kültürel geçmişe sahip olması, birçok eseri bünyesinde barındırması turizm konusunda bir marka kent olması için yeterlidir. Bahai İnancının dünyanın her yerine yayılmış olmasından dolayı farklı ülkelerden gelen Bahai turistler Edirne'yi ziyaret etmektedir. Bu durum hem Edirne'nin hem de Edirne'de bulunan Bahai Kutsal Yerlerinin uluslararası tanınırlığına çok büyük katkılar sağlamaktadır. Bu açıdan bakıldığında Bahai Kutsal Yerleri Edirne'deki inanç turizmi imajına büyük katkılar sağlamaktadır. Bu konuda bazı katılımcıların yorumları şu şekildedir:

Katılımcı 9: "Bahai Kutsal Yerleri Edirne'nin inanç turizmi imajına çok büyük katkılar sağlamaktadır. Çünkü dünyanın her tarafından buralara turist gelmektedir. Bu açıdan baktığımızda Bahai Kutsal Yerlerinin Edirne'nin uluslararası tanınırlığında etkin bir rol oynadığını söylemek yanlış olmaz."

Katılımcı 1: "Evet değer katmaktadır. Yeri geldiğinde Edirne dinlerin buluşma noktası söylemiyle kullanılmaktadır. Kanada'da yaşadığım dönemde Bahai arkadaşlarıma Edirneli olduğumu söylediğimde övgüler almıştım. Bu ben de çok olumlu bir etki yaratmıştı."

Katılımcı 3: "Bahai Kutsal Yerlerinin Edirne'nin inanç turizmi imajına değer kattığını düşünüyorum. Bir renk katmaktadır. Diğer inanç yerleriyle beraber bir mozaik oluşturmaktadır".

Katılımcı 16: "Bahai Kutsal Yerlerinin Edirne'nin inanç turizmine kattığı değer çok fazladır. Aynı zamanda Edirne'nin hem ulusal hem de uluslararası tanınırlığında etkin bir rol oynadığını düşünüyorum."

- **Bahai Kutsal Yerlerinin Mevcut Pazarlama Politikalarının Yeterliliği**

Bu kısımda katılımcılara öncelikle mevcut tanıtım çalışmalarının yeterli bulunup bulunmadığı sorulmuş, sonrasında destinasyonda etkin bir pazarlamanın nasıl yapılması ve sistematik bir tanıtım çalışmasının nasıl yürütülmesi gerektiği ve bunun kent turizmine sağlayacağı yararların neler olacağına dair sorular yöneltilmiştir.

Katılımcı 3: "Bahai Kutsal Yerlerine dair yapılan tanıtım çalışmalarını yetersiz buluyorum. Turizm paydaşlarıyla meşveret edilip bir proje oluşturulması gerektiğini düşünüyorum. Sistematik bir tanıtım çalışması yapılırsa ve sürdürülebilir politikalarla desteklenirse kent turizmine önemli katkılar sağlayacaktır."

Katılımcı 2: "Bahai İnancının Edirne'de bulunan yerlerine dair tanıtım çalışmalarını yetersiz buluyorum. İnanç turizmi kapsamına giren yerlerin kamu tarafından değil daha çok özel sektör tarafından tanıtılması gerektiğini düşünüyorum."

Katılımcı 7: "Bahai İnancının Edirne'de bulunan yerlerine dair tanıtım çalışmalarının yetersiz olduğu görüşündeyim. Bu tek taraflı yapılabilecek bir şey değildir. O yüzden sadece Bahailerden beklenmemelidir. Bu çift taraflı bir zenginleştirmeyle oluşturulabilir. Daha aktif bir tanıtım çalışması yapılmalıdır. Mülki amirliklerin Bahailik konusundaki pozitif yaklaşımları yerel halkta bu mekânlara karşı daha büyük bir güven ve merak duygusunu oluşturacaktır."

Katılımcı 13: "Daha aktif bir tanıtım çalışması yapılmalıdır. Sanatsal etkinlikler düzenlenebilir. Sanatın gücüyle daha aktif bir tanıtım olabileceği görüşündeyim."

Katılımcı 4: "Mevcut tanıtım çalışmalarını yetersiz bulmaktayım. Daha aktif bir tanıtım çalışması yapılabilir. Bu konuda yerel yönetimlere ve turizm paydaşlarına büyük

sorumluluklar düşmektedir. Bahai Kutsal Yerleri Edirne'deki turizm potansiyeline çok büyük katkılar sağlayabilir. Ancak bu inanç sahipleri kendilerini bugüne kadar yeterince ifade edememişlerdir. Edirne'de engin bir hoşgörü vardır. Eğer sistematik tanıtım çalışmaları yapılırsa bir inanç merkezi olarak Bahai Kutsal Yerleri Edirne'nin uluslararası tanınırlığında etkin bir rol oynayabilir."

Katılımcı 9: "Daha etkin ve sistematik bir tanıtım ve pazarlama çalışması yapılabilir. Bu konuda önerim sanatsal faaliyetler olacaktır. Bunun dışında turizm akademisyenleri tarafından okullarda ders olarak öğretilebilir. Bu konuda Bahailerle meşveret yapılıp genel bir planlama yapılmadır. Zira uzun bir zamandan beri Bahailer Edirne turizmine büyük katkılar sağlamıştır. Bütün Dünya'dan turistler gelmektedir. Bahailer Edirne'yi uluslararası çapta tanıtmakta fakat yerel yönetimler gerekli ilgiyi göstermemektedir."

Katılımcı 8: "Bahai Kutsal Yerlerine dair yapılan tanıtım ve pazarlama çalışmalarını yetersiz buluyorum. Bu konuda Bahailerle bir araya gelinip ortak bir proje üretilebilir. Etkin bir tanıtım çalışmasıyla bu yerler Edirne turizmine önemli katkılar sunabilir."

Yukarıda verilen değerlendirmeler ışığında ve diğer katılımcıların da bu konudaki yorumlarını göz önüne aldığımızda Bahai Kutsal Yerlerinin etkin bir şekilde tanıtılması için şu hususların önem teşkil ettiğini görmekteyiz:

- Öncelikle hem yerel yönetimlerin hem de turizm paydaşlarının tanıtım ve pazarlama konusuna daha fazla zaman ayırmaları gerekmektedir.
- Uzun dönemli, sistematik ve sürdürülebilir tanıtım, reklam ve pazarlama faaliyetleri önem taşımaktadır.
- Bir diğer vurgulanan hususta tanıtım konusunda Bahailerle bir araya gelinmesi planlama ve proje oluşturulmasıdır.
- Katılımcıların altını çizdiği diğer bir konu da sanatsal faaliyetlerdir. Reklam ve tanıtım çalışmalarında sanatın gücünden yararlanılması gerekliliğidir.
- Bunların dışında bazı katılımcıların önerisi bu konunun turizm akademisyenleri tarafından okullarda ders olarak verilmesi ya da yerel halk için seminerler düzenlenmesidir.

- **Bahai Kutsal Yerlerini Ziyaret Eden Turist Profili**

Bir destinasyonu ziyaret eden turist miktarındaki artış bölgenin ekonomisine katkı sağladığı gibi oranın sosyo-kültürel yapısını da etkiler. Bu anlamda Bahai Kutsal Yerlerini ziyaret eden turist profilinin belirlenmesi ve bu profile göre politikalar üretilmesi daha sağlıklı olacaktır. Bu yerleri ziyaret eden hedef kitlenin tanınması daha etkin bir tanıtım faaliyeti yapılması amacına hizmet edecektir.

Bu noktadan hareketle katılımcılara Bahai Kutsal Yerlerini ziyaret eden turist profili hakkındaki fikirleri sorulmuştur. Alınan bazı yanıtlar aşağıdaki gibidir.

Katılımcı 1: "Bahai Kutsal Yerlerini ziyaret eden turistler inançlarına bağlıdır. Bahai olamayan turistler ise çok açık fikirli bir demografidir."

Katılımcı 9: "Bahai Kutsal Yerlerini ziyaret eden turist profilini ikiye ayırmak gerekiyor. Bahai turistler açısından kutsal bir yeri ziyaret ettiklerini düşünerek geliyorlar. Bahai olmayan turistler ise daha çok bilgi almak için geliyorlar."

Katılımcı 13: "Bahai Kutsal Yerlerini ziyaret eden turist tipini ikiye ayırabiliriz. Bahai olanlar kutsal yerleri ziyaret ediyorlar. Bahai olmayan turistler ise bilgi alma amaçlı ziyaret ediyorlar."

Katılımcı 7: "Bahai turistler açısından Edirne'nin kendileri için önemli bir yer olduğunun bilinciyle geliyorlar. Bahai olmayan turistler ise daha az önyargılı ve açık fikirli bir profildir."

Katılımcı 11: " Bu yerleri hem yurtiçinden hem de yurtdışından gelen turistler ziyaret etmektedir. Bahai olanlar şehri gezmekten ziyade inanç turizmi kapsamında gelen ve kısa süreli konaklayan ziyaretçilerdir."

Katılımcı 15: "Bilgili ve kültürlü turistler geliyorlar. Turist profilini yükseltiyorlar."

Katılımcı 3: "Genellikle bu yerleri Avustralya ve Kanada gibi ülkelerden gelen yabancı turistler ziyaret ediyorlar. Bu hedef kitlenin genelde zengin ve kıtalararası gezen turistlerden oluştuğunu düşünüyorum."

- **Bahai Kutsal Yerlerini Tanıtan Rehberlerin Değerlendirilmesi**

Bir destinasyonun etkin bir şekilde tanıtımında şüphesiz ki o destinasyon hakkında ayrıntılı bilgilere sahip olan ve bu bilgileri de ziyaretçilere doğru bir şekilde aktaran donanımlı rehberlerin payı çok büyüktür. Bu nedenle rehberlerin o yörenin turistik değerleri hakkında bilgi sahibi olması gerekir. Deneyimli rehberlerin destinasyonların tanıtım faaliyetlerine yaptığı katkı çok fazladır. Zira, o yöreyi ziyaret eden turistin kafasındaki destinasyon imajı rehberlerin etkili anlatımları sayesinde gelişecektir. Bu da ziyaretçilere unutulmaz bir deneyim yaşatacaktır. Çalışma kapsamında katılımcılara, bölgedeki turist rehberleriyle ilgili fikirleri sorulmuştur. Alınan yanıtlar ağırlıklı olarak rehberlerin henüz olması gereken seviyeden uzak oldukları yönündedir.

Katılımcı 9: "Rehberlerin Bahai Kutsal Yerleri hakkında yeterli bir bilgiye sahip olduklarını düşünmüyorum. İngilizce seviyeleri yetersizdir. Tanıtım yapan rehberlerin kendi alanında uzman kişiler olması gerekiyor."

Katılımcı 15: "Rehberler henüz istenilen düzeyde değildir. Rehberlerin Bahai Kutsal Yerleri hakkında bilgilendirilmeleri gerekir. Örneğin, rehberlere Bahailiği kısaca anlatan broşürler verilebilir."

Katılımcı 3: "Rehberlerin başarılı bir şekilde tanıtım yaptıklarını düşünmüyorum. Rehberlerin Bahailik ve Edirne'de bulunan Bahai Kutsal Yerleri hakkında bilgilendirilmeleri gerekir. Rehberlere broşür, kitapçık gibi Bahailiği ve Edirne'deki Bahai Kutsal yerlerini kısaca anlatan materyallerin verilmesi gerekir."

Katılımcı 1: "Destinasyonu tanıtın rehberlerin ne Bahailik konusunda, ne Edirne'nin Bahailer için önemi konusunda ne de Edirne'de bulunan Bahai Kutsal Yerleri konusunda bilgi sahibi olduklarını düşünmüyorum."

Katılımcı 11: "Genellikle yetersiz olmakla birlikte bazı rehberlerin konuya dair bilgili olduklarını söyleyebilirim."

Araştırma kapsamında toplamda 17 kişinin katıldığı görüşmeler sonucunda edinilen fikirler, Edirne destinasyonunda yapılan gözlemler ve konu ile ilgili yapılan literatür incelemelerinden sonra Edirne'nin ve Bahai Kutsal Yerlerinin güçlü ve zayıf yönleri ile fırsat ve tehditlerine yönelik yapılan GZFT analizi aşağıdaki gibidir.

3.6.1. Edirne'nin Güçlü Yönleri

Araştırma kapsamında Edirne'nin Güçlü Yönleri şu şekildedir:

- Edirne'nin tarihsel geçmişinin çok eskilere dayanması ve Osmanlı Devleti'ne başkentlik yapmış olmasından dolayı çok fazla sayıda tarihi eser bulundurması,
- Birçok dine ev sahipliği yapması ve çeşitli kültürleri bünyesinde barındırması nedeniyle inanç ve kültür turizmine son derece elverişli olması,
- Osmanlı'dan günümüze kadar uzanan çok zengin bir mutfağı olması ve lezzetli bir yemek kültürü sunması,
- Bulgaristan ve Yunanistan'la komşu olmasından dolayı çok sayıda Bulgar ve Yunan turistin kenti ziyaret etmesi,
- İstanbul' a olan yakınlığı,
- Bölgede tercih edilen, saygın bir üniversitenin varlığı,
- Kente özgü el sanatları,
- UNESCO Dünya Mirası Listesinde eserlerinin olması,
- Meriç ve Tunca Nehirlerinin, yeşil alanların ve doğal güzelliklerin bulunmasının kente sağladığı avantajlar.

Bahai Kutsal Yerlerinin Güçlü Yönleri ise şunlardır:

- Diğer dini inançlarla beraber bir mozaik oluşturması ve Edirne'nin inanç turizmine katkı sağlaması,

- Bahai Kutsal Yerlerini ziyaret eden turist profilinin eğitim seviyesi yüksek, bilinçli ve bölgede harcama yapma potansiyeli yüksek turistlerden oluşması,
- Dünya'nın her ülkesinden Bahai Kutsal Yerlerini ziyaret eden turistlerin Edirne'nin uluslararası tanınırlığına yaptığı katkı,
- Edirne turizmine bir renk katmasının yanı sıra yerel halkta da bu konuda hoşgörü ve farkındalık duygusu oluşturması.

3.6.2. Edirne'nin Zayıf Yönleri

Araştırma kapsamında Edirne'nin Zayıf Yönleri şu şekildedir:

- Çok önemli bir turizm potansiyeline sahip olmasına rağmen bu potansiyelin tamamından yararlanılamaması,
- Selimiye Camii dışında diğer turistik zenginliklerinin ön plana çıkarılamayışı,
- Alternatif turizm çeşitlerine imkân tanınmaması,
- Yeterli reklam, tanıtım ve pazarlama yapılmaması,
- Altyapı ve üstyapı sorunu,
- Yerel yönetimlerin ilgisizliği,
- Tanıtım eksikliğinden dolayı turizmden istenilen ölçüde gelir sağlanamaması,
- Sadece belirli zamanlarda turistlerin yoğunlaşması, sürdürülebilir turizm politikalarının eksikliği,
- Turizm sektöründe görev yapan nitelikli personelin azlığı,
- İşletmecilerin inovasyona kapalı olması,
- Yerel halka turizmin önemini anlatan bilgilendirmelerin, seminerlerin yapılmaması,
- Havalimanı ve hızlı tren olmaması

Bahai Kutsal Yerlerinin Zayıf Yönleri ise şunlardır:

- Bahai Kutsal Yerlerinin öneminin ve kent turizmine sağladığı katkının yerel halka anlatılamamış olması,

- Bahai Kutsal Yerlerinin tanıtımı ile ilgili herhangi bir çalışma veya projenin olmayışı,
- Bahai Kutsal Yerlerini ayrıntılı olarak anlatacak ve turistleri bilgilendirebilecek deneyimli rehberlerin azlığı,
- Yerel halkın ilgisizliği

3.6.3. Edirne'nin Fırsatları

Araştırma kapsamında Edirne'nin Fırsatları şu şekildedir:

- Yunanistan ve Bulgaristan gibi Avrupa Birliği'ne üye olan iki ülkeyle komşu olmasının ve sınır kapılarının getirdiği fırsatlar,
- İstanbul'a yakın olmasının sağladığı avantajlar,
- Edirne'nin tarih, kültür ve turizm potansiyelinin yüksek oluşu,
- Bölgede tercih edilen iyi bir üniversiteye sahip olması,
- Alternatif turizm çeşitlerine gitmenin ilerde sağlayacağı fırsatların bulunması,
- Selimiye Camiinin UNESCO Dünya Miras Listesi'nde yer alması,
- Tarihi Kırkpınar Yağlı Güreşleri'nin UNESCO Somut Olmayan Kültür Mirası Listesi'nde yer alması,
- Edirne Hıdırellez (Kakava) Şenlikleri'nin UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Kültür Mirası Listesi adayı olması,
- Ebru Sanatının UNESCO İnsanlığın Somut Olmayan Miras Listesi adayı olması,
- Uzunköprü'nün UNESCO Dünya Miras Geçici Listesine kaydedilmesi,
- 2004'te Avrupa'nın en iyi sağlık müzesi ödülünü kazanan II.Bayezid Külliyesi,

Bahai Kutsal Yerlerinin Fırsatları ise şunlardır:

- Dünya'nın hemen hemen her ülkesinden Bahai Kutsal Yerlerine gelen turistlerin Edirne'nin uluslararası tanınırlığına sağladığı fırsatlar,
- Edirne'nin marka kent imajını yükseltmesi,
- Edirne'nin kültür ve inanç turizmine sağladığı katkılar

3.6.4. Edirne'nin Tehditleri

Araştırma kapsamında Edirne'nin Tehditleri şu şekildedir:

- Uluslararası ulaşım yolunun kent dışında olması nedeniyle turistlerin transit geçerek konaklama yapmaması,
- Marka değerinin altında yatırımlara sahip olması,
- Turizm potansiyelinin tamamından yararlanılamaması ve alternatif turizm çeşitlerinin yapılmaması,
- Yerelde örgütlü ve güçlü bir turizm sektörü olmadığından dolayı sinerjinin yakalanamaması,
- İşletmecilerin inovasyona kapalı olması ve nitelikli personel azlığı,
- Tanıtım çalışmalarının yetersiz olması,
- Otopark, tuvalet vb. altyapı ve üstyapı sorunları,
- Havalimanının olmayışı,
- Turizmin belirli haftalarda hatırlanması ve sürdürülebilir politikaların olmaması,
- Artan motorlu araç sayısının neden olduğu kent içi trafik ve ulaşım sorunu,
- Karasal iklim nedeniyle kışların çok soğuk geçmesi, yoğun kar yağışı ve buzlanma,
- Meriç, Arda ve Tunca Nehirlerinin taşmasıyla oluşan sel felaketi ve buna bağlı sivrisinek ve diğer zararlılar,
- Şehrin orantısız büyümesi -betonlaşmanın ve sanayinin getireceği tehditler,
- Yerel halkta ve esnafta turizm bilincinin olmaması,
- İstanbul'a benzer tarihi ve kültürel zenginliğe sahip olması,

Bahai Kutsal Yerlerinin Tehditleri ise şunlardır:

- Bahai Kutsal Yerlerinin turistik potansiyeline yönelik bir bilincin olmaması,
- Bu yerleri tanıtacak donanımlı rehberlerin azlığı,
- Yerel halkın ilgisizliği,
- Tanıtım çalışmalarının yetersiz oluşu ve sürdürülebilir politikaların olmayışı,

3.7. Araştırma Bulguları

Kar topu yöntemi ile belirlenen toplam 17 adet uzman ile görüşülen bu çalışmada katılımcılar, Edirne'de aktif olarak yaşayan ve hem bölge turizmi hem de Bahai İnancı ve Edirne'de bulunan Bahai Kutsal Yerleri hakkında fikir beyan edebilecek donanıma sahip kişiler arasından seçilmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşmeler ile alan araştırması tamamlanan çalışma, görüşmelerden, bölgede yapılan gözlemlerden ve literatür incelemelerinden hareketle yapılmış bir GZFT analizi ile sonlandırılmıştır.

Yapılan GZFT analizi çerçevesinde şu bulgulara ulaşılmıştır:

- Edirne'nin çok büyük bir turizm potansiyeli olmasına rağmen bu potansiyelin tamamından yararlanılamamaktadır. Bunun sonucunda beklenen düzeyde bir turizm geliri sağlanamamaktadır. Aynı şekilde turistik gelir açısından Bahai Kutsal Yerleri henüz tam anlamı ile kullanılamamaktadır.
- Bahai Kutsal Yerleri, Edirne ve turizm konusunda katılımcıların verdiği bilgiler ışığında bir inanç merkezi ve inanç turizm noktası olarak algılanmakta ilerde de buradan hareketle bir turistik imaj oluşturulması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.
- Hem genel anlamda Edirne ile ilgili hem de Edirne'de bulunan Bahai Kutsal Yerleri ile ilgili yeterli tanıtım çalışmalarının yapılmadığı görülmektedir.
- Turizm paydaşlarının bir araya gelerek kent turizmi konusunda projeler üretmesi gerektiği ortaya çıkmıştır.
- Şehrin ulaşım, altyapı ve üstyapı sorunları bulunmaktadır. Bunların bir an öne çözülerek kenti ziyaret eden turistlerin kafasında Edirne ile ilgili olumsuz bir imaj oluşturmamasına özen gösterilmedir.
- Bahai Kutsal Yerleri gerek Edirne'nin inanç turizmine gerekse Edirne'nin uluslararası tanınırlığına katkı sağlamaktadır. Bu konuda yerel yönetimler yeterli tanıtım çalışmaları yapmamaktadır. Yerel halkta ve özel işletmelerde bu yerlerin Edirne turizmine yaptığı katkılar hakkında farkındalık duygusu oluşturulamamıştır.

- Şehirde ki konaklama sektörü yeni yeni gelişmektedir. Son yıllarda Edirne beş yıldızlı ve zincir otellerin ilgisini çekmeye başlamıştır. Yatırımcılar şehrin gelişmekte olan yapısına ve turizm potansiyeline dikkat çekmektedirler. Her ne kadar son zamanlarda turizmle ilgili yeni işletmeler açılsa da işletmelerde sunulan hizmetlerin standart olması, işletmelerin inovasyona kapalı olması ve nitelikli personel azlığı uzun vadede Edirne turizmi için sorun oluşturmaya başlayacaktır.
- Edirne'de bölgeyi ayrıntılı bir şekilde tanıtacak deneyimli rehberlerin azlığı da kent turizmini olumsuz etkileyecek bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bu tez çalışması kapsamında yapılan değerlendirmeler neticesinde yerel yönetimlere, sektöre ve yerel halka aşağıdaki öneriler yapılmıştır:

- **Yerel Yönetimlere Yönelik Öneriler**

Bir an önce yerel yönetimler bir araya gelerek şehrin altyapı, üstyapı ve ulaşım sorunlarına turizm beklentilerinden hareketle ileriki dönemlerde yaşanması muhtemel sorunları da hesaba katarak çözümler getirmeli.

Edirne'nin turizm konusundaki eksikliklerinin giderilmesine yönelik uzman kişilerce görüşülmeli, projeler hazırlanmalı ve projeler hayata geçirilmeli.

Yerel yönetimler tanıtım çalışmalarına daha fazla zaman ayırmalı ve sürdürülebilir politikalarla pazarlama faaliyetleri desteklenmeli.

Edirne'nin sahip olduğu inanç ve kültür turizmi potansiyeli çerçevesinde Bahai Kutsal Yerlerinin tanıtımına da yer verilmeli.

Edirne turizmi ile ilgili yerel halka seminerler verilmeli, Bahai Kutsal Yerlerinin Edirne turizmine yaptığı katkının önemi anlatılmalı ve konu ile ilgili akademik yayınlar özendirilmeli.

Üniversiteye yeni kayıt yaptıran öğrencilere Edirne'nin turizm potansiyelini tanıtmak amacıyla kısa geziler düzenlemeli.

- **Turizm İşletmeleri ve Turizm Birliklerine Yönelik Öneriler**

Öncelikle bölgedeki turizm işletmeleri ortak bir misyonla hareket etmeli. Kente yatırım yapmayı düşünen yatırımcılar sürdürülebilir ve çevreye saygılı politikalar ile inşa etmeli ve işletme içerisinde Edirne'yi tanıtacak broşürler bulundurmalı. Aynı zamanda işletmelerde Edirne ile ilgili otantik ürünler sunulmalı.

Özel sektör gerektiği zaman yerel yönetimlerle işbirliği yaparak projeler üretilmesine katkı sağlamalı. Ortak amaçlar çerçevesinde hareket edilmeli.

Gerek konaklama gerekse yiyecek içecek işletmeleri inovasyona açık olmalı, nitelikli personel çalıştırmaya özen göstermeli ve sosyal sorumluluk projelerine önem vermeli.

Rehberler birliği ve odalar Bahai Kutsal Yerleri konulu seminerler düzenleyerek rehberleri bu konuda bilgilendirmeli.

- **Yerel Halka Yönelik Öneriler**

Yerel halk ilk olarak turizmin öneminin ve kente yaptığı katkının farkında olmalı. Bölgeyi ziyaret eden turistlere karşı hoşgörülü, kibar, nazik ve saygılı olmalı.

Edirne'de bulunan kültürel değerleri korumalı ve bu mirasın gelecek nesillere aktarılmasında öncü olmalı. Tarihi eserlerin ve sit alanlarının korunmasına, gözetilmesine özen göstermeli.

Bahai Kutsal Yerlerinin inanç turizmi açısından önemini anlayarak az da olsa buralar hakkında turistlere bilgi verebilecek bir birikime sahip olmalı.

SONUÇ

İnsanların seyahat etmesinin birçok nedeni vardır. İnanç turizmi, özellikle hac turizmi olgusu, son yıllarda yaygın olarak kabul edilirken, literatürde yeterince üzerinde durulmamıştır. Oysaki dini yolculuklar yeni bir olgu değildir. Dini seyahatler, geçmişten günümüze her zaman var olmuştur. Her yıl milyonlarca insan hem antik hem de modern kaynaklı çeşitli hac yerlerine gitmektedir. Dinsel ve manevi olarak motive edilmiş seyahat, son yıllarda yaygın ve popüler hale gelmiş, önemli bir uluslararası turizm dilimini kaplamıştır. Bu pazar diliminde devam eden bu artışın gelecekte de katlanarak büyümesi beklenmektedir.

Tüm dünyada gelişme gösteren inanç turizmi kapsamında mevcut kültürel değerlerin koruması, tanıtılması ve turizme kazandırılması hedeflenmektedir. İnanç turizmi, turistlere hoş bir seyahatin yanı sıra tarih, kültür ve dinlerine ait mirasların bugünün hayatını nasıl etkilediğini görebilme fırsatı verir. İnanç turizminin bir diğer amacı da farklı dinlere ait inanç sistemlerini tanımaktır.

Bu noktadan hareketle inanç turizminin varlığı turistik bir destinasyon için oldukça önem teşkil etmektedir. Çünkü rekabetin yoğun olarak yaşandığı turizm endüstrisinde destinasyonlar turistik faaliyetlerden pay alabilmek için sahip oldukları potansiyelleri en doğru şekilde kullanarak bu avantajlardan yararlanmalıdır. Edirne İli, zengin tarihi ve kültürel değerlere, farklı dini inançlara ev sahipliği yapmaktadır. Bu nedenle kent inanç turizmi açısından son derece önemli bir merkezdir. Edirne sahip olduğu bu önemli inanç turizm potansiyeli sayesinde gelecek yıllarda daha büyük bir turistik taleple karşılaşacaktır. Yerel yönetimlerin bu konuda sürdürülebilir politikalarla desteklenen çalışmalar yapması ve uzman kişilerle görüşerek projeler hazırlaması gerekmektedir.

Bu kente özellikle son yıllarda inanç turizmine yönelik ziyaretlerin arttığı görülmektedir. İnanç turizmi kapsamında Bahai Kutsal Yerlerini ziyaret eden yerli ve yabancı turist sayısı kent turizminde önemli bir yere sahiptir. Bahai Dininin Kurucusu Hz. Bahaullah'ın 1863-1868 yılları arasında bu kentte sürgün hayatı yaşamış olması nedeniyle, kalmış olduğu mekânlar ve bu kentin sakinlerince "Beyaz Ev" olarak anılan bahçeli ev

Bahailer açısından kutsal yer olarak kabul edilmekte ve dünyanın her tarafından gelen turistler burayı ziyaret etmektedir.

İnanç turizminin her yıl artarak devam ettiği Edirne'de Bahailerin bu kente yaptıkları ziyaretler turizm hareketleri içerisinde önemli bir yer tutmaktadır. Bahailerin kente yaptıkları ziyaretler göz önüne alındığında bu günden turizm ile bağlantısını, destinasyon ve inanç turizmi açısından sağladığı yararları ortaya koymak, mevcut durumu ve gelecek dönemde yapılması gerekenleri tespit etmek açısından önem teşkil etmektedir. Bu bağlamda çalışmanın amacı, mevcut potansiyelden pazarlama hususunda ne derece yararlanıldığı ve nasıl yararlanılması gerektiğinin bulunması ve mümkünse bu yargılar çerçevesinde Edirne'de bulunan diğer inanç turizmi yerleri için belirlemelerde bulunulmasıdır.

Nitel araştırma yöntemi kullanılarak görüşme tekniği ile elde edilen verilerin ve sunulan önerilerin Edirne turizmi ile ilgili gelecekte yapılacak daha detaylı çalışmalara katkı sağlaması umulmaktadır. Son olarak bu çalışmanın alanı genişletilerek Edirne destinasyonundaki inanç merkezleri hatta genel olarak bütün Trakya Bölgesi'ndeki inanç turizmi yapılan merkezleri kapsayacak şekilde daha büyük çalışmalar yapılması için ilham vermesi beklenmektedir.

KAYNAKÇA

Arıbaş, İrfan (2009): *Kutsal Aileler: Hz. Bâb ve Hz. Bahaullah'ın Aileleri*, Ankara: Desen Ofset A.Ş.

Arseven, Ali Doğan (1993): *Alan Araştırma Yöntemi,* Ankara: Gül Yayınevi, Kadıoğlu Matbaası.

Aslan, Reyhan Z. (2014): *Edirne*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Tanıtma Genel Müdürlüğü, İstanbul: Ege Reklam ve Basım Sanatları, Üçüncü Baskı.

Balyuzi, H. M. (1987): *Abdulbaha: The Centre of The Covenant of Bahaullah,* GB: First Published by George Ronald, 46 High Street, Kidlington, Oxford.

Bardakoğlu, Övünç (2011): *Turistik Ürün Bakımından Destinasyon Planlaması ve Pazarlaması Kapsamında İzmir Turizminin Değerlendirilmesi ve Geliştirilmesine Yönelik Bir Model Çalışması*, (Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi), İzmir.

Batchelor, Richard (1999): Strategic Marketing of Tourism Destinations, *The International Marketing of Travel and Tourism: A Strategic Approach* (Edit. Vellas François & Becherel Lionel), London: MACMILLAN PRESS LTD, Houndmills, Basingstoke, Hampshire.

Baysal, Ali F. (2014), *Yazı ve Tezyînâtıyla Edirne- Eski Camii*, Edirne Valiliği Kültür Yayınları, İstanbul: Acar Basım ve Cilt San. Tic. A.Ş., Birinci Baskı.

Buhalis, Dimitrios (2000): Marketing the Competitive Destination of the Future; *Tourism Management Special Issue: The Competitive Destination*; England: 35 Marylebone Road London.

Çakır, Gülay (2014): *Vize İlçesi'nin Turizm Coğrafyası ve Değerleri*, Edirne: Edirne Matbaası, 1. Baskı.

Çakmak, Tolga, F. (2014): *İnanç Turizminin Turistik Destinasyon Pazarlamasındaki Yeri ve Önemi: Göbekli Tepe Örneği*, (İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.

Çiftçi, İbrahim ve Akova, Orhan (2016): İnanç Turizmi Kapsamında Hacı Bektaş Veli Dergâhına Yönelik Bir Araştırma, *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, Sayı 80, Kış: 183-217.

Çolak, Ahmet (2014), *Edirne Gezi Rehberi,* İstanbul: Tablet İletişim, Üçüncü Baskı.

Demir, Cihan (2011): *Mutfak Turizminin Destinasyon Pazarlamasındaki Önemi*, (Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara.

Diriöz, Meserret (2012): *Tâhire*, İstanbul: Kadıköy Matbaa San. Tic. A.Ş. , 1. Baskı.

Er, Özlem (2016): *Kültürel Değerlerin Sürdürülebilir Turizm Kapsamında Turistik Ürün Çeşidi Olarak Değerlendirilmesi: Edirne Örneği*, (Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İzmir.

Eriş, Metin (2013), *Edirne,* Edirne Valiliği Neşriyatıdır, İstanbul: Acar Basım ve Cilt San. Tic. A.Ş., Birinci Baskı.

Faizi, Gloria (1994): *Bahai Dini Hakkında Açıklamalar* (Çev. Suna Bozkır), İstanbul: Baha Basım Dağıtım Sanayi ve Ticaret A.Ş.

Fatheazam, Huşmand (1995): *Yeni Bahçe* (Çev. Mehmet Niyazi) , Adana: Kemal Matbaası A.Ş., İkinci Baskı.

Güler, Emel G. (2007): *Markalaşma Sürecinde Edirne*, İstanbul: Ege Basım, Birinci Baskı.

Güler, Emel G. (2010): *Destinasyon Pazarlamasında Edirne Markalama Süreci*, Ankara: Detay Yayıncılık, Birinci Baskı.

Güzel, Özlem F. (2010): Turistik Ürün Çeşitlendirmesi Kapsamında Yeni Bir Dinamik: İnanç Turizmi, *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, Sayı 2, ss. 87-100.

Hofman, David (1992): *Baha'u'llah, Prince of Peace: A Portrait*, GB: George Ronald, Publisher 46 High Street, Kidlington, Oxford.

Johnson, Lowell (1998): *Molla Hüseyin* (Çev. Sevil Onat) , İstanbul: Baha Basım Dağıtım San. ve Tic. A.Ş.

Johnson, Lowell (2008): *Emrimizin Sevgili Velisi: Şevki Efendi'nin Yaşamı ve Çalışmaları* (Çev. Ufuk Celme) , İstanbul: Bahai Eserleri Basım Dağıtım A.Ş.

Kar, Zeki (2002): *Tarih ve Kültür Şehri Edirne*, Edirne: T.C. Edirne Valiliği tarafından yayınlanmıştır.

Karabıyık, Nevin ve İnci, Burcu S. (2012): Destinasyon Pazarlamasında Pazarlama Stratejisi ve Konumlandırma Çalışmalarına Kavramsal Yaklaşım, *İstanbul Journal of Social Sciences*, Sayı 1, Summer: 1-19.

Kavacık, Mustafa, Zafer, Saadet ve İnal, Mehmet Emin (2012): Turizmde Destinasyon Markalaması: Alanya Örneği, *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Sayı 39, Bahar: 169-192.

Kaya, Fazıl, Cankül, Duran ve Demirci, Barış (2013): Türkiye'nin Önemli İnanç Turizmi Merkezlerinden Biri: Akdamar Kilisesi, *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, Sayı 15(24), ss. 12-24.

Kaya, Mevlüt ve Aydın, Cüneyd (2011): Üniversite Öğrencilerinin Dini İnanç İle Ahlaki Olgunluk Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, Sayı 30, ss. 15-42.

Kozak, Nazmi, Kozak, Meryem, A. ve Kozak, Metin (2009): *Genel Turizm İlkeler-Kavramlar*, Ankara: Detay Yayıncılık, Gözden Geçirilmiş Sekizinci Baskı.

Köseoğlu, Şebnem (2016): *Destination Marketing: An Example of Alanya As A "Student Town"*, (Bahçeşehir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul.

Marufi, Mehmet (1992): *Bahai Okyanusundan Damlalar*, Adana: Kemal Matbaası A.Ş. , 1. Baskı.

Marufi, Mehmet (1992): *En Büyük Haber: nebei Azim*, Adana: Işık Yayınevi LTD. ŞTİ.

Marufihah, Mehmet (2013): *Birlik Çadırı Kuruldu,* İzmir: Bassaray Matbaası, Birinci Basım.

McMullen, Michael (2000): *The Baha'i: The Religious Construction of a Global Identity,* New Jersey: Rutgers University Press, 100 Joyce Kilmer Avenue, Piscataway.

Middleton, Victor T.C. , Fyall, Alan, Morgan, Michael ve Ranchhod, Ashok (2009): *Marketing in Travel and Tourism*, UK: Butterworth-Heinemann is an imprint of Elsevier Linacre House, Jordan Hill, Oxford, Fourth Edition.

Morgan, Nigel, Pritchard, Annette ve Pride, Roger (2004): *Destination Branding: Creating The Unique Destination Proposition*, UK: Butterworth-Heinemann is an imprint of Elsevier Linacre House, Jordan Hill, Oxford, Second Edition.

Özen, Yener, Gül, Abdulkadir. (2007): *Sosyal ve Eğitim Bilimleri Araştırmalarında Evren-Örneklem Sorunu*, KKEFDI]OKKEF Dergipark, sayı: 15, ss. 394-422.

Özşuca, Neyir (1980): *Hazreti Bahaullah'ın Genel Çağrısı Hayatından ve Olaylardan Özetler*, Ankara: Baylan Matbaası.

Özşuca, Neyir (1987): *Bahai Tarihi Özeti*, İstanbul: Özdemir Basımevi, 1. Baskı.

Pike, Steven (2008): *Destination Marketing – An Integrated Marketing Communication Approach*, UK: Butterworth-Heinemann is an imprint of Elsevier Linacre House, Jordan Hill, Oxford.

Pike, Steven (2011): *Destination Marketing Organisations*, USA: Published by Routledge, 711 Third Avenue, New York.

Raj, R. and Morpeth N. D. (2007): *Religious Tourism and Pilgrimage Management: An International Perspective*, UK: CABI.

Raj, Razaq ve Griffin, Kevin (2015): Religious Tourism and Pilgrimage Management-An International Perspective, USA: CABI, Boston, Second Edition.

Seyidoğlu, Halil (1992): *Bilimsel Araştırma ve Yazma El Kitabı*, İstanbul: Güzem Yayınları, Kurtiş Matbaası, Geliştirilmiş 4. Baskı.

Singh, Shalini, Timothy, Dallen J. ve Dowling, Ross K. (2003): *Tourism in Destination Communities*, UK: CABI Publishing, CAB International Wallingford Oxon OX10 8DE.

Sözal, Ozan, E. (2013): *Edirne ve Edirne'de Bir İnanç Turizmi: Bahailik*, (Trakya Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Bölümü, Lisans Bitirme Ödevi), Edirne.

Stausberg, Michael (2011): *Religion and Tourism – Crossroads, Destinations and Encounters*, UK: First Published by Routledge, London.

Şahiner, Tuba (2012): *İnanç Turizmi Potansiyeli ve Halkın İnanç Turizmine Bakışı Açısından Karaman*, (Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Karaman.

Şevki Efendi (1995): *Bahai Dininin I. Yüz Yılı* (Çev. Suna Bozkır), İstanbul: Baha Basım Dağıtım Sanayi ve Ticaret A.Ş.

Taherzadeh, Adip (1998): *Hz. Bahaullah'ın Zuhur'u: Bahai Dinin'nin Doğuşu İstanbul-Edirne 1863-1868* (Çev. Süreyya Güler), İstanbul: Baha Basım Dağıtım Sanayi ve Ticaret A.Ş.

Tekin, Nükhet Adalet (2012): *Turistik Destinasyon Pazarlaması ve Çeşme Örneği,* (Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi), İzmir.

T.C. Edirne Belediyesi (2017), http://www.edirne.bel.tr/s/kirkpinar-logosu-18.html (24.03.2018).

T.C. Edirne Valiliği (2012), *Sayılarla Edirne*, İl Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü, http://investinedirne.org.tr/uploads/docs/18072013k9DR2V.pdf (22.03.2018).

T.C. Edirne Valiliği (2017), *Edirne*, İl Turizm ve Tanıtma Müdürlüğü, Ege Basım.

T.C. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı, https://edirne.csb.gov.tr/, (22.05.2018).

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü, http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,9851/turizm-istatistikleri.html (22.05.2018).

The United States Baha'i Society, https://www.bahai.us/ , (12.11.2017).

Timothy, Dallen J. and Olsen, Daniel H. (2006): *Tourism, Religion and Spiritual Journeys,* UK: First Published by Routledge, London.

Trakya Kalkınma Ajansı (2015), *Edirne İli Turizm İşletmelerinin Analizi*, Edirne İl Yatırım Komitesi, Turizm Sektörü Eylem Planı Çalışma Grubu, http://investinedirne.org.tr/uploads/docs/9112015bReqgp.pdf (23.03.2018).

Trakya Kalkınma Ajansı (2017), http://trakyaka.org.tr/content-105-edirne.html (24.03.2018).

TUİK (2014), *Seçilmiş Göstergelerle Edirne*, Ankara: Türkiye İstatistik Kurumu Matbaası, Yayın No: 4186.

Tunca, Ayhan (2010), *Edirne'de Tarih, Kültür, İnanç Turu'nda*, İstanbul: İnkılap Kitapevi Baskı Tesisleri, 4. Baskı.

Türk Dil Kurumu, *http://www.tdk.gov.tr* , (22.04.2018).

Türkiye Bahai Toplumu, http://www.bahaitr.org/index.php/tr/hz-bahaullah ,(12.11.2017).

Türkiye Bahai Toplumu Dış İlişkiler Temsilciliği (2016): *Bahai Dini Tarihi, Öğretileri ve Toplumsal Çalışmaları*, İstanbul: Bahai Eserleri Basım Dağıtım A.Ş. , 1. Baskı.

Usta, Kağan Mehmet (2005): *İnanç Turizmi Potansiyeli Açısından İznik'in Değerlendirilmesi*, (Balıkesir Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Balıkesir.

Ülker, Elif (2010): *Destinasyon Pazarlamasında Destinasyon Seçimi Karar Verme Süreci Üzerine Bir Çalışma: Bozcaada Örneği*, (Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Edirne.

World Tourism Organisation, *http://www2.unwto.org/* , (22.05.2018).

Yüce Adalet Evi Araştırma Bölümü (1990): *Kadın* (Çev. Mehmet Ülgen), Adana: Işık Yayın Evi LTD. ŞTİ.

Zerendi, Muhammed (1973): *Nebil Tarihi* (Çev. Dr. Minu Derahşan Sabit) , Ankara: Başnur Matbaası, 1. Baskı.

EK 1: Görüşme Formu

1. Yaşınız

2. Eğitim Durumunuz

3. Kaç senedir turizm sektöründe yönetici / akademisyen olarak çalışıyorsunuz?

4. Edirne Turizminin durumuna dair genel bir değerlendirme yapar mısınız?

5. Edirne'nin sahip olduğu doğal, kültürel ve inanç değerleri bölgenin önemli bir turistik destinasyon olması için yeterli mi?

6. Edirne de turistik açıdan mevcut sorunlar sizce nelerdir?

7. Edirne'nin destinasyon bazında imajı sizce nasıldır? Nasıl olmalıdır?

8. Ulaşılabilirlik açısından Edirne yeterli şartlara sahip midir? Altyapısı yeterli midir?

9. Bahai İnancının Kutsal Yerleri Edirne'deki turizm hareketliliklerini değiştirecek nitelikte bir yer midir?

10. Bölge halkı Beyaz Ev'in öneminin farkında mıdır?

11. Bahai İnancının Kutsal Yerleri Edirne'nin pazarlanmasında nasıl etkin bir rol oynayabilir?

12. Bahai Kutsal Yerleri tek başına Edirne'ye turist çekecek potansiyele sahip midir?

13. Bahai Kutsal Yerleri Edirne'nin dinsel açıdan imajına bir değer katmakta mıdır?

14. Bahai İnancının Edirne'de bulunan yerlerine dair yapılan tanıtım çalışmalarını yeterli buluyor musunuz?

15. Bahai İnancının Kutsal Yerlerinin daha iyi tanıtılması için nasıl bir yol izlenmelidir ?

16. Bahai Kutsal Yerlerini ziyaret eden turist profili hakkında ne düşünüyorsunuz?

17. Beyaz Ev'i Rehberlerin başarılı şekilde anlattıklarını düşünüyor musunuz?

18. Bir inanç merkezi olarak Bahai Kutsal Yerleri Edirne'nin uluslararası tanınırlığında etkin bir rol üstlenmekte midir?

EK 2: Görüşme Yapılan Kişiler

Katılımcı Adı	Eğitimi	Çalıştığı Kurum	Kurumdaki Görevi
Ahmet HACIOĞLU	Lisans	Edirne İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Edirne Kültür ve Turizm Müdürü
Zaim BOSNALI	Lisans	Edirne İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Edirne Kültür ve Turizm Müdür Yardımcısı
Ayşe Aynur ERBEK	Lisans	Edirne İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Şube Müdürü Turizm-Tanıtma İşleri Şubesi
Ertuğrul TANRIKULU	Lisans	Edirne Belediyesi	Edirne Belediye Başkan Yardımcısı
Kutalmış BAYRAKTAR	Yüksek Lisans	Edirne Belediyesi	Kültür Merkezi Personeli
Ahmet YARAŞ	Doktora	Trakya Üniversitesi	Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı Anabilim Dalı Başkanı (Prof. Dr.)
Işık ŞAHİN	Doktora	Trakya Üniversitesi	Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı (Dr. Öğr. Üyesi)
Suzan KARAMAN	Lisans	İşletmeci	İşletmeci
Mohssen MADJIDI	Lisans	Emekli	Emekli
Nasrin MADJIDI	Lisans	Emekli	Emekli
Yusuf ÇELEBİ	Önlisans	Flor-Otis-in Berlin Einrichfer	Emekli
Yuliya TEKİN TOSUN	Yüksek Lisans	Trakya Üniversitesi	Öğrenci
Umurhan TOSUN	Lisans	Edirne Ağız ve Diş Sağlığı Merkezi	Doktor
Fikret KARAÇAY	Orta Öğretim	Esnaf	Kendi İşi
Özge BİLGİN	Lisans	Anadolu Üniversitesi	Öğrenci
Özgür ÇELİK	Lisans	Trakya Üniversitesi	Öğrenci
Arzu KAMAR	Yüksek Lisans	St. Kliment Ohridski	Öğrenci

EK 3: Edirne İle İlgili Görseller

Kırkpınarı Simgeleyen Heykeller

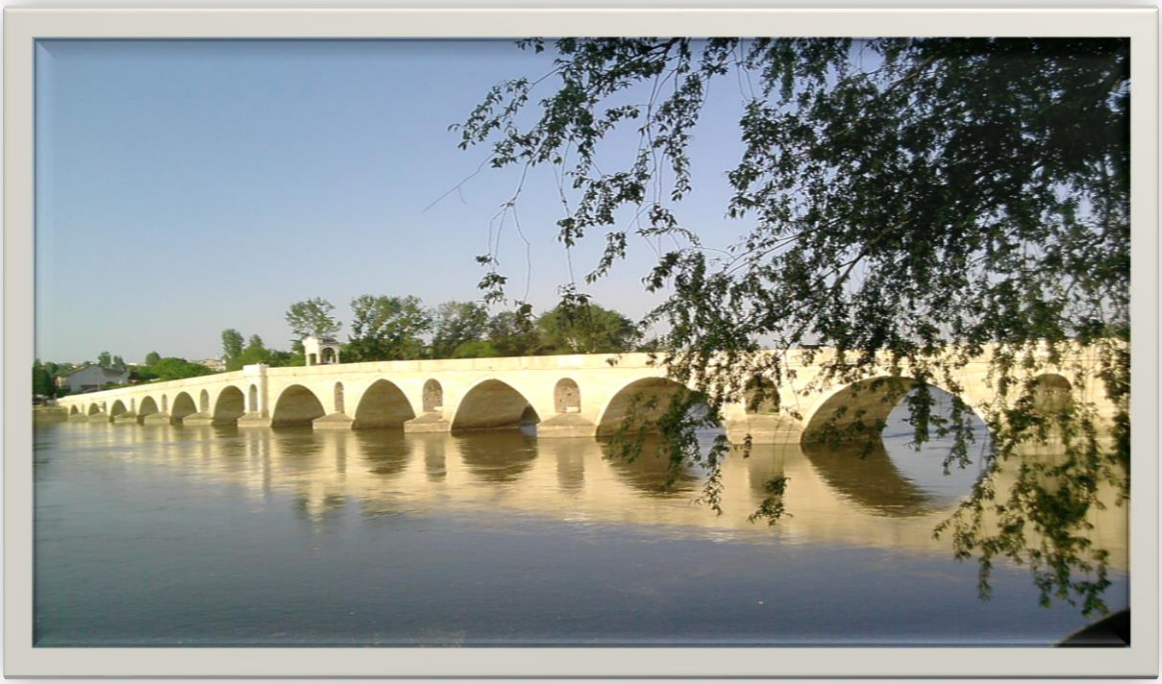
Edirne'de Tarımı Yapılan Ayçiçeği Tarlası

Selimiye Camii

Darül Hadis Camii

Meriç Köprüsü

Bulgar Kilisesi

Beyaz Ev

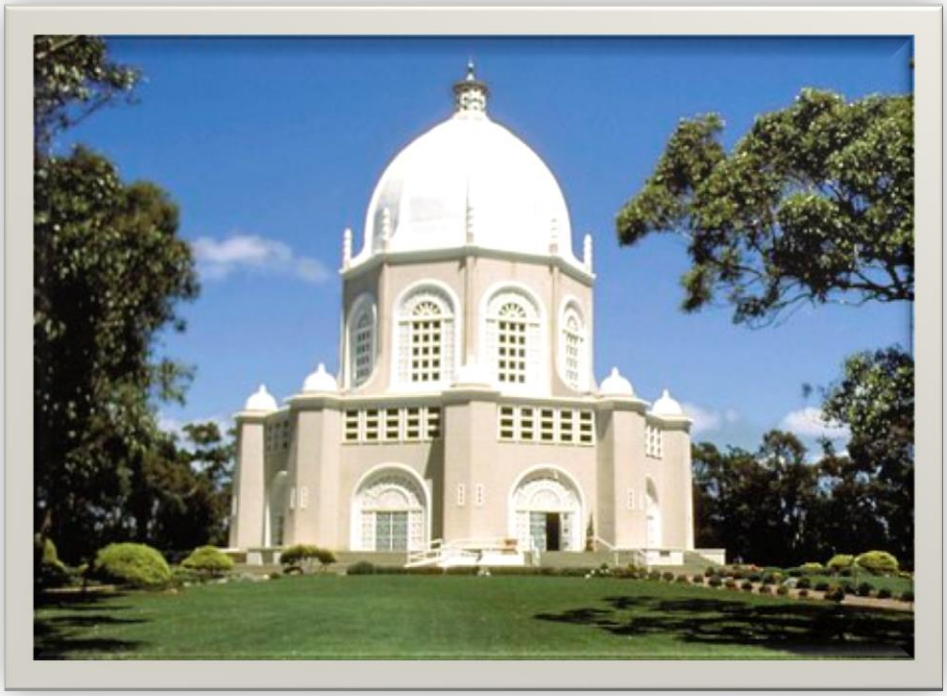
EK 4: Bahai Mabedleri

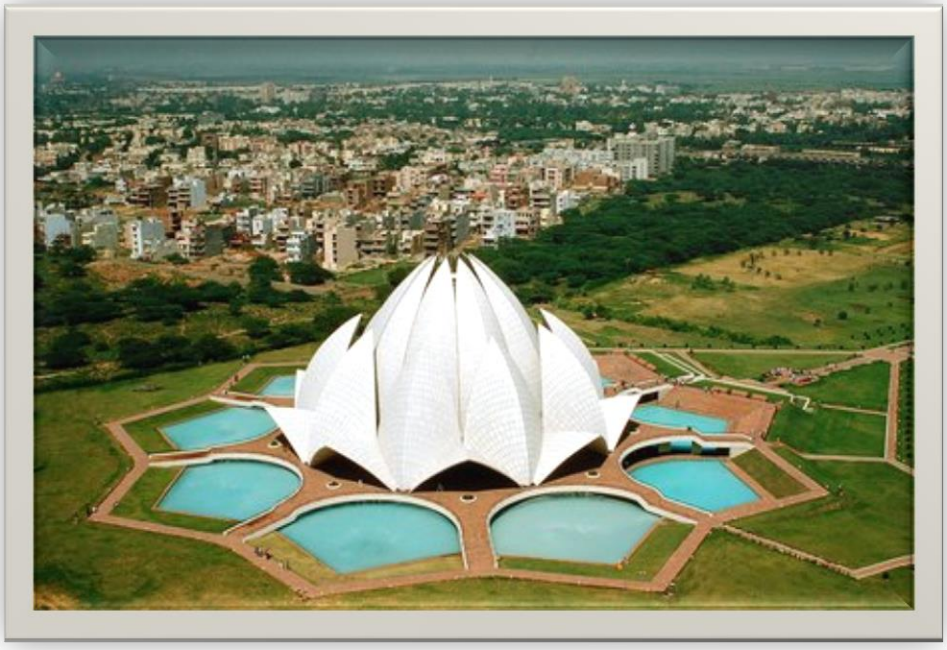
Chicago, Wilmette, ABD

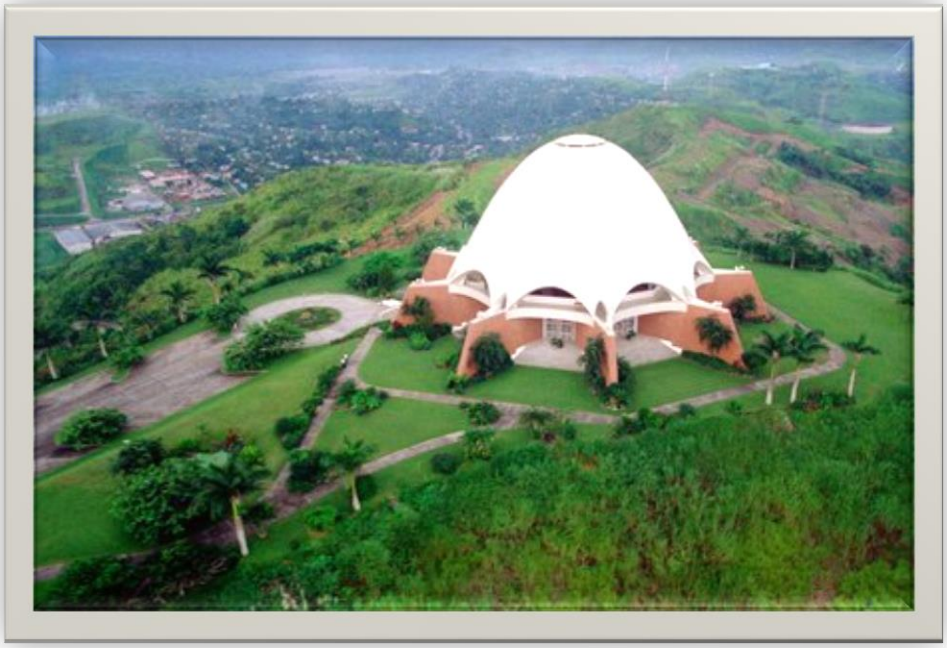
Frankfurt, Almanya

Sidney, Avustralya

Yeni Delhi, Hindistan

Panama, Panama

Apia, Samoa

Santiago, Şili

Kampala, Uganda